

Be 1220.

f

f

ULB Halle 3
004 976 24X

TA → OL

me

B

ספר התשבי

לאיהו התשבי

שרשיו במנין

תשבי

ורובם הם שרשים | מלפנים אינם מפורשים |
ומורגלים בדברי רבותינו | בתלמוד ומדרשים
בראשית רבא וילמדנו | ולא יהיה שרש
בכל הספר | שאינו דבר חדש מספר |
ועל זה פסוק אחד אישיר | על
דרך מליצת השיר | אין בית
אשר אין שם מ"ת חדש
איה דבר | אשר
לא נשמע
בבר |

שירה

גם עד כנמר או לביא	אחה חל כנשר דבני
לעשות כרצון אלי אבי	אשים פני בחלמיש
כל עוד רוחי היא תוד הרבי	חו לא איצח גם לא איצע
אגיד לכל מה בלכבי	אגדיל תורה גם אאדירה
ארחיבהו עם מכתבי	אתו עזרי ללשוו עברי
צדוד גם קמחי לא הביא	אוסיה עליו חסרוז מליד
גם לחמורות אשים לבי	אל המלות שחם הלוח
בהם חרוש יגיד תוי	גם שרשים המפורשים
אצא בהם את יד חובי	לא מידי יצאו בקי
גם הונגי גם העדכי	מקרא בלחוד משנה בלחוד
ולשוו בת עמי גם אביא	ולשוו רומי הוא הלועזי
אנך אומר מהם גם כי	הם בספרים רב בפזרים
לפניהם אעביר כל טובי	אפתור כלם אגיד בעלם
גם לבצר יהיה רבי	יראה חכם יוסית לקח
אם לא איפה מי יכדוני	כי אמנם לא שקר מלי
יכתוב לו ספר איש ריבי	מה שגיתי יכין אותי
כי מה אשיב אחרי שכני	אך יעשה זאת שרם אמות
או ימתין לי עד עת טובי	או ימות גם הוא כמוכי
ואפלט עם יושר בני	שמה ישר נובח עמו
הבל מעיר אל עיר טובי	לכו חומי נא שירתי
עד מזרחי גם מערבי	ולכי צפון בואי תימו
הועדמא גם ארץ תעבי	גם באדום וב ארץ יוז
גם ספרי אחריו סחבי	ובכל פנה פצה רפה
ובנניד או תו תחריבי	אותו על שבמד השאי
לפני כל אדם התניעבי	מספר צעוד הגידיהו
אל תבלמי אל תצנני	אל תיראי כי לא תבשי

שירה

אם הספר לא יחפר	כי דבורו כדבר צבא
אתה ספרי מכל עברי	אם מנצרי נא אל תחביא
ולשאלך מי פועלך	האמר אל יהו לוי
הוא עשבי וקראני	בשמי בשמו כנני תשבי
אם כן פשו רש האחרון	יבא באור מלת תשבי
אז שרשי שבע מאות	ושנים עשר סימו תשבי

הקדמה בחרוז

אפתחה במשל פי אשר שמעתי בימי חרפי
כי היה באחת המהומות אשר בקבר
בשמות אמן אחד צייר וצייר עלם איש על צייר ותח
האיש ההו תם וישר יפה תואר ומשוח בששר וידביקהו
על לוח עץ ועל פתח ביתו הנה אותו נועץ להראות
העמים והשרים את יפיו כי כליל הוא בחרוז וצני עדי
ויהי כאשר כל העם רואים והנה בתוך הפאים זחז
אחד רצעו על משענתו בשעו וראח והביט את הוא
אחרי כן פתח את פיהו ויאמר הנני עומד משתאה
איד הצייר שגה ברואה הלא תראו כי שרוך הצעל הפוד
מלמטה למעל בשמוע הצייר את זאת יצא גם הוא
לראות וירא ויביע ראש והודה ולא בוש ויאמר צדקת
אתה חסון אך הלילה המענות אתון וכו תקנהו טרם
הלך לישון ולמחרתו הוציאו כמשפט הראשון ויבא
הרצעו שנית ויוסף להביט בתבנית ויאמר לצייר יפה
תקנת ועשית אבל בדבר אחר שנית כי רואה אני דבר
צדקה כי הברכים אינו דומים זה לזה האחד גדול
ותאחד קטן ויאמר לו הצייר לך אל תשטן כי משרוך

הקדמה בהרזזה

הפעל ולמעלה . איז לך בחכמה חלה ונחלה . ויהי הרצון
לבושה ולכלמה . ויפז וילך בחימה . וכו' וראתי גם אני .
במקרה הרצון וקרבי . בעצני זה החבור . רעה עלי ידבר .
ויאמר אלי מי שהוא . מה לך פה אליהו . בלך למדברך
אצל דקדוק ומסודות . איז לך עסק בנסתרות . אל
בחמוד כבוד יותר מלמודך . ואל תנבל כסא כבודך .
ולכו וראתי לקרבה אל המלאכה . פן לא אראה בה סימן
ברכה . אך רוחי הציחתי . ואש עצור בעצמותי ושרפתי
י . וכלכל לא יכולתי . ומאת השם עזר שאלתי . יצרת
לי למעשה המחשבה . ויורגי בדרך הטובה . כי מכיר
אני את מחומי . שיותר מדאי בטלתי גדלה לעצמי .
שמלאני לבי לפרש כל השרשים . אשר בשום מחום אינם
מפורשים . ואת מאותם המפורשים כבר . אחדש בכל
אחד איזה דבר . ודונם מז הגמרא ומדברי רבתינו . באז
בראשית רבה ותנחומא וילמודנו . ואת שבועותי . כבר
עברו רוב שנותי . ולא ראיתי בטובה . בהיות דאבי ורבי
י . ולחכמים מעט שמישתי . ומשאם ומתנם לא בקשתי .
מכל מחום לבי לא מנעתי . ובאגדות ובמדרשים יצאתי .
להוציא מהם דברים חשובים . בפירושי ומדרשי הפסוקים
י . עד שרוב גרסתם היא לי ידועה . וזה יהיה לי לישועה .
את הספר הזה לחבר . ולברר וללבו את אשר אדבר .
והנה יתר דברי הקדמתי . תלא הם בתוכים בשירתי . אשר
בראש הספר שרתי . וככו החריטה הזאת צמחתי . ואתחיל
הדבור בדבר הלצה . ללמד על הכלל כלו יצא .

הקדמה בהלצה

בידוע כי איז בדיבור היום מלשוננו הקדושה
בה מה שנמצא בכ"ס ספרי המקרא ודברים

הצה

הקדמה בהלצה

מעטים מדברי המשנה לכו לא נוכל לדבר בה כל ערבנו
והיכרחנו לערב בה מז שאר לשונות הגוים כגון ארמי
פרסי יוני ערבי רומי ודומיהם כמו שהם נמצאים לרוב
בתלמוד ובמדרשים וכבר הם הרב רבי נתן בן הרב רבי
יחיא איש רומי שנת תתקמ"ד לייצרה וחבר מהם ספר על
סדר האלפא ביתא וקרא שמו ערוך כי הוא כשלחו הערוך
לפני האוכל כי אדם גדול בתלמוד היה אכן לא הביא
הרב רח המלות החמורות הנמצאות בתלמוד ובמדרשים
מלשונות הנזכרות לעיל ורבים מהם הביא ולא בארם ועל
זה אני מתמיה הרבה מאד על מה הביאם גם יש שרשים
הרבה שלא הביא כלל ואת אם הביא איזה מלה מהו לא
הביא רח לבאר איזה דין או פשוט ולא לבאר המלה
היא והנה אודיע בא אתכם את אשר אני עושה לספרי
זה הנה כבר אמרתי בשירי בתחלת הספר שלא הביא
בספרי זה רח המלות שבעל הערוך והרדה לא הביאם
והאמת הוא כי הרבה מלות נמצאות ששמשו בהו בעלי
המשנה והודגלו בהם המפרשי ומחברי הספרים בספריהם
כגון הואיל וכוון וכיון ואילולי ואלמלא והיכן והוא
ודלמא ושמא ואת על פי ואת על גב וכל שכן ואלא
ומכל מקום ודומיהם רבים ואין מי שזכר בהו דבר ואני
אדבר גם ואבאר מאין הם נגזרים ומאיזה לשון הם או
המלות שהם מודגלות בתלמוד כגון אלמא אדרבא אטו
אימא מיירי מיחבי מיובתא ודומיהם את על פי שבעל
הערוך לא הביאם גם אני לא הביאם כי אין הועלת בדיעת
בה למי שמעיין בתלמוד ואת על פי שמלאני לבי לבאר
הצתם לא אבאר שום אחד מהם כדי שלא לבייש מי
שאינו לו באור אצלי גם הביא שרשים הרבה שרוב העם

הקדמה בהלצה

סבורים שהם לטוב עבדו או מלשון דול ואינם אלא מלשון
עם ועם וכל אותם המלות אביא ואודיע מה טעם וכן
הרבה שרשים הנמצאים בערוך גם בשרשי הדרה מ"מ אני
אביאם גם כן אבל אחדש בהם איזה דבר או בפתרון או
במקורם או בקריאתם ורוב העולם טועים בהם גם דקדוקם
אבאר בהרבה מהם ובאיזה בנין ראוי לדבר בהם בני יש
מלות שלא יבאו רק בבנין הקל ויש בפעל הדגוש ויש
בהפעיל וכן כלם ורוב הלשונות שאבאר אביא ראיות
מהתרגום או אונקלוס או יונתן או ירושלמי והנה לא
בדע לצי מי הוא המתרגם של כתובים יש אומרים שהוא
רבי יוסי ויש אומרים שהוא עהילס הגר ויש אומרים
שהוא הירושלמי שתרגם התורה וגם שמו הוא פלאי גם
אביא ראיות הרבה מלשון יוני שהוא מסכים הרבה עם
תרגום ירושלמי וכן עם לשון רומי גם עם הלועזי
ששלשה אלה משותפים באשר כתבתי והארבתי בהקדמות
ספר המתורגמן אשר במהרה יצא לאורה איה וידעתי כי
רבים יתמהו על רוב מלות התרגום שהבאתי באמרי בהרבה
מקומות זה הלשון לא נמצא עוד בתרגום או לא נמצא
רק במקום אחד או שנים או כן הוא מתורגם בכל המקומות
חוצו מן איוב משלי ותלים וכמו אלה רבות ולא יאמינו
לי בכל האותות אשר עשיתי בקרבם אמנם אם ידעו
הטובה הצדל שכתבתי בחפזי כספר המתורגם גם בעיניהם
לא יפלא כי באמת שלש שנים עמדתי בחבורו ואז עברתי
על כל התרגומים כמה וכמה והנסיחו יוכיח למי שיעיז
בו גם יתמהו על לשון יוני שהבאתי בהרבה מקומות בדעם
שאניני סביר הלשון ההוא אבל לא ידעו שמו המתורגם

הקדמה בהלצה

אשר עמדת עמו של עשרה שנה קבלתי כל אלה כי
הוא היה בקי מאד בלשון יון ויש לדעת כי לישון יון
שנמצא בדברי רז"ל על הרוב אינו הלשון שמדברים בו
המון עם מחיובים אך מהלשון המדוקדק שיש להם
שבו נכתבו ספריהם וכן הדבר בלשון ערבי שהלשון
התמוזי אינו הלשון שנקתבו בו ספריהם והוא לשון מדוי
מדוקדק מאד ובו כתב הרמב"ם ז"ל כל ספריו הוצי מן
הגדולה אשר עשה וכן לשון לועזי הוא לשון לאסוף
שנשתבש ומכל אלה נבאו קצת שרשים בספר זה ואנא
ביד יי הטובה עלי והנה אם באתי לבאר בהקדמה זו
הדוקות כל השרשים שאביא בספרי זה ואתו סמנים בכל
הלק ויחלק לאמר יש שרשים שאביא בעבור כן וכך ויש
מהם בעבור כן וכך והנה התקדמה פרחים פרחים אך
כלל אחר אתו לך שנספיה לכלם והוא דע לך כי לא אביא
שדש בכל הספר הזה שלא אציד בו איזה חדוש דהיינו
אין שדש בלי החדש והנה בעודני בכיתי בוויבוייה
ועמלתי בחבור הזה הנה לבי טרוד וצרכה נפשי להתאבה
למצא מקום להדפיס הספר הזה כי המחוקק הגדול זכ"א
בומבירנו כבר הניח עבודת הדפוס ולא יעבוד עוד וכמעט
נתיית מספים לשלחו מן הארץ עד בלוייה אך הוצד לי
כי גם לא יצוה לי כי כבר שבת ממלאכתם ויהי היום
ועודני מדבר אל לבי והנה אני כתב מאיש אחד בוערי
בארץ אשכנז מנשר ואמר איד שכבר הדום לו בית נאמן
להדפיס ספרים אין קץ ולי אני עבדו חנא לתיות ידי
אתו להציה ספריו אשר ידפי והוא יתו לי שכר טוב בעמלי
מציבת לזה כתב לי ששמע שיש תחת ידי ספרים אשר
חפרתי ועדין לא נבאו לאורה והוא מרצה להדפיסם לי

הקדמה בהלצה

בכל רצוני וכשמעי דבריו כי צעמו אמרתי לדבך טוב
הוא וזה היום שקורתי להדפיס כל הספרים אשר חברתי
מימי יש מהם שנדפסו כבר ועמה באתי להוסיף על
הצתם דברים רבים בהמה והם הפירוש על המהלך וספר
הבחור וההרכבה ופרקי איה וספר מסורת המסורת וספר
טוב טעם אלו ששה הם שנדפסו כבר והמתורגמז וספר
הזכרנות וספר הזה אדפיס עתה איה הרי ט ספרי שהחברתי
מצורה לזה שכבר שמעתי שמעו היות האיש בכבוד וטוב
ומשכיל בלשוננו הקדשה בכנסו דברי כתביו באזני ואאת
לבקשותי וקמתי קל היש ושמתיו לדרך פעמי וידעתי כי
מאת ה היתה זאת כי כמה פעמים בקרא בקראתי משדים
רבים ובכפדים גם מקרדינאלי גם מהגמונים גם מעיר
פריז אשר בצרפת בצנאת המלך ירה ולא הסיתי אז
וכנאי הנה תהיתי בקצתו ומצאתיו מלא ישן ולא הגד לי
החצי מחמתו וידיעתו ורבים שואבים מי תורתו ודורש
טוב לעמו באה דורש ונאה מפרש ובאמת ראוי הוא
שבני עמו יקראו עליו כמו שאנו חוראין על רבינו משה
בן מיימוז ממשה עד משה לא הם כמשה בן יאמר
עליו מפאולוש עד פאולוש לא הם כפאולוש ובדאות
הספר הזה אשר חברתי והכיר רב טובו ותועלתו בודרו
מאד והעתיק אותו ללשון לאטיז אשר קראו קדמונינו
לשון רומי והבר שתי הלשונות יחד עמוד לקראת עמוד
לא העדיף ולא הקסיר וככו הסכמנו להדפיסם יחד ובשים
עיונינו עליו בכל מאמצי כחנו הוא מצד אחד ואני מצד
אחר ובקרא איש אל אלהיו שיגליח את מלאכתנו ויהי
בועם ה אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה
ידינו כוננהו אמן |

תשבי

אות האלה

אב

החדש החמישי בקרא אב ולא במצא
 במקרא וכן שמות כל שבטים אשר
 החדשים ביסוד איור סיון וכולי אינם
 לשון עברי רק לשון פשרים או פרסים והראיה כי לא
 במצאו רק בספרי הגולה שהם זכריה ודניאל עזרא ואסתר
 ורבי אברהם אבן עזרא השב גם עמהם ספר הגי בפרשת
 בא אל פרעה והוא טעות סופר כי לא במצאו בו
 ובארבע ספרים הללו בזכרו רק שבועה חדשים והם ביסוד
 סיון אלול בסליו טבת שבט אדר ובתרגום ירושלמי
 דמגילת אסתר בפסוק בהודש הראשון הוא הודש ביסוד
 בכתבו כלם על הסדר

מנות יב

אסתר ג'

אבד

בהגי הצת חכמי ספרד ליחס עצמם בלשון
 אבן פגוז רבי אברהם אבן עזרא רבי שמואל
 אבן תבון רבי שלמה אבן גבירול וכן כל אותם שהיו
 בקהלים בלשון ערבי ואבן הוא בלשון ערבי כמו בן
 בעברי אבל אינו כמו בן המצטרף לאב כי אם למשפחה
 כי אביו של רבי אברהם מאיר שמו ועזרא שם היחס וכן
 תבון וגבירול הם שם יחס המשפחה כי אביהם של שניהם
 בקראים יהודה וכן בהגי

א : 1

תשבי

חכמי האמות הערביים כמו אבן סני הרופא כי שם אביו
 עלי וכן אבן רשד ויש שחוריו המלה אבן הבית רפוייה
 ואינו כן בלשון ערבי רח דגושה | ונחגיו הסופרים
 לכתוב במקום אבן מין פשוטה לבד במקודה אחת עליה
 בזה ז' בעז רבי יהודה בן שלמה ז' יחייא יצחק בן
 יהודה ז' אברבינאל ודומיהם |

אבק

כי האבוקה פירוש שחושרים שתיים
 או שלש או ארבע ברות יחד לעשות
 להב גדול על בן בקראת אבוקה מלשון | ויאבא איש
 עמו | שהוא לשון השירה כמו שפירש רשי | ובלעז
 טורצה ובלשון אשכנז שטאנג קערץ או נאחל |

אבר

בדברי רבותנו זכרונם לברכה אבר
 מן החי רמ"ח אברים יש באדם |
 ולא במיצא זה הלשון בפסוק רח בלשון בנת כמו | מי
 יתן לי אבר פיזבה | ישאחו על אברתו | ובלשון
 עברי בקרא האבר בתח כמו | תנתה לבתחיו |
 תרגומו הפלג לאברוהי | וכן את הנתחים | ית אבריא
 וכל לשון עצם דבאיוב | משלי | תלים | מתורגם
 בלשון אבר כמו | כל עצמותי תאמרנה | כל אברי |
 איז שלום בעצמי | באברי | וכן קראו ערות הזכר אבר
 כמו שאמרו עד שימות האבר | אבר מדולדל | ובלשון
 עברי בני ערות הזכר בשר כמו | רח בשרו | וכן ערות
 הבקבה | זוב מבשרה | וכן | בשר

ראשית ל"ב

תוליס ל"ס
דברים ל"ב
ממות כ"ח
יקרא ח'

תוליס לה
תוליס לח

ויקרא טו

תשבי

חמורים בשרם | פירוש ערות חמורים ערותם וכן הוא
מבנה בלשון ירה כמו יוצאי ירה יעקב | ולבנה
את ירכב נופלת פירוש ערותה |

ממות ח'
במדבר ה'

אגד מדרש אגדה | אגדת חלה | הוא לשון
משיכה | תרגום ומשכו | ובגידו |

ובקראו כן לפי שהדברים הם מושכו את לב התלמידים
ולפעמים חוראין אותו הגדות מלשון הגדה ועוד אגבר
בם בשורש הגדה |

אגס הפרי הנקרא בלשון אשכנז בירז ובלעד
פירי נקרא בלשון רבותינו זל אגסים |

אד חורין לחג של עובדי עבודה זרה איד כמו
שאמרו רבותינו זל ג ימים לפני אידיהו

וכן בפסוק בשבת המלך בתרגום ירושלמי יומא דאידיא
היה ליה | והוא לשון שבר כמו ואיד בכז לצלעו וכן
חורין לו בלשון עברי הגא כמו שאבאר בשורשו |

אסתרי ט'
איוב יח

אונז במצא בדברי רבותינו זל אונז ואונזא בשני
ויז | מן אונז בא לשון רבים אונזים | ומן
אונזא אונזות | ובה יותר בכז להקרא אונזאות בעבור
האלה והוא העות הנקרא בלשון אשכנז גאנד | ובלעד
פאפירח | ומן תמיו היה בר אונזא הנקרא בלשון אשכנז
ענט ובלעד אנזא |

אדק בדברי רבותינו זל אדוק במצות | פירוש
אחוז ומחויבר | תרגום צפד עורס על
עצמם אדוק | וכן אמרתי בהקדמותי בספר

איכא ל'

תשבי

ובבראשית רבה | הנה משמני הארץ יהיה מושבך | זה
איטליא של יוז אמר לי הסרדנאל שהיא המחוז הנקרא
מלאברייא שהיא ארץ שמנה מאוד |

מנואל א' ל'
איוב כ"ב

אי כמו אין והוא בחירה כמו אי כבוד ומלט
אי בקי | וכן יש לומר אי אפשר בחירה
והאומרים אי בצרי טועין כי הוא לשון איה |

איר בספרים הצוננים צוהגים לומר איכות ומדות
ובמדות | רוצה לומר איר הוא ומה הוא
ובמה הוא | וכן אמרתי אני בהקדמתי לפרק שירה ספר
מצט המדות ורב האיכות |

אית פירגום של יש אית ומזה אומרים פדאיתא
במסכת פלוגית או בפרק פלוגי פירוש
כמו שיש |

אכסד אל ישנה אדם אכסניא שלו פירוש המלות
בלשון אשכנז הערבית ובלעז אלכירדו
והאורה נקרא אכסנאי | ונקרא גם פו אישפינא עיין
בשרשו |

אלא מלה יובית היא כמו כי אם או נח או אך |

אליו עם מם השמוש מאליו והוא כמו מעצמו
וכן מאליהם או מאליה | כמו מעצמם
מעצמה | ולא גמצא נח על גופי הנסתרים האלה רוצה

תשבי

לומר לא זכר לומר מאלי מאליכם מאלינו

אלו

בדברי רבותינו זל מה נשתנו אלו מאלו

אלו ואלו הנשרפים האלה בערי ופירוש

כמו אלה

ויש שכותבים יוד אחר האלה ואין צריך

אלולי

בו תרגום של לול ואלו בחזקיהו ופרדח

הביאו בשדש לול ושם אביאנו גם אני

אלמלי

בביתנו זל שמשו בזה הרבה אבל יש

הפרש בין אלמלי הפתח ביוד בסוף

ובין אלמלא הפתח באלה כי הפתח באלה היא מלה

מורכבת מז אם לא בלשון אשכנז וזער גיט כמו שאמר

אלמלא מורא מלכות וזמר אבל הפתח ביוד הוא כמו

לולי או אלו והאלה שבראש בוספת כמו שאמר אלמלי

בגדו לחבניה מישראל ועזריה הוה סגידו לצלמא

אלו

מכאן ואלו פירש והלאה

של הלאה הוא כמו העברי בלשון אשכנז

בד פאש ובלעז אולטרא

אלו

בדברי רבותינו זל אילו ואילו כמו מכאן

ומכאן או מזה ומזה רוצה לומר מזה

הצד ומזה הצד בלשון אשכנז אויה ביוד דייטז

ובלעז דא חווי או דא לי

אלכסד

בגודבר 57

בגבולות הארץ פירש רשי ונא מז הצפון

אל הדרום באלכסד פירוש כל זה שאינו

עומד באורך או ברוחב אלא בזה או בזה בקרא אלכסד

בלשון אשכנז אומר צווערד ובלעז פיר טראווירטו

אלכסדר

ורמיה מ1

אמון מנא תרגום אתרגשות אליכסדרו

וכן כל טא דבירמיה מתרגם כן וכן

תשבי

בקראת עד היום | והיא עיר סמוכה למצרים ומצא
בספרי הקדמונים שבנה אותה אלכסנדרוס מוקדון |

אלם

בדברי רבותינו זל כל דאלים גבר לשון
חזק וזק ואמץ דבתורה תרגם איזקלוס
מקיה ואלים אבל דביהושע תרגם יוצתו מקיה ועלים בעוז
ובו חזקו ואמיעו שבתורה ברוב המוסקאות תקיפו ואלימו
באלת |

דברים ל"א
יהוסע ה'
דברים ל"א

אלתר

בדברי רבותינו זל לאכסני דבין לאלתר
פירוש תפת ומיד בלשון אשכנז אזו בלד
ובלעד סוביטו | ונראה לי שלא יתכן לאומרו בלי למד
השמוש |

אמה

בקרא האצבע הארוה אמה ובקרא גם כן
ערות הזכר גיד האמה |

אמז

מעשה ידי אמז | איז לו דומה
במקרא ותרגום של | מעשה ידי
תוש | עובד אמז והשם אימנות בלשון אשכנז
מייבשטר שאפט | ובלעד מייבשטראנצה |

עיר ד'
דברים כ"ו

אמצע

תמצא בשורש מצע |

אמורא

בשורש תצא תמצאנו |

אנדרוגינוס

אמרו רבותנו זכרונם לברכה
בריה בפני עצמה ולא הכריעו
בו חכמים אם זכר אם נקבה והיא מלה יוגית | אנדרו
איש גינוס אשה

אנס

זה השורש לא נמצא במקרא רק בדת
איז אונס ורבותינו זכרונם לברכה

אמור ה'

תשבי

שמשו בו הרבה ונפרט בפעול חקל אנוס אנוסים אנוסה
ובנפעל צאנס וכולי בלשון אשכנז גיבוט ובלעז ספורצד

אומרים למי שמתעטש אסותא פירוש
רפואה רפאות תהי לשרד תרגום
אסותא תהי לכונשד

אטא

ממלי ג'

אסור וחתר אפרש בשורש חתר

אטר

בדברי רבותינו זל רבינו הקדוש
אסתביס חנה חודין לאדם שיש

אסתביס

ואינו יכול לאכול את לדאות דבר מאוס
אסתביס ומצאתי בתרגום דאיוב מאנה לגזוע בפשי
סדיבת למקרב בפשי חנון עבדין אסתביס והוא כתיב בסת

ואוב ו'

אתה תהיה על ביתי תרגום ירושלמי
אפטרופוס ובלשון רבים חסרו

אפטרופוס

ראשית מ"א

הסמך ואמרו אפטרופין כמו ויפקד המלך פקידים
וימני מלכא אפטרופין וכן עשו במלת לסטיס ושם אגלה
לד הטעם ואפטרופוס הוא בלשון יון אב ילדים

אסתר א'

את כל בטעו את כל דורעו את כל
שרש שלשתן מתורגמין אפילו

אפילו

ישעיה נ"ל

ובתרגום מקומות בתוספת על לשון המקרא כמו פסחים
בדור בן תרגום ואפילו ישתארו בהון ועקר המלה
שהיא מורכבת משתי מלות את אלו

ישעיה ס"ג

תשבי

אפיקומין איז מופטירין אחר הפסח אפיקומין פירשי
בו בטרתיחון אפיקו מיצי מזובות ונתמיה
אני איד לא ידעו שהיא לשון יוז ממש אפיקומוס בקרא
סעודה גדולה ומה שאוכלין אחר הסעודה בקרא
אפיקומין ובדברי רבותינו זכרונם לברכה בקרא חיצות
סעודה עיין בשורש תבח ו

אפיקורוס המיניו והאפיקורסין עיין בשורש פחר ו

ראשית ו
יונה א'

אפרק אומר ומאז תרגום ירושלמי אפריקי
וצרמיניו וכז אני תרשיש ספינתא
דאפריקי ועוד עיין בשורש תגר ו

אפרסמוז שמו אפרסמוז ייז אפרסמוז והוא
הקרא גם כן בלסמוז עיין בשורש בלסם

אפשי אל יאמר אדם אי אפשי בבשר חזיר אא
אפשי בו לשון הפז ובצוז

ראשית ד'
במואל ב'ד

אפשר הרבה הרגילו רבותינו זכרונם לברכה
בזאת המלה וענינה דבר שיוכל להיות
בלשון אשכנז מוגליל ובלעז פוסיבולו והפכו אי אפשר
כמו שכתבתי בשורש אי ונתוסת בתרגום על לשון
המקרא בהרבה מקומות כגון ומפניד אסתר מוז חדמדי
לית אפשר למיטמרא אשר לא יאספי דלא אפשר להוז
דיתוספוז ודומיהם ו

תשבי

אצבע סתם אצבע היא הסמוכה אל הגיד וברכה
אצבעות וכו' בקראו אצבעות הרגלים וכו'
קראו אצ' גיד ערית תוכר אצבע באמרים איז כל אצבעות
שוות |

אצבע

ארוס בקרא שומר הגז והעובד אותו ארוס
וכו' תרגום פקס היה לשלמה היכמה
דארוס נטיר לברמיה | כלשון אשכנז גערטער ובלעז
אורטולני |

ארוס

מיר ח'

ארע חסד ואמת בפגשו תרגום טבוז והשוט
ארעו וכו' ויקר מקריה וארע ארעותא וכו' כל
לשון מקרה דבכתובים מתרגם כלשון ארעי באלה בראש
אבל בתורה ובנביאים מתרגמין כלשון ארעי בכ' עייני
עייז בשוש ארע |

ארע

עילס פ'ח

נת ב'

אשמאי זקו אשמאי | פירוש סתם זקנים
הם חכמים | אבל הזקן שאינו חכם
בקרא זקו אשמאי | יש מפרשים שהוא לשון אשם ויש
מפרשים לשון שממה | ואומר אני שיותר צבוח לומר
שהוא כלשון עשו את אשמאי | שהוא הקוף וכו' בקרא
בלעז שימניא | והזקן שאינו חכם דומה לו |

אשמאי

ולכיס ב'ה

אשמודי בפסוק אני חוקלת הייתי מלך תרגום
אשמודי מלכא דשידי ואמרים כי נעמה

אשמודי

קחלת ח'

תשבי

אחות תובל קיז תיתה אשת שמרון אם אשמדי וממנה
נולדו השדים ועוד אדבר בס במלת לילית ונדאה לי
כי הוא בקרא גם בן סמאל כמו שאבאר בשרשד ו

אשפז

בדברי רבותינו זכרונם לבונה אדם יקנה
מן החבני ליהנות האושפזא ובלקח
מלשון רומי קודין למלוח וגם לאורח אושפז
בשרש אבסו ו

אשכנז

הכל נוחגז לקרא לארץ אלימאניה אשכנז
בלשון אשכנז טוייטש לאנד ונדאה לי כי

ראשית

לקחו זה מתרגום ירושלמי שתרגם גומר ומגוג אפריקי
וגרמניא ובלשון רומי בקראת ארץ אשכנז גיר מניא
גרפי על הגימל ובערוך בשורש גרמן פירש לבן ביותר
נה הוא האשכנזי וכפסוק אשר כנענים עד צרפת כתב
רבי אבן עזרא כי שמע מפי גדולים שארץ אלימניה הם
כנענים שכרחו מפני בני ישראל ו

עבריה ה'

כשם אשר חכמה יאלת
השלמנו אות האלת

אות הבית

ביאה

איז אשה מתעבדת מביאה ראסונה וכז כג
דברים האשה בקבית בקסה בביאה ובשטר

תשבי

הוא כבודי לתשמיש המטה דרך כבודי ויש הפרש בין
ביאה לכעילה כמו שאפרש בשורש בעל ו

בדאי כד עונשו של בדאי אפילו אומר אמת
איז שומעיו לו וכן שלא יאמרו משה
בדאי הוא פירוש בזבז והוא מלשון בדיד מתים יחרישו
והשם בדוי כמו שאמרו גדול השלום שדבר הכתוב
בלשון בדוי ו

לויב יא

בדל למען ייטב לי בעבודך תרגום בדיל דייטב
לי בדילך והוא כמו בשביל ואיז לשמש
בהם זולתי הבית ו

רחמית יב

בדק הרגילו רבותינו זכרונם לברכה בשרש זה
בלשון חפוש ובקשה בלשון אשכנז זוכז
ובלעז צירחאר באמרים בודקין את החמץ וכן אמר
בפסוק אשר העתיקו אנשי הדקיהו בדקו מיד ועד באר
שבע וכן בספרי רפואות בדוק ומבוסה והשם בדוקה
ואיז לשמש בו רח בבנין הקל ו

מסליכ'ה

בחדיא תמיצאיהו בשרש הדיא ו

בחק ברברי רבותינו זכרונם לברכה
מוכחה פירוש מלבז וצח והוא גבור מלשון
בוהק הוא שהוא געע

ויקרא יג

תשבי

שֵׁשׁ בּוֹ לִבְנוֹת הַרְבֵּה וּבְלִשׁוֹן אֲשֶׁכֶּבֶד לְוִיטֵר וּבְלִעַד
הַיֵּאָרֵד

כּוֹר אִיז בּוֹר יֵרָא חֶטָּא פִּירוּשׁ אָדָם שְׂאִיז בּוֹ
לֹא הוֹבֵה וְלֹא דָרַד אַרְצֵי בְּקִרְבָּא בּוֹר פִּירוּשׁ
שׁוֹטֵה וּבַעַר וְכֹז וְשׁוֹבֵא תוֹכַחַת בַּעַר וְסָנִי מִבְּסֻדְיָא
הוּא בּוֹרָא בַּעַר אֲנָכִי מֵאִישׁ בּוֹרָא דְבַר גְּשָׁא אֲנָא וְ

מסלי יב
מסלי ל

בְּזָבֵד בְּפִסּוּקָא כִּי אִיז טוֹב וְדֹאֲתִית וְאֹמְרֵי תִרְגוּם
לְמִיָּא דִּי אֲנָא מִבְּזָבֵד מִמוּבָא וְהוּא הַפְּזוּר
יִזְתֵּר מִדְּאִי כְּמוֹ בְּדַבְרֵי רַבּוּתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְכַרְכַּה הַמְּבֻזָּבֵד
אַל יִבְזָבֵד יִזְתֵּר מִחוּמָּשׁ וּכְוֹלֵי וְאִיז מִשְׁמִישׁוֹ בּוֹ רַח
בְּבִנְיָן פִּעַל וְ

קהלת ב'

בְּטֵל וּבְטֵלוּ הַשּׁוֹחָבוֹת וְאִיז לֹו דוּמָה בְּמִקְרָא
אַךְ בְּתִרְגוּם שֶׁל עֲזָרָא אֲרִיז בְּטִילַת עֲבִידַת
וְאֹמְרֵי וְהוּא לְשׁוֹן שְׁבִיתָה תִרְגוּם יוֹם וְלִילָה לֹא יִשְׁבוּתָה
לֹא יִבְטְלוּן וְרַבּוּתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְכַרְכַּה שְׁמִישׁוֹ בּוֹ גַּם כֹּז
בְּבִנְיָן פִּעַל כְּמוֹ שְׁאֵמְרֵי בְּפִרְקֵי אֲבוֹת בְּטֵל רְעוּבָה מִפְּנֵי
רְעוּבָה וְחֵתוּאָר אָדָם בְּטֵל אֹו בְּטֵלוּ וְחֵרְבִים בְּטֵלִים
וְחֵשֶׁם בְּטוּל וּבְלִשׁוֹן בְּקַבָּה בְּטֵלָה וְ

קהלת יב

ראשית 5

בֵּיז שְׁמִישׁוֹ בּוֹ רַבּוּתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְכַרְכַּה בְּלִשׁוֹן
הַיֵּהָה בְּאֵמְרָם בֵּיז יַחִיד בֵּיז רַבִּים בֵּיז אִישׁ
בֵּיז אִשָּׁה שְׁהוּא כְּמוֹ יַהֲוֶה יַחִיד אֹו יַהֲוֶה רַבִּים יַהֲוֶה אִישׁ

תשבי

או תהיה אשה ונמו אלו רבים מאד ובלשון אשכנז
עד זיי ובלעד סיאה ולפעמים שמשו בזה במלת הז
באמדם הז רב הז מעט ולפעמים במלת אחד באמדם
אחד עני אחד עשיר רוצה לומר הכל אחד יהיה עני או
יהיה עשיר בלשון אשכנז עד אז אלו איינז ובלעד טוטו
אויז |

בצים כ"א בצים או אפרוחים ולא נמצא ממצו תיחיד
בפסוקה | ורבותינו זכרונם לברכה שמשו
בו בלשון קבחה ביצה שכולדה ביום טוב ובסמיכות ביצת
התרנגולת וברבוי בצות ולא בצים |

בית דין אין מקום מושב הדיינים בקרא בית דין
אלא קבוץ הדיינים עצמם בקראים בו |
ופירוש כמו בית ישראל ובית יהודה בלשון אשכנז גוינז
ובלעד פריגאדה וכן הקפה ובית דינז הם המלאכים |

בית הנסא מקום המיוחד לבני האדם לעשות שם
צרכם בקרא בית הנסא ויש חורין לו
מושב או מקום בסתם |

ביתוס צדוק וביתוס אבאר בשורש צדוק |

בלבל כי שם בלל תרגום ארי תמוז בלבל | כפול
בו פא הפעל ביו העיו והלמד על משתל
הלחל מוז חלל | ורבותינו זכרונם לברכה שמשו בו הרבה
אז בבבין פעל | והשם בלכול ענין ערוב והלחול |

תשבי

בלמים

בדברי רבותינו זל מי שאחזו בולמוסי
אומרים הטפשים שהוא מיוז עשב הנקרא
בולמוס ומי שפוצע בו נבא לו רעב גדול ואם אינו אוכל
ימות מיד ו ואינו אלא שם חולי אחד מי שאחזו אותו
חולי יאכל הרבה ולא ישבע ואם היה בדבריהם היה אומר
מי שמוצא או מי שפוצע בבולמוס ובערוך פי שובלמוס
נקרא בלשוז יוז גרובו של שור לפי שאוכל הרבה בשור ו

בלסטור

ויסע עמוד העצו וזומר ו פירש רשי
להבדיל בין מחנה מצרים ובין מחנה
ישאל לחבל חצים ובלסטראות של מצרים בלשוז רומי
חודין לקשת בליסטא בלעז בליסטור ו

בלסם

הדודאים בתפר ריח פרגים ומתבסם קדמי
בריח בלסמוז והוא שמוז ערב מאד ולא
במצא ריח טוב יותר ממוזי וכן נקרא בלשוז אשכנזי
ובלעז באלסימו ונקרא גם בו אפרסמוז כאשר בארתי
בשרשו ו

בעל

בל לשון בעילה שבמקרא אינו בא דה על
האישות רל שהבעל משמש עם אשתו
כמו תבא אליה ובעלתה וכן תבא אליה ובעלה וכן ובעל
בת א בכר ו הנביא הוכיחם על שנשאו נשים בכריות אבל
דול קראו בעילה גם עם שאר נשים כמו שאמרנו הבעל
ארמית הנאיז פוגעין בו ו שבע בעילות בעל אותו רשע ו

דברים כ"א
דברים כ"ד
מלאכי ב'

תשבי

וכן כל בעילותיו בעילת זנות ויש הפרש בין בעילה לביאה כי לא נקרא ביאה רק הפעם הראשונה שהאיש משמש עם אשה ולכן לא תתקנה לומר ביאות כמו שנאמר בעילות ודוח ותמצא |

בקי

מי שיש לו איזה הרגל באיזה למוד או באיזה מלאכה נקרא בקי וברבני קיאים ובפסוק ולכן שנים מחלב תרגום ירו' בקיאיז בתלכה וגומר והשם בקיאות בלשון אשכנז גיוואנליד ובלעז פראטיגא |

ראשית מ"ט

בר

מה ברי מה בר בטבי | כמו בן ולא במיצא עוד בעברי ויש מפרשים בן בשחור בר וכן כל בן מתרגם בר או ברא ובתרגום ירושלמי ביר כמו לא בן לו ולא נכד לא ביר ליה ולא ביר ברא וכן רוב הפייטנים חותמים שמים פלוני בירבי פלוני והוא מורכב מן ביר ורבי ועוד אדבר מזה בשורש רבי |

חשלי ל"א

תיליס ב'

חוב ט

בר

ומי יחוש חוץ ממני | תרגום בר מיני וכן | ויוצא אותו החוצה | לברא וכן עתה פשוט ברין איזה חולי רע או מיתה משונה וכדומה לזה אומרים בר מין פירוש חוץ ממני |

קהלת ב'

ראשית ט"ו

בר

לבר משת | תרגום בר מן טפלא וכן כל לבר תרגום בר וכן איז בלתי | לית בר מנה ואיז מבלעדי לית בר מני

סויות י"ב

סומאל א"ב

ישעיה מ"ג

תשבי

3

בלם לשון לבד והם חרובים בעצין עם חשרש שלפניו
בלשון אשכנז זונדליל או אוז ובלעד סענצה |

בר

תיליס כ'

בהמות בהררי אלה | תרגום ותור בר דרעי
בכל יומי טודי אלפיו | וכו בדברי דול בר
יובנה הוא עות גדול מאוד ונקראים בר מלשון שדה
דמתורגם ברא או הם מעצין חוץ ובשרש שלפניו ופירו
בר בלשון אשכנז ווילד ובלעד סלודיג |

ברבר

תיליס קיג

תרגום מעם לועז מעמא ברבראיז ואנחטי
הוראים כל מי שאינו יודע לשון יהודי
לועז | ותורגמה תרגום ירושלמי ברבריא | וכו ברבריים
אנוסים אומרים שהוא עות שמז מברבריא | ותה עולה
על שלחו שלמה בכל יום |

בת

תיליס יג

בדברי דול אל יתיד את הראש בבת אחת
פירוש בפעם אחת | ואינו יודע מאיז בגור
זה אם לא שהוא בגור מז בת עין והוא בדרך קצרה באלו
אומר בבת עין אחת ופירושו בקרת עין רוצה לומר רגע |

בת

בדברי רבותינו זכרונם לכרכה יוצאת בת |
חול | איז משגיחין בבת חול וכו בקרבה
מחומות ואומרים שאינו חול ממש אלא בת של חול |
ומשפסקה הנביאה היו משתמשין בו לפעמים | ובצלי
תקבלה אומרים שהוא חול של מדה אחת הנקראת חול
ואולי כן הוא |

ג

תשבי
 נשלמה אות הבית
 בטו לחדש טבת

אות הגימל

גגית בדברי דול כפה עליהם הר בניצית הוא
 האמבטי בלשון אשכנז בוט או חות
 ובלעד טיבה ובערוך פירוש שהוא סל העשוי חודן חודן
 ונדאה לי שהראשון עקר ו

גאוז יש גאוז הוא לטובה כמו לגאוז ולתפארת
 וכן וברוב גאוזן שהם לשון שררה בלשון
 אשכנז הערשאפט ובלעד סינידיאה ויש לרעה כמו לפני
 שבר גאוז גאה וגאוז ודרך רעה והם לשון גאה בלשון
 אשכנז הופרט ובלעד סופירבייא וכן גאות יש לטובה
 ויש לרעה כגון לא מלך גאות לבש לטובה עטרת
 גיאות שכורי אפרים לרעה וראה כל גאה תרגו כל גינתו
 והוא שם תואר ואנחנו בוחגין לומר גינתו הגימל נפתח
 ותמתיי איד בעשה מן גאוז שם תואר ואינו אלא שם
 דבר בדלעיל וכן קצת החכמים שהיו אחרי האמוראים
 בקראו גאוזים כגון רב שרירא גאוז רבי סעדיה גאוז
 ושמעתי שנקראו בו בעבור שהיו בחיאים בכל התלמוד
 שהם ששים מסכתות גאוז בגומטריא ששים ו

נפיעה ד'
 פמות טו'
 נפלי י'
 נפלי ח'
 תוליס כ'
 נפיעה כח'
 לויב מ'

תשבי

גב אה על גב הוא כמו את על פי ואולי יש
הפרש ביניהם ואנכי לא ידעתי ופתרוכם
בלשון אשכנז ויהא וואל דוד ובלעז ביו קי |

גב כל מלת עם שפא בכנני מתורגם בלשון
גב בתרגום ירושלמי כמו עמו עמו עמו עמי
תרגום גביה גבי וכולי ורבותינו זכרוכם לברכה
שמישי בו בלשון אצל באמרים כשהוא אומר גבי עוזש
וכו גבי שקר - בלשון אשכנז ביי ובלעז אפרוסו |

גבר בדברי רבותינו זכרוכם לברכה קראי שם
כנני להקדוש ברוד הוא גבריה באמרים
אנכי אלהיך ואומר מפי הגבורה שמענום וכו צא
והמלה בגבורה אבל אינו בא אלא עם הא הידיעה ולכן
צריך לקרא בית בגבורה בפתח |

סמות כ

גד גדניות אנחנו חוריו בן הפרי הקרא בלשון
אשכנז חירשן ובלעז צירידי |
ובערוך מפרש אתה מיו עשב שאובליז הגמלים ויש
אומרים שהוא פורע גד בלעז חולייאגורא וכו בלשון
אשכנז |

גדל בקרא האצבע הגדול גדל ובלשון עברי
בקרא בקו ובקרא לי שלא בקרא גדל

תשבי

רח האצבע הגדול של היד אבל בקו בקרא של היד ושל
הרגל ועוד קראו לו בגמרא אצבע צרדא בלשון אשכנז
דיימא ובלעז מוליקמו |

גדר

בהציון פשהם מבארים מהות ואיכות של
שם או תכמה אחת במאמר קצר מאוד
קראו לו גדר כגון מהו גדר האדם אמרו האדם הוא חי
מדבר | מהו גדר הרפואה כד זכר | גדר השיר כד זכר
ובלעז דפיניציון |

גיהנם

קראו רבותינו זכרונם לכרכה מחום עובש
הרשעים אחר מותם גיהנם לפי שגזי כז
הנם הסמוד לירושלים היה מחום מטובת ששם שרפו את
בניהם למולד ובקראו כז לפי שהכז היה שם צוהם וצועה
ובשלשה מחומות במיצא גיהנם בלי זכר כז עיין במסורה
גדולה ותמהתי למה אנו חורזין אותו גיהנם בפתח או
בקמץ ולא במיצא בפסוק רח בחולם |

גדי

כל איש שאינו מישראל קראו לו גדי
בלומר שהוא מגזי אחר ואם נקבה היא
קראו לה גדיה ובלשון רבות גזיות את על פי שלא
יתבו בלשון |

גזירה

ראש הגזירה פירוש ראש גיד הערוה |

תשבי

את גופת שאול ואת גופות בניו וְלֹא ר'ה א' גוף
במיצא עוד במקרא ושניהם בלשון בקבה
אכל את גוף שאול ואת גוף בניו תרגום ית גופיא
דשאול וית גופי דבנותי שניהם בלשון זכר ומזה אמרו
חכמים גוף וגופים בלשון זכר ו

בחאי גוצא פירוש כזה הדמות וכן תרגום
בדמות חמת בחש כגון אירסא דחיוויא
וכן בפסוק ויאמר הגואל לא אוכל לגאול תרגום בחאי
גוצא לית אנא יביל למפרח בלשון אשכנז גליוכניש
ובלעז סימיליטו דיני ו

עביו צבע כגון חור ברפס תרגום צון חיוור
וכן תחש תרגום ססגוצא פירוש מין חיה
שיש לו צבעים הרבה כמו שפירש רשי שם ו

הרבה שמשו דול בזאת המלה עם בת
שמושית באמרים כגון ופתרונה כמלת
כמו אכל כמו יחובר אל הכפויים באמרים כמוהו כמות
כמוני וכילי ולא כן מלת כגון ו

כל לשון עביו לא במיצא רח בחוקלת
ומתורגם בלשון גיוז כמו עביו רע גיוז
ובעס עביו ורצו גוביה ואולי הוא מעביו גיוז
דלעיל ו

אויב ומתנקם תרגום בעל דבבא וגוים
וכן חורץ שפתיו גוים בשפתותיה ובדבריה

תיליס ח'
מפלי א'

תשבי

דל אנוש דגזים ולא עביד בלשון אשכנז דדייאן ובלעד
מאניצרי ודכלל כל לשון גזום אינו אלא לעשות רעה
ואז משמשין בו רק בכבד בעל הדגוש ו

פירשתיהו בשדש הנא עיני שם

גזמא

דוב לשון חוק מתורגם בלשון גזרה כגון
וישם אותה יוסף לחוק תרגום לגזרה

גזר

וכן זאת חקת דא גזרמא וכו' מטעם המלה מגזרת מלכא
וכן בדתי פרס ומדי בגזרין פרסאי ומדאי ו

ראשית מ'ז
שמות יב
יונה ג'
אסתר א'

דל קראי לשמדות ודתות שגזרין עלינו

גזרה

האמות גזרות והוא מלשון אשר בגזר

וכן אמרו גזרה היא מלפני בלעד סינטיבציה
ובלשון אשכנז אורטייל ו

אסתר ב'

מקל וחומר וגזרה שנה הם משלש עשרה

גזרה

מידות שהתורה גדרשת בהן ואין כאן מחום

באורם וגזרה זו פירוש חתיכה בלשון אשכנז שטוח
מלשון גזרו את תילד ו

מלכים א' ג'

המדקדקים קראו לכל חלה מהפעלים

גזרה

גזרה כגון גזרת השלמים גזרת החסדים

וכדלי פירוש חתיבת וכו' כמיצא ביחזקאל והגזרה הבבזיה
ובלשון רבות קורין אותם גזרות הגימל בחיריה והניז

יחזקאל מ"א

בשוא והוא טעות וראוי לומר גזרות הגימל בשוא והניז
בקמץ כמו מז שמלה שמלות וכל אלו ארבע השרשים

הנזכרים הם קרוקים בעבדו ו

תשבי

גט ספר בריתות דבאורייתא מתורגם גט פטורין לברוס כל
ודבישעיה מתורגם אגרת פטורין ודבירמיה ופעיה כ'
מתורגם אגרת גט פטורין ובעלי התוספות בותבים ירמיה ג'
טעם למה בקרא גט לפי שיש בו שתיים עשרה שורות
וקשה לי והלא אח שאר שטרות בקראים גט כגון גט חוב
שאין בו אחריות ועוד למה לא בקרא דח או הו או
טג וכולי שגם הם בגימטריא שתיים עשרה |

גיד בדברי רבותנו זכרונם לברכה דברים קשים
בגידין והוא עשב מר תרגום ואחריתו מעלי ה'
מרה בלענה מברין בגידו |

גיד על כן באה אלינו הצרה הזאת תרגום ראשית מ"כ
ירושלמי בגין כך אתה עלבא הוא כמו
בשכיל ואין לשמש בהם זולת הבית וכן אם אין אתה
יודע בגיגי צא בגין אשתך וכולי וכן פרשי |

גייס בדברי רבותינו זכרונם לברכה שהוא ירא
מפני הגי'ס והרבו גייסות בלשון רבות
ולא במציא גייסים ופירושו חילות |

גיור בדברי רבותינו זכרונם לברכה גר שנתגייר
וכן אברהם מגייר את האנשים ושנה
מגיירת את הנשים שרשו גור כמו מז היום קים |

תשבי

בגלל הדבר הזה וכן וזויתח צפשי בגללך
לשון בעבור ואיז לשמש בהם בלי בית ו

גלל

דברים טו
ראשית יב

בחראו השמים גלגלים שנאמר חול
רעמך בגלגל לפי שהם סוככים
תמיד והם שכעה שבכל אחד מהם אחד
מז שכעה פוכבי לבת שסמנים הנכל שצם פירוש חמה
בוצה פוכב לבנה שבתאי צדה מאדים ו

גלגל

תילים עז

גלגול דעת רבותינו זכרונם לברכה כי בתחילת
המתים לא יחיו רח הנקברים בארץ ישראל
והנקברים בחוצה לארץ אינם חיים אלא ידרו גלגול
מחלות רוצה לומר שיתגלגלו תחת הקרקע עד תוך
ארץ ישראל ושם יחיו וזהו בקרא גלגול מחלות והם
הפירות הלולות תחת העפר בלשון אשכנז לומר שנאמר
לכא במערות צידים ובמחלות עפר ומזה מה
שאומרים בעלי הקבלה גלגול הנשמות ודעתם שכל
נשמה ובשמה בבראת שלשה פעמים רוצה לומר שהיא
מתגלגלת בגופי שלשה בני אדם ולוחחין סמוך מפיסוח
הז כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר וכן
אומרים שנשמתו של אדם הראשון בתגלגלה בגוף של
דוד המלך ומידוד התגלגל בגופו של משיח
וכן אדם ראשי תיבות אדם דוד משיח
וכן אמרו שהנשמות של בעלי עבירות יתגלגלו
בגופי בעלי חיים כל אחד לפי עונו כגון מי שבא על
הזכר נשמתו תתגלגל בארנבת לפי שהיא רובע ונדב

גלגול

לוח ט"ג

תשבי

4

דמי שבא על אשת איש בשמתו התגלגל בצמל לפי כד
אמר דוד אשירה לל' כי צמל עלי פיירוש אשירה לך תלמי יג
ואודך באשר העברת חטאתי והצלפת בפשי מז הצמל ו

גלה

לפי שבהני אלוה הנוצרים מגלחים פאת
ראשם לכך בקראו גלחים ותיחיד גלה
הלמד דגושה והמוצה על משקל צנב צנבים ויש מיז
אחר הנקראים פומרים ובשרש כמר אפרש ההפרש
שביניהם ו

גליון

קח לך גליון רשי פירש מגלה ויהודה
פירש אגרת ויונתן תרגם לוח ואבנבו
פותרים אותו בלשון אשכנז ציטיל וכלעז פוליצה וגם
חוראים אבנבו מה שלמעלה ולמטה ובצדדי הדם חלום
כלי בתיבה גליונות וכלעז מארגני והנוצרים חורין
לתורה החדשה שלהם אונגלייון ברפי על הגימל והוא
בלשון יון בשירה טובה ורכותבו זל הסבו שמו און גליון
ובצל הערוך פירש מה שפירש עיון בשרשו ו

גם

בדברי רזל מושחז הכהן גדול כמיון גם
יזנית פי אות אחת בכתובה יזנית הנקרא
צמא ויזניתה כגון דלית הפוכה כזו ו

גם

בחום איש גם זו אומרים שנקרא כזו כי צדיק
תה וכל מה שאירע לו אמר גם זו לטובה
ובערוך משמע שגמזו מלה אחת והוא שם מקום שגאם
נאת גמזו נאת בנותיה ואומר אני שלפי זה תיה ראוי לה ב' כ"ח

ד

השבי

לתקרא איש גמזו הגימל בחידה |

גמזם
בדברי דל מגמזם בלשונו והשם גמזום
פירוש מי שאינו יכול לבטא דבורו יפה
בקרא מגמזם ובקרא גם כן פסילוס וקטע לשבא בלשון
אשכנז שטאמלז ובלעז טארטלייא |

גימטריא
היא מלה יבנית ממש לשון השבז או
מבז ברפי על הגימל ובצורה מפרש
אותה בעבז אחר ולא בהיבא |

גמר
בזהגז רבותינו זכרונם לברכה בדבריהם
כשמביאים פסוק אחד ואינם משלימין
אותו כדי להצר שלשה או ארבע תיבות בותבין וזומד
והוא פעל יוצא רוצה לומר הפסוק משלים דברו וכאשר
מביאין מאמר מדבריהם ואינם משלימין אותו בותבין
ובלי | והשם גמר או גמירא |

גמרי
בזהגז דל בדבריהם במלת לגמרי והוא
במחוס כל וכל בלשון אשכנז גנץ או
גאר ובלעז איז טוטו פער טוטו ויש הפרש בין לגמרי
ובין מכל וכל כמו שפירש רשי לא תתעב אדומי לגמרי
לא תתעב מצרי מכל וכל וצריך עיין שם |

גמרא
התלמוד נחלק לשני חלקים החלק האחד
נקרא משנה והחלק השני נקרא גמרא
ושניהם יחד נקראים תלמוד | ועוד אדבר מזה
במלת תלמוד |

תגום כ"ג

השבי

צו עדר

קראו חכמים מקום הענוג הצדיקים והבול
שכרם צו עדר לפי שהצו אשר בטע השם
בעדר והניח בו אדם הראשון הוא המקום היותר נבחר
שכל העולם בלי ספק לבר פני הענוג הוא צו עדר
יש שואלים מאחר שנודע שהמקום ההוא בארץ הקודש
עדר ונותו בו סמנים שהוא בעדר מקדם איד לא נמצא
אדם שהיה שם וראה את המקום והצו ההוא
התשובה כי איד ספק שהלכו שם אנשים רבים אבל כל באיה לא
ישוכחו מפני רוב הענוג שנמצא שם מי הוא הסכל
שיפירד משם אלא הכל בשארם שם ואולי המניעה
היא מפני להט החרב המתהפכת שהיא עדרו שם ואיו מי
שיוכל להכנס

גנה

גנה גנית עניו בדיוו וחרפה ואיו משמשי
בו רח בבניו פעל כגון הבינוני מנה הפעול
מנה וכו כל הבניו והשם גנאי או גנית בלשון אשכנז
שאנד ובלעז וועדונוניא

גס

ונסלי כ"א

רום עינים תרגום דאזיל פגסות עייניו
והתואר בדברי רבותינו זכרונם לברכה גס
וכו מי שאח לו שכל דח חוריו לו גס השכל
ובלשון גמיה בהמה גסה בלשון אשכנז גרופא ובלעז
גרופו

גס

אדם חודא לבעל אחותו או לאחי אשתו
גיסו וכו בעלי שתי אחיות בקראים גיסים

תשבי

זה לזה וכו' לאשת אחיו או לאחות אשתו חורא גיסתו
ואין לדבר בו זולת כפני לומר גיס ועוד אדבר מזה
בשורש יבם ובלשון אשכנז שוואגר ובלעז חוביאדו
והקבכה גישווייא ובלעז חוביאדא |

גר

סתם גר שבתורה הוא שקבל עליו שלא
לעבוד עבודה זרה ונמצאו פעלים
ממנו בשתי יודין וכבר זכרתיים בשורש גייר |
שמשו בו בשתי רישין באמרים גרים גרוגרים והוא כמו
מגוררים |

גרם

זה השורש לא נמצא במקרא פי אם בלשון
עצם כמו חמוד גרם | אבל רבותיו זכרונם
לברכה שמשו בו לסבת הדבר וכן תרגום אבני סבתי
בכל בית אביו | אבא גרמית ונדברי רפודיני זכרונם
לברכה והוא גרם לו כל הכבוד הזה וכן גרם לשכיבה
שתתלה מישראל וכו' הרבה וכלם נבנו חסל ואין
לשמש בו נבנו אחר |

ראשית מ"ט
סמואל א' כ"ב

גרס

גרסיבו בפרה פלוגי והוא כמו שנינו
לשון למוד וכו' פלוגי הנה גרים וכו'
בפסוק ישחבי מיבשיקות פיהו | משנה ותלמוד בגירסא
וכו' מה שלומד חפצר בנערותו בקרא גירסא דגהותא |

ט"ז א'

השכי

גשם

בספרים הצובים קראי הגוף גשם באמרים
האלוה אינו גשם ובנו ממנו התפעל
באמרים מתגשם ולא במיצא במקרא רק בדניאל כמו
גשמייה יצטבע פירוש גופו יתכבס

דניאל ה'

גשר

בדברי רבותינו זכרונם לברכה עשה עצמו
בגשר העולם דומה לגשר רעוע הוא
המסלול העשוי מיצעים או מאבנים משפת הנהר לשפתו
השנית לעבוד ברגל בלשון אשכנז ברוח ובלעד פונטו
שערי הנחרות בפתחו גשרי בהרמותא
לוחותים ית כל גשריו

נחום ב'
יחזקאל כ"ג

נשלמה אות הימל
גילובט זיי גוט בוך הימל

אות הדלת

דא

תרגום של דא דא כמו דאת האשה וזה מלכיס ב' ח'
כנה דא אמתא ודין ברה ובדניאל דא דניאל ה'
לדא בקשז

דבר

חזרין לחזיר דבר אחר ובראה לי השעם
כדי שלא לזכור שמו בפני התינוקות
דידרשו וישאלו עליו ונבאו לידי אבילה כמו שאין חזקין
שם להם בפסח משעם זה

ד 3

תשבי

דבור בדברי רבותיבו זכרונו לברכה על כל
דבור ודבור ויש הפרש בין דבור לדבר
כי דבר הוא שם נופל לומר על כל מה שהוא שם דבר
בין שיש בו דיה חיים בין שאין בו דיה חיים אבל דבור
אינו נופל רק על הדבור היוצא מן הפה בהתוך הלשון ו
נקראו רבותיבו זכרונו לברכה לדבריו של הקדוש
ברוך הוא דבור סתם וזה דוקא עם הא הידיעה כמו על
פי הדבור וכן היה הדבור פרוש הימנו וכן הדבה
ודבור בלשון רבים דבורים אבל עשרת הדברים שהיו
על הלוחות קראו להן עשרת הדברות בלשון נקבות וכן
הוא מנהגם כמו שיתבאר בשורש מסר ו

דוגיא כן חודיו לספינה הגדולה שיש לה
משוטטים הרבה משגי צדדיה ובלשון דול
בקראת דוגיא ומנה בסירת דוגיא וסירה היא הספינה
הקטנה שבדוגיא ותרומנו בדוגיא וכן בכלי גומא
בדוגיא בלעז גליאה וכן שמה בלשון אשכנז ו

עמוס
עמיה יח

דוגמא איז דוגמתו פירוש איז דומה לו והוא
לשון יוז אבל הדלת בקראת בחירה דוגמא

דגש הגדולה שמימיז בגוף האות לחזה
קריאתה חודיו דגש ולא בודע לנו
במו שלא בודע לנו קצת שמות הגדודות
והשעמים כמו שכתבתי בהקדמתי לספר מסורת המסורת

תשבי

דד בדברי נפותנו זכרונם לברכה אדם הראשון
בברא דו פרצופיו פירוש שני פנים וכו'
דו בלעד שנים ובראה לי שיש לקרותו דו בחולם ולא
בשורה כי כן יש מפרשים דופי מורכב מן דו ומן פי
פירוש שתי פיות כי כן מוציא דבה ידברו בשתי פיות
אחת בפה ואחת בלב ו

דזק דוח ותמצא לשון עיון והשגחה וממכוז תוליס ל'ג
שבתו השגיה תרגום אודיה וכו' תוליס יר'
משמים השקיה מן שמיא מודיה ובמצא העבר
בכנין חסל דה כמו שפירש רבינו שלמה בר יצחק זכרוננו
לברכה בהרבה מהומות ואובקלוס לא דה על לשון המקור
ובמצא בכנין פעל דייק לא דייק יפה והפעול ספר
מדויק והשם דייק או דייקות והתואר דייקו אבל
דקדוק הוא משורש דקח ושם אדבר בו ו

דוקא עם זה משורש דוח כאמנם דוקא בשווא
בר וכו' וכו' לאו דוקא דדעה לומר אינו
מימש בכורו ובעיון בר כנין ואפי עשר בשים לאו ויקרא לו'
דוקא עשר אלא דדעה לומר הדעה בשים ו

דד מלת אשר מתוודעם די ולפעמים משימיז
הדלת לבנה בראש המלה במקום די והיא
בחוזה בשנא כמו עשב השדה עשנא דחקלא
ראשית ג'

תשבי

ראשית א' ובשבתחלת המילה בשוא או היא בחדה בחידה כמו בקריע
השמים בקריע דשמיא וזה לפי שאין שוא אחר שוא
בראש התיבה ו

דבך

אנחנו חודין דובך כשהכתבים בושאים
ידיהם בברכת כהנים וכן תרגום שאר
תולס קלר ידיכם חוש טולו ידיכו כהצא על דובך חודשא ותמיה
אני על זה שחרי דובך בקרא האיצטבא שעמדו עליה
תלום בשאמרו שירה וקראת דובך בלשון ערבי ובלשון
אשכנז באנקא וכן בלעז ו

דבס

דובוס ו הוא שלטון שתחת המלך והוא
כמו אלות בלשון עברי וכן אמרו
דבותנו זכרונם לברכה כל אלות מלכותא דלא תגא פירי
מלך שאין לו בחר בקרא דובוס וכן בלשון רומי דוקס
עיר ו ובלא הערצות ו בפסוק ששים המה מלכות ושמיים
פילגשים תרגום דובסין מבני ישמעאל ו בפסוק לא
חסתר ו הביאה אסתר וזמר תרגום עם דובסי מלכא ותמיה
אני על שאנו חודאין אותו דבוס הכת דגושה ו

דכתא

מעלי כ"ה ובמחוס גדולים אל תעמוד ו תרגום
בדוכתא ככרי לא תיחוס ובמצא במניא
דוד פלובי והוא כמו דוכתא פירוש מחוס מיוחד
בלשון אשכנז אודט ובלעז לודו ו

תשבי

ז

דליל

למה בקרא שמה דלילה שדלילה את
בוהו וכולי פירוש לשון חלשות וכו'
אבר מדולדל ועקרו לשון דלות ששרשו דלל על
משקל בלכול מז בלל ובלשון אשכנז שלוטריג ובלעז
לינטו או לאסו |

דם

בדברי רבותנו זכרונם לברכה מי שאין לו
דמים לא יעמוד בשוח חורין למעות
דמים וכו' אקנה ממך במחיר תרגום בדמיו בלשון
אשכנז געלט ובלעז דינארי ולא במצא רח בלשון רבים
ממאל ב' כ' ר

דינר

יש מטבע בקרא בלשונם דינר והוא כמד
זהו אלא שהיוז של ככת והדינר של זהב
וכן ששת אלפי זהב דבעמו תרגם יוצתו דינרין דדהב מלכיס ב' ה'
ובלשון לעז בקראו המעות דינארי וכו' יש מטבע קטנה
בקראת בלעז דינאר והוא מה שקורין בוויצנייה באגטין
ובלשון אשכנז בערנר |

דת

חורין לקדש או ללוח דת וכו' בדברי
רבותינו זכרונם לברכה ביו דת לדת בלשון
אשכנז ברעט ובלעז טאכולה ומנה מה שאומרים
דת פלוגי של הספר ובלשון רבים דפיו ויש חורין
לתם עליו והוא תפכוז כי כן בקראו בלשון אשכנז בלעטר
ובלעז פוליי |

ח

תשבי

האדם בעלמו פירש רשי בדפוס העשוי לו
פורמא בלעד וכו בלשון אשכנז וכו
בקראים הספרים הנעשים על ידי חזקה אותיות דפוס
שטאמפא בלעד ובלשון אשכנז דרוק ועושין ממונו חל
ובפעל והפעיל כגון דופס ובדפס והדפיס וכו וכו
עצבים סותת תרגום ירושלמי מדמי לדפוס ענבין ו

דפס

ראשית א'

ראשית מ"ט

דע כי סתם גידים הנמצאים במקרא אינם
הגידים הדופקים שמשמשין בהם הדופאי
כי אותם חוראים להם הדופאים עורקים
וכו בקראים בלשון ערבי

דפק

ועורקי לא ישכבון פירוש הגידים שלי שדופקים לא
יבחרו רק מתנועעים תמיד מבלי הפסק מפני רוב החום
הנכרי אשר בלבי ובקרא בלשון הגוים פולש ובלשון
החודש דפק מן קול דודי דופק לשון הפאה ו

אונב 3

פיר ס'

בדברי רבותינו זכרונם לברכה המדקדק
במצות דקדוקי תורה דקדוקי סופרים
כלם לשון דק כלומר המענין בדבר דק דק בלשון
אשכנז דון ובלעד סופטיל וכו דקדוק הלשון שצריך
לעיין דק באותיות ובקדוה ובכבדים ובפעלות וכו חודין
לו דייקות וכו דברתי מעה בשדש דוק עיין בשדשו ו

דקדק

תרגום של חטו עיין בשדש דרדח ו

דקדק

אשר גר שם תרגום די דר תמו והשם

דר

ראשית לה

תשבי

דינה תרגום אל בזה חדשך לדירא דהודשך וכן בדברי
 רבותינו זכרונם לברכה אשר באה דינה באה בלשון
 אשכנז וואונג ובלעז סטאנציה ובלשון רבים דירין
 דירין דגבי צה |

דורן התחין עצמו לז' דברים לדורון למלחמה
 לתפלה פירוש דורון בלשון יזו מבנה
 ובלעז פריזאנט וכו' אומרים אנו בלשון אשכנז פריזאנט
 ואינו לשון אשכנז רק מלשון לעז כי בלשון אשכנז
 בקראת המבנה שענה ועוד טעות אחרת שאנחנו קורין
 דורון מדינה עיין בשרש מנז |

דרדק מקרי דרדקין פירוש מלמד תימחות וכן
 שחרו עלי צעירים מצחקין עלי דרדקין
 ופירוש בערוך צערים ובראה לי שאה נחבות בכלל שהרי
 בפסוק ומרדכי ידע בתרגום ולא על דרדקיהו דרי בני
 ונבות בכלל ומצאתיו בלי ריש מיטז ועד גדול
 מדרדקיהו עד סביהו |

דרדק ארץ יש לו שלשה פנים האחד הוא נאמר
 על הגנה המדינית במדות טובות
 ובמורסר ושכל טוב כמו שצמיצא במסכת דרדק ארץ
 והשני הוא העסק בסחורה ובמלאכה כמו שאמרנו יפה
 תלמוד תורה עם דרדק ארץ והשלישי הוא תשמיש המטח
 כמו שאמרנו בהגנה זו פרישות דרדק ארץ ואני המעתיח

תשבי

מוסיף על אלה ענין הרביעי שהוא שבא על לשון פטירת
כל בני אדם כמו שאומר יוד המלך עליו השלום אנכי
הולך בדרך כל הארץ ו

מלכות א' ב'
ד'הב' יג'
ד'הב'כ'ל'

דרש

במדרש הנביא עזר מדרש ספר המלכים
פירוש ספר שפתוכ בו דברי המלכים
והנביאים בקרא מדרש פי כל הדורש אותם הדברים
ימצאם שם על כן בקרא מדרש והמים בחירה ותמיהתי
למה אתי צוהגים לומר מדרש המם בסגול ו גם הבית
או החדר המיוחד ללמוד תורה בקרא בית המדרש גם
קראו מדרש כל פירוש שאינו על דרך פשוטו כגון
מדרש אגדה או מדרש רבותיבו גם בקרא דרש או
דרשה ובעל המדרש בקרא דרשן כמו רבי משה הדרשן
וכן בקרא ארובי הנוצרי פירוש באגודש הדרשן
בעיר אייזנה

בשלמה אות הדלת
בעזר אשר ידו בכל מושלת

אות ההא

הא פרגים של הפה וחו הא וכו בדברי רז"ל
הא למדת והא כתיב ודומיהם כמו הנח
ועוד שמשו בו במקום זה כגון הא שלפניך
כמו הא בהא תליא וכו הא לחמא עניא
והוא כמו האי שלפניך ו

תשבי

כמו האי גברא האי בית כור כמו זה
ואין הפרש בין זה ובין האי

האי

הואיל

הואיל והזכירו ספר בשבחו וכן הואיל

וכן הוא ופירושו מאחר שהדבר הוא כן

ובלשון אשכנז די וייל דז ובלעז דפו חי וכן פירושו

של בין ויש מעט הפרש ביניהם כמו שאבאר בפרשו

דברים א'

והרוב אני לומר כי הואיל מלשון הואיל משה באר

שהוא לשון התחלה ופירו' הואיל והזכירו התחיל הפסוק

והזכירו על כן ספר בשבחו וכן לפי מי שמפרש הואיל

משה לשון רצון יש לומר רצה הפסוק והזכירו וכו' ו

ראשית ז'

והתיימה על דשי זכרונו לברכה שפירש הנה בא

דברים א'

הואילתי רציתי כמו הואיל משה ובפרשת אלה הדברים

אומר הואיל משה התחיל כמו הנה בא הואילתי כן

מצאתי בכל הפוסקאות והרוב לודאי שהוא טעות שנפל

פסוק ג'

בפוסקה הראשונה והראוי הואילתי רציתי כמו ויודאל

משה שפירש שם בתרגומו וצבי לשון רצון ו

הבאי

בדברי רבותינו זכרונו לברכה דברה תורה

בלשון הבאי והוא כמו גוזמא וכן אמרו

דברים א'

דברה תורה בלשון הבאי ערים גדולות ובעבודת בשמים

בשמים סלקא דעתך אלא גוזמא במצא גוזמא והבאי

אחד הוא והוא כשאדם מגדל את הדבר הרבה ומזכיר

על גידולו וגוזמא הוא לשון יין והבאי בראה לי שהוא

ישעיה ל"ב

לשון חוץ תרגום של חוץ שמיר חובי וכו' וכן שמיר

תשבי

וְשִׁית : וְכִמּוֹ שֶׁהַקּוֹצִים אֵינִם בְּהַשְׁבִּים לְשָׂאֵר עֵצִים כִּד
דְּבָרֵי גִזְמוֹת אֵינִם בְּהַשְׁבִּים לְשָׂאֵר מֵאֲמִדִּים וְאִיז בָּהֶם
אֲמִתוֹת וְהָא שֶׁל הַבְּאִי בְּחֻטָּה פֶּתַח בְּרֵאִיית רַפִּי הַבֵּית וְכִז
הַבֵּל וְהַכְּרָה הַפְּאִים אַחַר זֶה הַחִיּוֹז בְּחֻטָּה פֶּתַח |

הַבֵּל הַבֵּל פִּיהֶם שֶׁל תִּיבּוֹחוֹת | וְכַעַל הַעֲרוּךְ
הַבֵּיאוּ וְלֹא פִירְשׁוּ | וְהוּא כְּדַמּוֹת עֲשׂוֹ
הַיּוֹצֵא מִפִּי הַבַּעֲלִי חַיִּים וְהוּא יוֹתֵר צָבֵר בְּזִמְזֵי הַחֹרֶף
מִבְּקוֹץ וְכַלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵה אוֹטִם וְכַלְעֵז הָאֵלִיטוּ | וְכִז
תְּרַגְסֵם כְּלִינֵי שִׁנֵּינֵי כְּמוֹ הַגָּה הַיּוֹד הַבֵּל פּוֹרְמָא |

תלמיט ז'

הַכְּרָא חוֹל הַכְּרָה הוּא הַכְּרָא בְּפִסְוֶה חוֹל דְּמִמֶּה
כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב וְאַחֲרֵי הָאֵשׁ חוֹל דְּמִמֶּה דְּקַח
וּפִי רִשִׁי וְאֲנִי שִׁמְעֵתִי כֹל הַבָּא מִחוּץ דְּמִמֶּה טֵאצִּימֵנֵט
כַּלְעֵז כַּלְשׁוֹן רוּמֵי אֵיכּוּ וְכַלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵה וְיִידֵר הָאֵל
וְכִז אֲמַרְוּ רַזֵּל בְּתַקִּיעַת שׁוֹפָר שִׁמְעַת חוֹל הַכְּרָה
לֹא יֵצֵא | וְעוֹד שִׁמְשׁוּ כִז בְּאוֹפֵן אַחַר בְּאֲמִרַם יֵצֵא חוֹל
הַכְּרָה בְּעוֹד עַל פְּלוּזֵי אוֹ פְּלוּזֵית וְכוּלֵי פִירְשׁ חוֹל שְׂאִינֵי
וְדֵאִי | וְהַמִּדְּקָדְקִים קִרְאוּ גַם כִּז בְּחֹדוֹת הָאוֹתִיוֹת הַכְּרָה
כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתִּי בְּשִׁירֵי אֱלֹה מַלְכִים הַעֲשֵׂה הַמּוֹלְכִים
בְּהַכְּרָה וְהֵם עֲשֵׂה בְּחֹדוֹת אֵי אוֹ אוֹ וְכוּלֵי |

מלכים ח'ט

הַחֲדָה כְּלִיל פֶּסַח חוֹדֵז הַחֲדָה וְכַקְרָא כִז מִשׁוּם
שֶׁאֲמַר וְהַחֲדָה לְכַבֵּד וְכִז וְכַלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵה
בְּקִרְאָ לֹד

תשבי

וּבְרָאָה לִי שְׂהוּיָא לְשׁוֹן גְּאֵלָה בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנּוּ לְחֻזְנֵנּוּ וְעוֹד
עֵינֵי בְּשׁוֹרֵשׁ אֲנִי |

הַגְּהָה

חֹרֵיז לְמִי שְׂמִיתָמוּ טַעוּתֵי הַסֵּפֶר מִצִּיה
וּפְעוּלָתוֹ בְּקִרְאָת הַגְּהָה וְאֵד בְּקִרְאָה הַסֵּפֶר
לְהוּיָא מִצָּה וּבִלְעֵד חֹרֵיט וְהוּיָא לְשׁוֹן בְּנִצָּה וְאוֹרָה
וְכֹז הַכּוֹתֵב אֵינָה הַדּוּשׁ אוֹ בִּיאֹר בְּגִלְיוֹנוֹת הַסֵּפֶר בְּקִרְאָה
אוֹתוֹ הַחֲדוּשׁ אוֹ אוֹתוֹ הַבִּיאֹר הַנֶּחֱת בְּגוֹן הַגְּהוֹת הַמִּיִּמוּנֵי
אוֹ הַמִּרְדְּבֵי |

הַגְּמוּז

רֵאשׁ וְזַבֵּב | תִּרְגַּם יוֹבְתוֹ רִישׁ וְהַגְּמוּז וְכֹז
בְּתִרְגוּם יְרוּשָׁלַיִם בְּפִסְוֹת וְיֵאמֶר הַמֶּלֶךְ
אֲחֻשׁוֹרֵשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה | וְאַעֲבִיד מִיִּצְדַּק הַגְּמוּזֵיז
וּפְלִמְרֵכִיז וְאַנְחֵנִי חֹרְאִים לְגַלְחִים גְּדוּלֵי הַמַּעֲלָה לְשִׁאִיז
לְמַעֲלָה מִקָּהם רַח הַחֲשִׁמְנִים הַבְּקִרְאִים קִרְדִּינְאֵלִי וְאַפְפִּיז
הַגְּמוּזִים וְכֹז מִה שֶׁתַּחַת פְּקִידוֹתֵם בְּקִרְאָה הַגְּמוּזִיָּא וְכֹז
בְּמִשְׁנֵה מִהַגְּמוּזִיָּא לְהַגְּמוּזִיָּא וְהַגְּמוּז בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנּוּ
פִישׁוּם וּבִלְעֵד וְיִישׁוּרָפָא |

יפעים ח'
אסתר ב'

הַגְּזִן

בְּדַבְרֵי רֹדֵל הַגְּזִן הוּיָא לְמֶלֶךְ תְּלַמִּידֵי הַגְּזִיָּים
אִשָּׁה הַגְּזִיָּה עֲבִיז יוֹשֵׁר וְנִכּוֹז וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים
מִקָּה בְּפִנֵי הַגְּדֵרֵת הַגְּזִיָּה דִּיחֻזְקָא וְהַשֵּׁם הוּגֵן כְּמוֹ לֹא עָשָׂה
בְּהוּגֵן וּבְרָאָה לִי שְׂאִיז לְשִׁמּוּשׁ כֹּז זוּלָת בַּת־הַשְּׂמוּשׁ
בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנּוּ צִימְלוּד וּבִלְעֵד גְּרֵאצִּיזָה |

יחזקאל מ"ב

הוֹדְרָא

בְּהַלֵּל וּבְהוֹדְרָא מִלִּשׁוֹן הוֹדֵי לְיָא שְׂרֵשׁוּ יְדָה
וְהָא בְּמִקוּם הָא הַשְּׂרֵשׁ וְהָא הַאֲחֻרְזָה לְבַחְבָּה
וְתִרְגוּם וְתֵז לֹו תוֹבָה | וְהַב לִיָּה הוֹדְרָא וְהוּיָא כְּמוֹ וְדוּי אֵלָא

תילים ק"ח

הספס ז'

תשבי

שיש מעט הפרש ביניהם כמו שאבאר בשורש ודדי |

הדיא
זהא בהדיא כתיב וכו הפסוק אמר בהדיא
פירוש בבירור בלשון אשכנז בשייחוד
ובלעז היארר ואין לדבר בו זולת הבית אך גרעה לי כי
מצאתי להדיא ואיני יודע אנה |

הדיוט
כהו הדיוט פירוש כהו פשוט דוגה לומר
שאינו כהו גדול וכו דאנפי איש רש ונחלה
ואנא גבר מסכו והדיוט וכו אחר פירוש אחד בתר
הדיוט חד וכו אין זה כי אם בית אלהים לית דין אתר
הדיוט והוא לשון ינו אידיוטו ובלשון אשכנז אין
שלעכטר ובלעז פרינאטו |

במחלף א' יח
במחלף א' כ' ר
ראמית כ' ח

הדר
בוחגיז לכתוב באמרא בסוף כל פרה הדר
עלך פירוש חזור בד וקשה לי על הנו
והדר הוא לשון חזרה וכדביא וליקר מלכותי הדר
פירוש חזרתי

דנאלף ל

היינו
מלה מורגלת בדברי רזל באמרו היינו
חד היינו כד וכו ובגזרת מז היה ונוסח
ברו ויו בחולם לבני הנסתר על משקל ישנו באילו אמר
הרי הוא ועל הרוב לא שמשו בו רה עם דלת המשמשת
בראש במקום שיו או אשר כמו שכתבתי במלת די ובלא
דש אישט ובלשון דומי אידעשט

היא
שמשו רזל במלה זו במקום איד כמו
שפירש רשי גבי יוסת והיא יכול אני

תשבי

6

לְבָדִי לְהַרְעֵ לְכֶם וּבְתַרְגוּם יְרוּשָׁלַיִם הֵיךְ כְּמוֹ זֶאִיד
תְּנַחֲמוּבֵי הַכֵּל וְהֵיךְ תְּנַחֲמוּבֵי לְמַא וְיֵישׁ מִתְּוִרְגָּמִיז הֵיכְדִיז
כְּמוֹ אֵיד תֵּאמְרוּ לְנַפְשֵׁי הֵיכְדִיז תִּימְרוּן לְנַפְשֵׁי וְהוּא
מוֹדְכָב מִן הֵיךְ וְדִיז כְּלוּמַר אֵיד זֶה

אויב כ'א
תנלס י'א

היכז

שְׁמִישׁ רְבוּתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְכַרְכַּה בְּמַלְחָה זֶה
בְּמַקּוּם אֵיךְ בְּאִמְרָם וּמֵהֵיכֹז לְמִדּוֹ לֹמַר
כִּז וְכֹז וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לְיִלְחָה פִּירֵשׁ רִשִׁי אֵל

סמית י'ב

צַעַק הֵיכֹז מֹשֶׁה שְׂרָדִי הֵיכֹז אַתְרוֹן שְׂרָדִי וְנִרְאָה לִי שֶׁהוּא
מוֹדְכָב מִזֶּה הֵי וְכֹאז שְׁתֵּי בְּתַרְגוּם יְרוּשָׁלַיִם אֵיזָה כְּמוֹ
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּדוּשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה מִזֶּה הֵי דִי אֲרַמְתָּ
אֵת וּמִזֶּה הֵי דִי גִרְעִיתָ אֵת וְכֹז אֵיזָה הִדְרָה יִשְׁכּוּז אֵיד
הִדְיִז אֲרַמְתָּ וְהוּא עַל דְּרָדִי אֵי מִזָּה בְּאֵת כְּמוֹ שְׁפִירֵשׁ
רִשִׁי שֵׁם ו

אסת' ט'

ראסית ה'

הד

הֵיזֵבוּ הֵךְ כְּמוֹ זֶה וְנִמְצֵא גַם כֹּז בְּלִשׁוֹן
בְּחֻבָּה הֵךְ בְּתוֹכָתָא הֵךְ מִלְתָּא כְּמוֹ זֹאת ו

ראסית י"ט

ראסית ט"ו

הכא

מִי לֵב פֶּה תְּרַגּוּם מִזֶּה לֵב הַכֹּא וְכֹז יִשׁוּבֵי
הַפֶּה יְהוּכְרוּ הַכֹּא וְיֵישׁ מִתְּוִרְגָּם הִילְכָא
עֵיזִיז בְּמִתְוִרְגָּמִיז ו

הכז

אֶפְלוּ הַכִּי פִירֵדוּשׁ אֶפְלוּ שְׁכֹז הוּא וְהוּא
כְּמוֹ מִכַּל מִקּוּם כְּמוֹ שְׁאֲבָאָר בְּמִלְתָּ מִקּוּם
וּבְתַרְגוּם יְרוּשָׁלַיִם וַיֵּשֶׁב הַדְּבַר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ
כֹּז וַעֲבַד הַכִּי וְכֵל כֹּז דְּכֹאמַת מִתְּוִרְגָּם הַכְּדִיז וְנִרְאָה לִי
שֶׁהוּא מוֹדְכָב מִזֶּה הֵיךְ וְדִיז עֵיזִיז בְּמִתְוִרְגָּמִיז ו

אסת' כ'

הללו

מִי חָם הַלְלוּ כְּמוֹ הָאֱלֹה וְכֹז לְבַחְבוֹת
הַגְּדוּת הַלְלוּ כְּמוֹ מִלְתָּ אֱלֹה

7

תשבי

השנה לזכרים ולנקבות ו

לו עמי שומע לי **תרגום הלואי דעמי**
שמיע לי ושאר לו מתרגמן לואי עיין

הלואי

תולים פ"א

בשרשו וכלשון אשכנז ווער וואלט ובלעד דיאו וואלישי

הלכה

הלכה למשה מסיני והלכה כפלוני וכו

הרבה והוא ענין משפט ודת וכו תרגום

של במשפט הזה כהלכתא הדין והשתיה כדת ושקיותא
כהלכתא וכלשון אשכנז ליץ ובלעד לייציון ו

יאמר ה'

הלל

בדברי רבותינו זכרונם לברכה להלל הוא

אומר כד וכד מה להלל כד את באו כד

וזומר ענינו כמו שם או שמח ונראה לי שאין לשמש
בו דק עם למד השמוש בלשון אשכנז דורט ובלעד לי
או לה ו

הז

הז בנ הז מצט זכרתי בשורש בוז ו

הנאה

יש הנאה שהי הנאת ממנו כמו אשר לא יועילו
דלית בהוז הנאה והועל לא יועילו והנאה לא

יעבו ותרגום מה בצע מה ממנו ביהבי ויש להנאת
הנות כמו ושנתי ציננה לי ושנתי הנהבי מלא כח

צחת מלא חפני מיכילא בהנתי צפשי בלשון אשכנז
זאנפט או טיץ ובלעד בוז פרו או אוטילד ו

סמואל א' י"ב
ירמיה כ"ג
דאסית ל'ז
ירמיה ל"א
קקלת ד'

הני מלי

פירוש אלו הדברים והוראתם כהנאות מה
שנתי הנמנם במה דברים אמורים ופלו

תשבי

הזנבר

מוצב והגדים תרגום מוצב והזנברא' היא
מדינת אינדיאה וכלשא אנברו ולבר
זוהגים אנחנו להרא ליושביה הגרים והמדינ' מדינת הג'
אבל מלחמה עם ההגראים שבדברי הימים הם ישמעאים
וזקראו בו בעבור שבאי מז הגר וזקראו גם בו חדרים כי
חדר הוא בו ישמעא שנאמר בבור ישמעא בביות וחדר |

תלים ס'ג
ר'ה א'ה'
ראשית לה

הגריא

מהודו ועד פוש תרגום מהגריא רבא וכו'
וכו ארץ החוילה תרגם יובנו ארצא הגריא
וכו זקרא בלשון לעז אינדיאה |

אסתר א'
ראשית ב'

העדר

בספרים חצובים נהגו זאת המלה באמרים
החונה וההעדר פירו' כל מה שנברא יחסר
על דרך כל הנה בפסד וחוריו גם כן המיתה העדר | וכו'
בוהיו לבתוב בתבאי החתובים על דבר ההעדר דהיינו
שאם ימות הוא או היא וגו' וכלם מלשון איש לא בעדר

נפשיה מ'

הפסד

זה השודש לא נמצא במקרא גם לא
בתרגום זה במקום אחד תרע לאמים
נתשלחם תרגום תברתא לאמיא ופסד היינו והוא מלשון
עדכי מימש חוריו לאבדה פסידה וידל שמשו בו הרבה
בכינו הפעיל הפסיד מפסיד וכו' והשם הפסד מצוה בפסד
שברה וכולי והוא עינו אבוד בלשון אשכנז ור לושט
ובלעז פירדטה |

תלים מ'ד

הפקד

עיו בשודש פקר |

הקש

בדברי דל איז משיכוז על הקש וכו אמרו
מקיש עברי לעברתה הוא לשון השואה
בלשון אשכנז גלייכו ובלעז איז גוואל |

תשבי

ואין לו דומ במקרא רק רשי פירש ויקש דבר איש יהודה
לשון השואה וכן התחוששו וקשו השור דעתכם וכן
יש ספר בהגיון הנקרא ספר הקקש שהוא מבאר ההקשים
ואינו ממלאכתו |

צפניה ב'

הרי

שמשו בו רזל במקום הלא כמו הרי זה
משבח הרי אנו ובנינו והוא נהודה בהטת
פתח והריש בצרי ובלא ור וואר ובלעז פיר צירטה |

הרהר

בדברי רזל ולא הרהר אחרי מחותני לא
הרהרתי ביום וכן כל בני הפעיל והשם
הרהורי עברה קשים מעברה לשון מחשבה תרגום ודע
שרעפי ודע הרהורי ובדניאל הרהורי על משכבי |
בלשון אשכנז גידעו ובלעז פינשיר |

תילים קל"ט
דניאל ב'

הרת

בדברי רזל כהרת עין פירוש ברע והוא
בלקח מלשון רפרות שהאדם מרפרת בעינו
רוצה לום סוגר ופותח סוגר ופותח בלא בליצלט ועקרו
מלשון רפיון שרשו רפה והוא נוספת על משקל הקש
ובלשון אשכנז אויגן פליה ובלעז באטר דיאוחו |

הרשאה

תמצא בשורש רשה |

הושענא

אגדת ערבי בחל שמוטליו בחג הספות
קרדיון הושענות לפי שצועקים עליהם
הושענא רוצה לומר הושיעה נא והרבינו שתי המלות
יחד לקצר ואמר הושענא ובכסוה

תשבי

ישבו עם אחד תרגום ירושלמי ועבדין להוון הושעבא וכו' אסתר ג'
עד וחדריז בהושעבא ו

השתא

מעמה ועד עולם מהשתא ועד עלמא

תיליס קוף
מסלי ח'

ועתה בניס והשתא בניא וכו' הרבה באמית

התת

אסור והתת וכו' בת יתרו מי התור לד

והשם אסור והתת זה בנגד זה כל דבר

שיש בו עון ועונש לעשותו בקרא אסור וכשאיז בו עון

בקרא מותר בלשון אשכנז דר לאנט ואיז משמשיז בו

אלא בהפעיל גם בהפעל הותרו בו לכא בקהל ועוד

אדבר בו בשדש שרה ו

התראה

בעדים ובהתראה מעיד ומתרה בך לשון

אזהרה ואיז משמשיז בו רק בהפעיל

ולפי שאיז מתדין באדם לא בפני עדים לכך לא בא לשון

התראה בפסוק אלא בלשון עדות כמו העדותי בכם העיד

בני האיש ותרגום בלשון סהדותא דוק ותמצא ו

דברים ד'
ראשית מ"ג

**בשלם אות ההא
לא ישראל ברוד יהא**

ודאי

דבר שאיז בו ספק בקרא ודאי כמו שאמר

החכם איז ודאי שאיז בו ספק הנראה ספק

שאיז בו ודאי כמו המנות בלא ציווים ובלעד צירטו ו

ודני

לשון ודני שרשו ידה והוא כמו הודאה אלא

שלשון הודאה בופל גם בו על לשון שבת

והלל לשם יתברך שמו

תשבי

והודוי לא נופל רק על הודאת הטא ועוז ו נבאים מהם
פעלים אבל מלשון הודאה לא נבא רק בהפעיל כמו
הודר לף ומודה ועוזב ומלשון ודוי לא נבא רק בהתפעל
לבדו כמו והתודה אשר הטא והתודר את השאתם בלשון
אשכנז ביהענז או בייכטז ובלעז קונפיסר ו

תוליס ק'ס
משלו כ'ח
ויקרא ה'
במדבר ה'

ודי
אוי לך מוצא נו לך וכו הוי חכמים ווי
דחכימי וכו אפה בתי ווי בתי וכו
הה ליום מז קדם יזמא וכלם בתיבז
בשתי ואויז וכו רוב המלות שמתחילים בוי שדשית פדי
להפריש בינם וכו ויו השמוש כמו וודד וותיה ודומיהם

במדבר כ'א
גוסטוס י'ב
יחזקאל ל'

זיטרי
מחזור ויטרי שמעתי שהוא פוסק אחד
שחבר חכם אחד מעיר ויטר והיא בערפת
כמו שנקרא ספר הראקונבאט על שם מחברו רבי מנחם
מראקונבאט וכו הצורבר שבו הדושים על הסמך פירוש
ספר מצות קטן והמחבר היה מעיר צורב ו

זילוד
הוא כמו יריעה או מסך ואולי הוא
מלשון רומי שקורין לפרוכת וזילום ו
אין לה זלד בשתי חמיצז ואחד לא תה
לה זלד הלמד בסגול ובשנשים הנדפסום
בוזיצייה יש טעות בשודש זלד עיין שם ובמרא אמרו
הרברי בלשון רבות ולדות ו

ראסות י'א
במנאל ב'ו'

זודד
וללחוט שושנים תראים דימצבב זודים
ומנה בקראו החוטין חזקין

זיר ו'

תשבי

שכצנאר העות ורדיז לפי שהם מלאים הם ודומיז
 באדמומית כוודד בלשון אשכנז רוז ובלעז רוכה ויש
 אומרים שהשושנה היא פרח לבן והוא בלא לילג ובלעז
 לילייו ובקראת שושנה לפי שהיא תמיד של ששה עלים
 וחבצלת היא בלשון אשכנז רוז אד השנה לי על בשושנה
 בין החוחים והלילייו אינו בין החוחים |

מיר ב'

זושט

קנה זושט הזושט הוא מה שאצל הקנה
 שבו בכבסיו כל מיני מאכל ומשתה ויש
 אומרים שנקרא זושט בעבר שהיא מלוקלד ובזוי
 מלשון ויבד עשו תרגום זושט וזה טעות צמחה כי יד של
 זושט היא שמושית שרשו שאט מן בשאט גפש וחניו של
 זושט היא שרשית ולא ידעתי שמו בלשון אשכנז גם בלעז

ראשית כלה
יחזקאל ב'ה

זותק

בדברי רבותינו זכרונם לברכה מנהג ותיקון
 וכז בניס ותיקון | וכערוד פירוש ותיק
 פלמיד ותיק ותמתי בפירושו זה כי לא חדש בו דבר
 אבל רשי פירש ותיקום אנשים צדיקים שמחבבין המצוה
 ונאיתי שכנו גם בז הקדוש ברוך הוא ותיק | וכז אחת
 מסליחות יום הפפורים מתחלת ותיק וחסיד |

זותר

בדברי רבותינו זכרונם לברכה חודין למי
 שמפזר מעותיו יותר מדי ותרו ובלשון
 עברי קנה שוע שנאמר ולכילי לא יאמר שוע בן פירש
 חרדה ובראה לי כי יש הפרש ביניהם כי קנה ותרו מי
 שמפזר מעותיו באכילה ובשתיה וכדומה לזה והיא מדה
 רעה |

ישעיהו ל"ב

תשבי

אבל שוע הוא אדם נכבד שניתן מעותיו לדברים ראויים
יותר ממה שראוי לו והיא מדה טובה והוא יותר מושבח
מן הנדיב |

נשלמה אות הוי"ו | בעזר הטוב לקוויו |
אות הזיך

בדברי ר"ל לא זו משם ענין תנועה ומנה
בקראו החיות זיז לפי שהם זדים ונעים
תמיד ממוחם למיחום שנאמר וזיז שדי |
בקרא הצואה והרעי זבל תרגום כדומן על
פני השדה | כזבל על אפי חקלא ובלשוז
אשכנז דרעה ובלעז מירדה |

זי

זבל

תוליס נ'
מלכוס ב'ט'

בקרא הזיע והטפות זזהמא מלשוז וזהמתי
חיתו להם | והתואר מזוהם ועוד אזכרנו
בשורש לבלך בלשוז אשכנז אוכלושט ובלעז דיזוטלו |
סתם זוג הוא שנים בתרגום של צמד פרדים
זוג כודבון והוא כחוד בחולם זוג והוא
לשוז יז ממש בלשוז אשכנז פאר וכן בלעז פאר |

זהם

זוג

איוב ל'ו

מלכוס ב'ה'

בשורה הוא הפעמוז בלשוז חכמים מה
שבחוף בקרא זוג והפנימי בקרא ענבל בלא
שעל ובלעז האמפבילו אבל פעמוז זהב ורמוז | תרגום
זגא דדחבא וכרביי פעמוזי זהב | זגיו דדחבא |
רבע שקל בכת | תרגום זוגא חד דכספא
וכבר כתבתי כי דיבה וזו אחד הוא אלא
שזוג הוא של בכת והדיבר של זהב | וארבע

זוג

זרז

מנות כ'ח
מנות כ'ח
מנואל א'ט'

תשבי

7

זוהים הם סלע עיניו בשרשו |
סדר עולם זוטא וכו' איבה זוטא והוא
ההפך מזו רבתיא פירוש קטן |

זוטא

זיין בשה בית הוער תרגום זיין בית מחדשא
וכו כל בשה מתורגם בלשנא זיין וכו על
אזב על זיין בלשון אשכנז וואפן ובלעד ארמא |
ובפסוק גד גדוד יגדנו משריית מזויבין | ויש מפרשים
מזה סוסים מיוזבים כמו מזויבין |

זמעה יב
דברים כג
ראשית מט
ירמיה ה'

זיין

זיית מטבע של מלך והשם זיית והתואר
זיין פירוש כל דבר שאינו בעשה בתקונו
בזמא זיית והוא כמו פסול בלא ואלש וכו בלעד פאלשו

זיית

זכאי איש צדיק גבר זכאי וכו דם צהי דם זכאי
והרבים זכאים והשם בלשון רזל זכות
ובתרגום זכותא כמו במשפט ובצדקה תרגום בדינא
ובזכותא גם במשקל אחר זכו ויחשב לו לצדקה לזכו
אבל אין בזה קצין לאומרו בלשון אשכנז ווירדיהייט ובלעד
דיבייטאטו |

ראשית ו'
דברים כ'
ישעיה ט'
ראשית טז

זכאי

זכר קראו רזל לשמות הקדושים אזכרות וכו
במדרש עא אזכרות מין בראשית עד ויגדש
את האדם כנגד עא סגהדרין וכו ועוד אמרו אחאב מלך
ישראל מחה את האזכרות וכתב תחתיהן שם הבעל ועוד
אמרו ספר תורה ותפלין שכתבו מין שורפין אותם עם
אזכרותיהן ובעלי המסורת קראו להן אזכרות בלשון
ארמי כמו שאמרו מוסר יב פתחין

ראשית ג'

זכר

ד

תשבי

וְכָל דְסַמִּיד לְאַדְכְּרָא דְכוּתְהוּן בְּמוֹ מוֹסַר לְ וְדוּמִיָּהִם |

אל תזלזל
הַזֵּלִים זָהָב מִכִּיס פִּירְשׁוּ בּוֹ שֶׁהוּא עֵבֶר זָהָל
שֶׁשְׂמִישׁוֹ בּוֹ רָזָל בְּאִמְרָם הַמַּעוֹת בְּזוּל
וְהַפִּירוֹת בְּדוּקָר בְּלִשָּׁא וּוְאֵל וַיִּיל וּבִלְעַד בּוֹן מֵאַרְהֶאָדוּ |

עמיה ט"ר

זלזול
עֵבֶר בְּדוּקָר וְחִלּוֹת מִלְשׁוֹן כָּל מִכְבָּדִית
הַיְזוּלוֹת טוֹב בְּחֵלָה וְעֵבֶר לוֹ תְרַגְסֵם טַב
הוּא זָלִילָא וְעֵבֶרִי אֵית לִיה וְשֵׁם הַתּוֹאֵר לְמִי שֶׁהוּא בְּבִיחָה
דְּמִיָּאוּס מְזוּלָזֵל בְּלִשָּׁא אִוּן וְלוֹט וּבִלְעַד דִּיזוּטְלוּ |

אכח א'
טנלי יג

זמן
לְכָל זְמַן וְאַחֲבָה לוֹ זְמַן לֹא בְּמִצְאָה רַח
אֵלּוּ הַשָּׁנִים וְאוֹמְרִים שֶׁהוּא כְּמוֹ עֵת |
וּבְאַמֶּת נִרְאָה לִי שֵׁשׁ קִצַּת הַפֶּרֶשׁ בִּיבִיחָם כִּי זְמַן הוּא
כְּמוֹ מוֹעֵד וְכֵן כָּל לִשׁוֹן מוֹעֵד מִתְרַגֵּם לִשׁוֹן זְמַן כְּמוֹ
מוֹעֵד צִאתְךָ זְמַן מִפְּקוּד וְדוּמִיָּהוּ אֲכַל הַתְרַגְסִים שֶׁל עֵת
עֵבֶר בְּמִצְאָ שֶׁהֵם שְׁנֵי דְבָרִים | וְעוֹד רֵאִיָּה אַחֲרַת שְׁאוּמֵר
הַפְּסוּקָה לְכָל זְמַן וְעֵת לְכָל חֶפֶץ וְכֵן בְּרִבְיָא עַד זְמַן וְעֵידוֹ
וְאֵנִי אִין כִּי כֹחַ לְפִתּוֹר הַחֶפֶרֶשׁ שְׁבִיבִיחָם וְשִׁמְעֵתִי שֶׁהוּא
עֵבֶר פִּילְסוֹפִי דַּח מְאוּד | וְכֵן בְּלִשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ
בִּיבִיחָם | זְמַן בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנַז צִיל וּבִלְעַד טִירְמִיבּוֹ | וְעֵת
בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנַז צִיִּיט וּבִלְעַד טִימְפּוֹ |

קהלת ג'
מזמיה א'

דברים יג

קהלת ג'
דמאל ג'

תשבי

זמז

והיה צפון לבקר והוי זמיו לצפרא חז
 זמז
 כבובים הוי זמיוצו וכו כל לישנא
 חרוש שפתרוצו בלשו חכנה מתורגם בלישנא זמיו כמו
 חדש את העם ואמרת התקדשו זמז ית עמא ותימר
 איזמונו ודומיהם רבים וכו כל לשון קריאת האדם
 לסעודה מתורגם בלשו זמיו כמו ואת שלמה אחיו לא
 קרא לא זמז אבי קרוא לה אנא מזמיו לה יאכלו
 הקרואים יאכלו זמיוצא בלשו אשכנז גילאדו ובלעד
 חזוניטאטו וכו שמשו רזל במי שהורא חברו לדין
 באמרם המזמיו את חברו לדין והשם הזמנה
 ועוד שמשו בזה בשלשה שאכלו בקראו
 מזמיו וכמו שעשרה בקראים מזיו לענין הפלה וקדשה
 בק שלשה בקראים זמיו לענין ברבת המזון ואין זמיו
 פחות משלשה ולוקחיו סמך מז גדלו ללא אתי שאחד
 אומר לשנים גדלו קרי שלשה

ממות לד
 ממות יט
 יחטע ז'
 חלכיס ח' א'
 חסתר ה'
 שמואל ח' ט'
 תלים לד

זקח

עץ של תליה מתורגם בשלש לשונות עליבא
 זקח
 יחיסא י זקיפא י אונקלוס ויוצתו תרגמו את
 כלם בלשנא עליבא ובתרגום הראשון דאסתר מתורגמים
 קיסא י ובתרגום שני זקיפא י וכו בעזרא וזקיה יתמוחא
 עלוהי בלשו אשכנז גאלגז ובלעד פורחא

עזרא ו'
 חזקת ל' א'

זקה

את בהמה ותיח בזקחיו לשאיבו מיבו וכו
 זקה
 אשה הזקוקה ליבם פירוש בערוך לשון
 קשיבה בלי ראה ואני מצאתי בתרגום ירושלמי
 ומתי אעשה גם אנכי לביתי ואני זקוח לפרבסא בני
 ואינשי ביתי הוא לשון צריד

תשני

זכו בדברי דזל הוזקח לומר כן וכך פירוש הויצדן |

אדם קודם לאביו או לאמו זקני
ולאם אביו או לאם אמו זקנתו |

זקן

אדם שיש לו לב חזק ואינו ירא משום אדם
דועה לומר שהוא הפך מן איש הירא וכך

זרז

הלכב חורזין לו זרז ובראח לי שהוא בלקח מן וירא את
חניכיו תרגום זרזין וכך חמושים וחלוצים כלן מתרגמין
בלשון זרזין וכך אזור נא בגבר חלוצין | זרז כדון בגבר |

ראשית זר

חוב נל

הרבה שמשו דבותנו זל בזה בלשון אזהרה
באמרים מזרזין את האדם בשעת מעשה |

זרז

זכו איז מזרזין אלא למזרזין ודומיהם רבים בלשון
אזהרה בלא גווארנט ובלעד אוויצטו או סוליצטו |

אמר דבותינו זכרונם לברכה שהוא מדה
של חצי אמה של ששה טפחים והלוצדים

זרת

פותרים זרת פאלמו בלעד ואנחנו פותרים אותו דוים איל
ורשי פירש כן גומד ארפו דשופטים דומאלבה בלשון
אשכנז ובלעד גשחורטא עד כאן לשובו ועיין בשדשי
קמחי בשודש זרת וטפח וחורזין גם כן לאצבע קטנה זרת
ופירש בערוך לפי שבו מודדין הקטרת עיין בשדש אצבע
וקבלתי מפי אדוני אבי הראש זל שנקרא זרת תרגו של
קטן זעיר ובלעה העיז כמו שבמצאה מובלעת במקומות
אחרים |

בפנים ג

תשבי

נשלמה אות הדין בשם שברי איש מאין

אות הזוית

דברים ל'ג

חבב

את חובב עמים לשון אהבה ואין לו דומה
במקרא וכל לשון סגולה מתרגם בלשון
חבה אבל כל לשון אהבה אינו מתרגם בלשון חבה רק
בלשון רחום אבל רבותינו זכרונום לברכה שמשו בו הרבה
כגון בפרקי אבות חביבין ישראל שבחראו בנין והשם
חבה יתיבה מודעת להם והרגיש במקום הפפל בלשון
אשכנז ליבשאפט ובלעד אמור

חבה

בדברי רז"ל חבית מלאה יין ובדברי חביות
וזהו ראיה ששרשו חבה כי הוא תתהפך
ליוד צעה על משקל חביות מז חבה ואם היה שרשו חבת
היה הרבוי חביות על משקל בריות מז ברית ומעשה
החביות שדברי תימים שרשו חבת מז מחבת בשמו
וחבית בלשון אשכנז ואם ובלעד בוטא

ד"ה ח' א'
ויקראו

חבוי הקבר

כתוב במדרש רבי יצחק בן פרנך
שאלו לו תלמידיו את רבי אליעזר
בצד דין חבוי הקבר אמר להם ביוון שנפטר אדם מז
העולם בא מלאך המות ויושב על קברו מניד זכנסה
בשמתו בגופו ומעמידו על רגליו וכולי עד אמר רבי
יהושע בן לוי וכידו שלשלת חביה של ברזל וחביה של
אש ומכה אותו פעם ראשונה אבריו מתפרקים שציה
עצמותיו מתפוררים ובאים מלאכים ומחבצים אותם ומכה
אותו פעם שלישית ובעשה עפר ואפר ומחזירו לקברו וכו'

תשבי

עד אמר ר' מאיר קשה דין חבוט הקבר מדינה של ציהנם
שאפלו צדיקים גמורים ויוצקי שדים ובפלים גדונו בו חרץ
מי שמת בערב שבת ותדר בארץ ישראל וכולי עיינו שם ו

חבל

בדברי רבותינו זכרונם לברכה החובל
באביו החובל בחברו הוא לשון הפאה
ואינם לשון השחתה כי אין לשון חבלה רק בכנין פעל
וכן וחבל את מעשה ידיך לחבל כל הארץ והזמיהם ולא
במצא בקל וכן כל לשון השחתה מתירצם בלשון חבלה
בכנין פעל ולא בקל כמו כי שחת עמו ארי הבילו עמו
וכן בדניאל ולא חבולגי ו

קהלת ה'
ישעיה יג'
סמות לב'
דניאל ו'

חבל

בדברי רזל חבל על דאבדיו ולא משתכחיו
פירוש ארי וכן תרגום אללי לי חבל עלי
ואילי הוא מלשון צער וחבלי יולדה וכן תרגום חיל
ביולדה חבליז כלידתה ו

חטע יג'
תילים מ"ח

חבר

אנכי אליהו המחבר בו כל מי שיעשה ספר
חדש בקרא מחבר והספר תהא בקרא חבר
ופירושו ידוע ו

חבר

אדם שהוא בסמך לרבנות אבל אינו ראוי
ענין להיות מורה הוראה להקרא מורה
הרב חורין אותו חבר הרב פירוש בתחבר אל מי שהוא
מורה הרב ובקמרא נהג לקרא כל מי שאינו עם הארץ
חבר ו

תשבי

חגא

חג ומועד של עובדי עבודה זרה אצחצו
מכניז אותו חגא מלשון שבר כמו למצרי
לחגא וכן חודין אותו איד עיין בשרשו ו

ימעה יט

חדוה

במו עוז וחדוה במקומו ובסמיכות חדות
א היא מעוזכם לא במצא עוד במקרא
חדוה אבל שמחה וששון ועליזה בלהוז מותרגמיו
בלשון חדוה ושני פעלים במצאים ממוני במקרא והם
ניחד יתרו ונתחדהו בשמחה ואין עוד ו

ד'ה א'ג
נחמיה ח'

חוב

חבלתו חוב ישיב רזל שמשו הרבה בזה
חלשון בגוז בעל חוב ובלשון בקבה חובה
בגוז בין לזכות בין לחובה והתאר חייב
וחיבתם את ראשי למלך בלא שולדיג ובלעז דיביטו ו

במית יט
תילס כ"א

יחזקאל י"ח

חול

והוא דרך חול לשון חולין והוא הפך מז
חודש וכן חודין לששת ימי המעשה חול
במו שאמרו בין בשבת בין בחול בלשון אשכנז ווארד
ובלעז שיטימאני ו

במולא א'כ"ב

חוש

חמש חושים שהם הראות והשמע המשוש
והריח והטעם ויש מפרשים מזה מי יאכל
דמי יחוש פירוש מי ירגיש בלא אנפפינדן ובלעז סינטיר

קהלת כ'

חור

תרגום של לבן חור ומנה אמרו הלשון
אינו מחונר רוצה לומר אינו מלבן רבת
וכרור בלשון אשכנז לויטר ובלעז הייארד ו

תשבי

חזן

חזן הכנסת הוא המוציא הקהל בתפלתו
ונקרא חזן מלשון ראיה שהוא צריך
לראות היאך יקרא והיאך יקרא בני אדם לספר תורה כד
פירש בעל הערוך אבל מצאתי ששליח הצבור רוצה לומר
שמיש הקהל נקרא חזן באמרום החזן היה מצית בסודר
וכן אצל בני שמואל שהיו מטיפים ובולי אמרו כדי
להרבות שבר לחזניהם ולסופריהם ונקרא אם כן חזן
לפי שהוא צריך לראות מה הם צרכי הצבור שיעשה
המוטל עליו |

חזק

במדת ט'

תלת זמניו היו חזקה וכן חזמת הבתים הוא
לשון אחיזה מלשון ועודך מחזיק בם ופי'
מי שיש לו אחיזה בבית או בקרקע ימים רבים ואז אחר
יכול להוציאו מידו זהו נקרא חזקה ובלעז אציון וכן
מעמידים את האדם על חזמתו פירוש על מעשיו הטובים
או הרעים שהחזיק בם ימים רבים ובלשון אשכנז
גיוואנהייט ובלעז חוסטומה |

חזר

במכוס כ'

ואיש ישראל חפר וזכר ישראל אתחזור
וכן רוב לשון הפוך מתורגם בלשון חזרה
בכנין התפעל כי הוא פעל עומד וכל לשון סבוב אשר
באמת מתורגם לשון חזר בכנין חזל וכן דלל שמישו
בו בכנין חזל באמרום חזרתי אל כל המקרא וכן חזרה בך

תשבי

ובן מה היום הזה חוזר ומאיר את עשרת השבטים עתידיו
לחזור וכבבנו הפעיל החזיר מחזיר בשמות |
חוזר לספר שבתוכים בו הפיוטים שאומרים
בקצת שבתות וימים טובים מחזור לפי שהם
חוזרים הלילה כל שנה ושנה |

חזר

מחזור הטז ומחזור גדול ואלו הם דע שככל
יט שנים הלכנה חוזרת הלילה ומתחלת
הלוכה כמעט שנה עם החמה וזה בקרא מחזור הטז של
הלכנה | ומחזור גדול של החמה הוא של כח שנים וכבר
עברו מבריאת עולם עד הנה ט שנים וחץ מחזורים לבר
מחזורים אבננו שטרם כלות המחזור הזה יהיה חץ גלותנו
ובן אמר דניאל כי למועד חץ ואמר עוד חץ למועד ובן
יהי רצון |

חזר

דניאל ח'
דניאל ח'

חזרת בשורש צנו המצאני |

חזרת

חזיר לתופר הבגדים חייט | והוא מלשון
ויתפרו עלי תאבה תרגום וחטיטו | ובן
למתפרות כסתות | דמהטטין | ויש אומרים כי חייט
מלשון חוטין כמו שנאמר מן דוח דייק | ומזה בקרא
הברדל שתופרין עמו מחט ועוד אזכרנו בשורש |

חייט

ראשית ג'
יחזקאל יג

ערב פסח שחל להיות בשבת | פירוש יפול
ויחנה מלשון יחולו על ראש יואב | בלשון
אשכנז גיבאלט ובלעז אחדיט |

חל

מחולל ב' ג

ח

תשבי

ורגל מ'ר

וכן ותתק חמתי וזל רוגזי | כל לשון התחלה שרשו חלל | בחלוני ודגש חלמך יוכיח | והשם בתוספת פיו תחלה | ורזל החליל לומר התחיל התחלת מתחיל אתחיל עשו חתי שרשית | כמו שעשו בתיו של תרומה באמדם איז תורמיו | וכן במים של בושבון כמו שאבאר בשרשו |

רבים ב'

בדברי רזל חזרה חלילה הוא לשון סבוב ובלקח מן לחול במחולות כי כן דרך במחול סוככים סוככים וחוזרים למחום הראשון והחית בקורה בחשת פתח | כי המלה בטעם מלרע כמשפט הא הצנחה על משחל אכילה שלילה | אבל חלילה לך ודומיהו שהוא לשון מניעה והא זוספת לכן הוא מלעיל והחית חמוצה

סוככים כ"א

זה השרש לא נמצא במקרא רח פעם אחת ויחלטה המימנו לשון חלוטין ידוע בדברי רזל והוא מלשון לצמיתות תרגום לחלוטין כלשון אשכנז אייזן ובלעז ליברו ושמישו בו בנכעל בחלט ובהפעיל החליט מוחלט |

מלכים א' כ' יקרא כ"ח

יש מחומות שהוריו למאכלת חלת מן מחלפות השע ועשרים על שם שהם מחלפין בהקמח מחיים למיתה | והרד"ק כתב על שם שהם בודדים וחוא רחוק בעיני |

צורה א'

רבותינו בחלוקה בדברי | וכן כל החלוקה על רבו פאלה בחלוקה על השכיבה והשם בחלוקות הרב וכל עדה | ענין כלם לשון הכרה והתקדש | ומשחל אחר חלוקה

תשבי

באז יש הלוח בתיבה של שתי אותיות וכולי פירוש הפרש
בלשון אשכנז אינטר שייד ובלעז דיספריצייח |

חלקות 31

חלק את כתבתו את כתיבת הפסים | פירש רשי
זה החלוקה | וכן פירוש באע הכתובת הוא
הרבה לעור | ובעל הערוך פירש הלוח המלכות העליון
ובלעז בלודילו ויש אומרי טוציקה ובלשון אשכנז העמוד

לח סיבה

חמור קל וחומר הוא מדה אחת של שלש עשרה
מידות שהתורה בדרשת בהן ואין באז מקום
ביאורם | גם אדבר גם בשורש כל במלת כל שכן | אך
חומר הוא שם של כבודות ובלשון חכמה חומרא וחתא
חמור ותקנה חמורה |

חמת בדברי רבותינו זכרונם לברכה לא מחמת
אהבה ולא מחמת שנאה ענינו כמנ
בעבור או בגלל וכמו שלא ישמשו אלו זולת בית כן
לא ישמשו מחמת זולת מן השמוש בלא שווער |

ירמיה 31

חנות כי בא ידמיה אל החנות | היחיד ממנו
חנות על משקל גלות וגלות ואנחנו
בזמנים לקרא למקום פתוח לרוחה שמוכרין שם הסחורה
חנות ובלעז פוטיקה ובלשון אשכנז לאדו | וכן הבית
שמלווין שם פרבית נקרא חנות ובעל החנות נקרא חנוני
וכן פרעם אל החנות לע מן חנותא |

השבי

חס ושלום חלילה וחס חלילה לעבדי חס
לעבד וכו כל חלילה מתורגם חס ובתרג
בלילה חסיה בידה דבתיב עורה למה תישן חס ושלום
לית קדמוי שבה והוא מלשון חוסה חס וכו רוב לשון
חמלה וחביבה מתורגם בלשון חס ובלשון אשכנז שוב
ובלעז גווארדאר |

חס

חלמת מ'ר

חלמת ה'
חלל ב'

חסל

בזהגים לקרא להשלמת הספר חסל ספר
פלוגי ורשי אמר בפירושו בסוף כל פרשה
חסלת פרשת פלוגית והוא לשון בקבה ושב על הפרשה
והוא מלשון יחסלנו הארבה פירוש יכלנו וישלימו
ולבד בקרא הארבה חסיל לפי שהוא מכלה הכל בלשון
אשכנז בולענזן ובלעז הומפיר |

דברים כ"ח

חפה

חפת חתנים פירש הרד"ק מחום הסתרת
הכלה עם החתן בקרא חפה ואנחנו חוראים
הקד שפירשין על ראש החתן והכלה בארבע בדים בשעת
הקדושי חפה מלשון המקרא פי על כל כבוד חפה וכו
בחתן יוצא מחפתו והם לשון כסוי כמו חופת עליו כל
היום ובלעז באלדאקיבו ובלשון אשכנז הומל |

עצום ל'
תולס י"ט
דברים ל"ג

חצת

חודין למי שיש לו צוות פנים חצות וכו
תרגום העיזה פניה חציפת אפחא ומיצת
אשה חובה תרגום וחוצת באמת בפקא ברא והוא מלשון על

משלי ז'
ירמיה ג'

תשבי

מה דתא מהחצפא פירש הרד"ה גלגיה וואנצוג חוריק דמאל ח' מי שהוא חזק בלא און ור שעמט ובלעד דיספצטו |

חקק

חוריק לדופסי הספרים מחוקקים מלשון

החוקקים חקקי און וכו בתוכת העמק ת"י

ישעיהו ט' ויקרא טו

חקיקו וקראו לו חכמים חק תוכות |

חקז

ראיתי בספרי רפואות חוריק למשקה שעושי

מעשבים ומשמנים ומכביסין אותו דרך בקב

האחור לנקות כס בני המעים חוקז | והוא לשון ערבי

ובלעד חריסטור |

חרת

חוריק לאדם חד השכל ומפולפל חרית

חזקאל כ"א

תרגום חרב חרה | חרבא חריפא בלשון

אשכנז שארה ובלעד אחוטו ולא נבנה ממינו פעל

והשם חריפות |

חרג

אדם חורא לכו אשתו בני חורגי | וכו לכו

ולבת אשת אביו חורא אחי חורגי | אחותי

חורגתי וכו לאשת אביו חורא אמי חורגתי בלשון אשכנז

שטיח זרו ובלעד פיליישטור |

חרז

ידוע כי סופי השורות דהיינו חבתיים שבשיר

שחול מסיימים כלן בשתיים או בשלש

אותיות דומות כמו השיר שעשיתי בראש ספר זה שהבתיים

כלם מסיימין באותיות בי וזהו החרוז של שיר זה וכאשר

לא נעשה במשקל בקבא המאמר ההוא חרוז או חרוזה

סתם כמו ההתחלה שעשיתי בספר הזה המתחלת אפתחה

תשבי

במשל פי אשר שמעתי בימי חורפי וכאשר לא נעשה
בחרו ולא במשקל בקרא המאמר ההוא הלצה ובשלשה
אופנים אלה עשיתי שלשה הקדמות לספר הזה הא בשיד
הבית בחרוזה והגימל בהלצה ובלשון אשכנז
ריים ובלעז רימה ובלקח מז צנאיד בחרוים שהוא
לשון חבור ופירושו מרגליות ואבנים טובות המחברים
יחד בחרט בלשון אשכנז גיריון ובלעז פילצאטו

מל א'
מל ב'
מל ג'

חרט

ענין חרטה לא נמצא במקרא ולא בתנאים
ורבותינו זכרונם לברכה הרגילוהו אבל זה
בהתפעל כמו מתחרט יתחרט ודומיהם ובעובדים
מורכבים מז גפעל והתפעל גתחרט בתחרטה וכו' ו
וזאת התרכבה מרגלית הרפה בדבריהם ובלשון עברי
בהם בחמתי ונמצא גם כן בהתפעל וכן אדם ויתנחם ו
בלשון אשכנז גיריון ובלעז פיניטיר

מל א'
מל ב'
מל ג'

חשש

אינו חושש פירוש אינו מקפיד והשם
חששה ומי יחוש תרגום דאית ליה חששא
ויש מלשון זה בשון אחת כמו חש שלפנית

קהלת ב'

חש

כגון פלוגי לא חש וכן תרגום ויד לך דוד
אותו והש דוד בלביה כלם לשון הקפדה
ומשמטין בו לענין הרצשה כגון מי שמרדש פאב
בראשו אומרים פלוגי חש ברישיה והוא מענין ה חוששים
אשר בארתי בשורש חוש

מנואל א' כד

השבי

חשאי

חול דממה דקה פרגום דמשכחין בהשאי
לשון שתיקה וכן בנחת בשמים בהשאי
מתקבלין ונדאח לי שאין לשמש בו זולת בית השמוש
בלשון אשכנז שווייגן בלעז סלינצוויה ו

מלכיס א' זט
קהלת ז'

חשב

חודין לאדם בכבוד חשוב מלשון לא חשב
אנוש ומצה אמרו עני חשוב כמת
פירוש עני שהיא אדם חשוב ונכבד הוא חשוב כמת אבל
עני שאינו חשוב אינו נחשב כמת לפי שאינו מהפיד
בל בר על עניו ודלותו ו

נפשיה ז'ג

חשד

עניו חשד לא גמצא במקרא ולא בתרגום
ורבותינו זכרונם לברכה שמשו בו על מי
שמאשים את חברו לומר שעשה בו רבד הרי הוא חושד
אותו וכן פירש רש"י מטרה בני עלית ממה שחשדת
והחשד בקרא חשוד בלא ציחן ובלעז אינחולפר ו

חלצת לט

חשמוז

החודים חלוצים חודין להקדינצאלי
חשמינים וכן פותרין יאחיו חשמינים
בני מצרים ואיני יודע מהיכו למדו לומר בו והלא לא
היה קאדינצאלי בימי דוד אח כי במצרים ואינו אלא שם
אומה ו

תיליס ס"ח

חתך

זה השורש לא נמצא רק פעם אחת בכתב
על עמך פירוש נגד שהיא לשון כדיתת

דמלכ ס'

השני

ורגל שמשו בו הרבה כגון לא יחמוד את הראש בבת אחת
והשם התר או התיבה בלשון אשכנז איין שניט או איין
שטוח ובלעז פעץ או טאליין |

חתל כל חולך על כפיו פירש רשי כגון דוב וכלב
והתול בלשון אשכנז האץ ובלעז האטו
ובוהגים אנחנו לומר חתול החית פתוחה והמיו דגושה
ובאוי לקרא אותו חתול החית בקמץ והמיו רפויה וחראיה
פי כז ופגשו ציים את איים פרגום חתולין החית בקטת
פתח והמיו רפויה |

ויקרא זה

בטוח לר

חתן חורין לאיש בשבעת ימי משתה חתונתו
חתן ואשתו בלה שנאמר יצא חתן מחפתו
ובלה מחפתה ואחר כך הוא לא בקרא חתן והיא לא
בקראת בלה רח לאבי ולאם חתנו והכלה והזיווג שעושי
בין איש לאשתו בקרא חתון ובלשון רבותינו אל בקרא
שדוך כמו שאבאר בשדרשו ואבי חתנו והכלה בקרא זה
לזה מחתנו ואח שאר הקרובים בקראים מחתנים בלשון
אשכנז שוועגר ובלעז חוביארדי |

חאל כ

בשלמה אות החית |
אנא האל אותנו אל תשחת |

אות הטית

טב טיב גיטין והדושיין טיב משא ומתן מדי
טבו של עובר זה לשון עסק
ירושלמי וירצאו דבת הארץ ואפיקו טיבא בישא |

במורב יב

תשבי

9

טבלא

בדברי רבותינו ז"ל טבלאות של זחב כז
חודיו לשלחו בלעז טאבולא וכו' חודיו
לקרש טאבולא ובלשון אשכנז ברעט |

טבע

חודיו לכל מיני מעות מטבע בלשון אשכנז
מובץ ובלעז מוניטא | וכו' בתרגום ירושלמי
דאסתר על ידי עושי המלאכה על ידא דעבדי מטבעא
ומזה אמרו רבותינו זכרונם לברכה לא ישנה אדם
ממטבע שטבעו חכמים פירוש הנרכות והתפלוגת שתחבר
הם |

אסתר ג'

טבע

לה לך מארצך | פירש רשי שאודיע טבעה
בעולם רוצה לומר הטבע והמוזג הטוב שלה
ותמהתי כי לא מצאתי עוד זה הלשון בכל דברי רבותינו
ואיד לא זכרו דבר מטבעי בעלי חיים וצמחים | ויש
ספרים שכתוב בהם שאודיע טיבך בעולם | והוא מלשון
טיב דלעיל והוא הנכון |

רמב"ם ז'

טבר

טבור הארץ לשון גובה ומזה בקרא השורר
שבגטו טבור לפי שהוא גובה האדם כשהוא
שוכב על גבו ונוהגין לקרא אותו טבור בחירח וכו' אמרו
שני סתים וטבורו פתוח | וכו' ברוב הגמרות פתח טיבורו
ביוד בלשון אשכנז באבל ובלעז מוליקו |

מנפמ"ס ט'

טבריא

מחוז יש בארץ ישראל בקרא טבריא ויש
שם מרחצאות של מים חמים ונקראים
חמי טבריא וכבר כתבתי בהקדמתי לספר מסורת

מנפמ"ס ת'

ט

תשבי

המסורה כי הם צוד חלשון מכל העברים ומתם היו בעלי
המסורה וכת: הרדל במכלול כי קריאת הריש הדגשה
והדפנה לבני מעודה הוא טבריא וקנים קוראים להם
טיבריא ו

טווס

בפסוק בימים ההם בשבת בתרגום ירושלמי
לקבליה טווסא דדחבא ובלשון עברי חרות
שו והבנים תרגום שו דפיל וטווסין וכן והופים ותפיים
תרגום והופין וטווסין והוא העוף הנקרא גם כן בלשון
ערבי טאוס ובלעז פאבוגי ובלשון אשכנז פפאתו ו

חזקאל כ"ז
מלכים א' ו

טייל

הטיילין בכל יום פירוש הבטלנין שאינם
עושין מלאכה ובלא מוסיג צענר ובלעז
אוציווסו והוא גם כן לשון שעשוע כמו שפירש רש"י
והתחלתי בתוככם אטייל עמכם בני עדו והשם טייל
בלשון אשכנז ער מייאז ובלעז שלאני ו

נחמיה כ"ו

טליות

באדמת שער פירש רש"י בטליות של צמר
המלאה שער וכן אמרנו קורין תבד של ארבע כנפות
בטליות הוא בגד וכן אמרנו קורין תבד של ארבע כנפות
שלוכשיו בבקר בשעת התפלה שבו הציצות טליות ובלשון
רבים טליות ולא טליות כי תמו אינו שרשית ונמצא
גם כן בטליות במס זבחים ויש אומרים שנקרא טליות
מלשון סבר תרגום ותסר עלימו ותטיל עליהן ויש
אומרים שנקרא כן בצמר

נחמיה כ"ד

תלמי ח

השכ"ו

שחוא למעלה מכל הפגדים |

טל"ט

הרבה לשונות בעברי המותרגמיו בלשון
טל"ט עיין במותרגמיו והוא לשון בעבר
מז ויבטלם ויבשאם בלא ור וואגלז ובלעז מוכירי |

ועתה ס"ג

טמ"ט

המיטמטם את הלב לשון סתומה | וכו
תרגום סתומים פלשתיים טמ"ט פלשתי
וכו חודיו למי שערתו סתומה ולא נראה בו לא זכרות
ולא נחכות טומטום |

ראמת כ"ז

טנ"ה

איבכה אטנפם איז לו עוד דומה במקרא
והוא לשון לבלוד ותרגום בגאלו בדם
איטנפו בדמא | ורבותיו זכרונם לברכה שמישו בו הרבה
אך בבניז פעל כגזר שפחה שטנת פלטיז של מלך
והשם טנות ובלשון נחכה טנופת | בלשון אשכנז און
זויבר ובלעז איז מונדא |

פיר"ה

טס

צ"ץ הנהב פירש דשי הציץ הוא כמז טס
וכו פחי הנהב תרגום טסי דדחבא בלשון
אשכנז בלעד ובלעז לאמינה |

במות כ"ח
במות ל"ט

טע"ה

הטעו את עמי איז עוד דומה לו במקרא
בטית וכל שאר לשונות כתיב בתיו אבל
בלז מותרגמיו בלשון טעות בטית ורבותיו דל
שמישו הרבה בלשונות טעות בטית | כגזר ירבעם טעה
והטעה את אחרים וכו אינו אלא טועה ודומיהם רבים |

יחזקאל י"ג

תשבי

ואינו נופל רק על ענין שגגת הלב לא על ענין מי שתועה
בדרך כי כלם כותבים בתוך והשם טעות והרבי טעיות ולא
טעותים |

טעם

טעם בלשון הקודש משמש לשני ענינים
האחד ענין טעימה המיוחס לחיך בלשון
אשכנז חושטו והוא בלשון מלשון רומי גושטרי כמו והיך
אוכל יטעם | והשני לשון טעם ועצה וסבבה המיוחס
ללב כמו מטעם המלך ובדבאר אל עטה וטעם ובדברי
הזל מאי טעמא בלשון אשכנז רעכט ובלעד דאזון |

חוב לב

חנה ו'
דמאלב'

טעם

בזרא הנגיבה של כל תיבה טעם לפי שהיא
צותקת טוב טעם ודעת להבנת הפסוק כמו
שבארתי בספר טוב טעם ובלשון רבים בקראים טעמים
בשוא תחת השית והעיון בקמץ כמו מן בער בערים ודוב
העולם בזהגים לומר טעמים השית בפתח והוא טעות |

טען

בדברי רז"ל ודמז טעון הויה טעונין ברב
לפניהם ענינו כמו צריכים ועקרו מלשון
טענו את בעירכם ופירוש טעון עמוס ובושא דבר זה
עליו בלשון אשכנז גילאדן ובלעד הארגאטו |

רלמית מ"ה

טען

בזראי דברי ריבות שמספרים בעלי הדינים
טענות ואח הוא מהענין הראשון שיה
טוען על חברו כד וכן וזה טוען עליו כד וכן וכד פירש
רשי הגישו עצמותיכם טענות בריאות ונתחנות |

טענת מ"א

תשבי

טפה

כמו מדלי כטפה מדול י וכו בשעלו מים
תרגום בטפא בשעלא בד מצאתים באלה
ובדברי רבותינו אל בהא כמו מאז באת מטפה
סרוקה ותרבי תיה דאוי טפות אבל שמשו בהם בלשון
זכרים טפין פנו המטיל מים טפין טפין ועקר שרשו
צטח לשון והטיפו החרים עסיס ונכפל הפא ותעין
הנה מטפטה והשם טפטה בלשון אשכנז טרופפז
ובלעז גוטי

פזם ט

טפי

בדברי רבותינו זכרונם לברכה מכל שכן
דפאר טפי פירוש יותר ולא במצא בתרגום

טפל

בדברי רבותינו זכרונם לברכה עשו העקר
טפל והטפל עקר וכו רחל היתה העקר
ולאה טפלה לה לשון הבוח וסמיכה מלשון טפלו עלי
שקר בלשון אשכנז גיהעפט ובלעז אפיצאטו

טפש

תולס קיס
ימעות

אוייל ובסיל וסכל ונבל מתורגמין בלשנא
טפש מלשון טפש בחלב לבם לשון
שמנונית ואין לו דומה במקרא וכו השמוז לב העם
תרגום אטפש ומנה אמהו רבותנו זכרונם לברכה חכמים
בל עוד שהם מזקינים חכמתם מתרבה ועמי הארץ כל
עוד שהם מזקינים מטפשים פירוש מתטפשים הסית
דמשה ורבים טועים וקורין מטפשים המם בשנא

תשבי

וכן בפרק במה מדליחין ברוב הנוסחאות אינו מטמא
טמאת אהלים המם בשוא ואינה אלא בחירה מטמא
הטית דגושה פירוש מתטמא |

טרד קראו רבותינו זכרונם לברכה למי שעסקו
תמיד על עסק אחד טרוד | והעסק ההוא
בקרא טרדא לשון טורח מז' דלת טורד ואיז לו דומה
עוד במקרא |

ממלו יט וכז

טרף הטרף דעתו והתאר מטרה תרגום והתגלושו
והתהוללו וישתמשו וישתפזז וכו' והפעם
דוחו ומטרפא רוחיה לשון שגעון ובלא אונזיג ובלעד
איז פאצטו |

ירמיה כ"ה
רחמית ולא

טרפה סתם טרפה שאסרה לנו התורה הוא בשר
בהמה או חיה שנטרפה על ידי זאב או דוב
וכיוצא בהם דה רבותינו זכרונם לברכה שמשו בה דוד
השאלה לשאר אסורי מאכלות | וקראו גם כן טרפה
לבהמה חריאה ושאר דויה וכו' יח טרפות | והכלל לא
שייד לשון טרפות רק על לשון אבילה אבל לשון פשרות
נופל על הרבה דברים באשר אבאר בשרשו |

טשטש אותיות מטשטשות וכו' שטר הנמחה או
בתשטש פירוש לשון לבלוד וטבות והשם
טשטוש פני המרמרו תרגום אפי מטשטשין | בלשון
אשכנז ולעקז ובלעד מאחולה |

חוב ה'

נשלמה אות הטית

בשם אשר ידו בכל שולטת

תשבי

אות היד

יאה זה השורש לא הביא הרד"ה בשרשו ולי בראה
 כי לו יאתה מזה השורש כמו שפירש רש"י
 לו יאתה לו בראה והוא לשון יופי כמו שאנו אומרים
 בתפלתנו ולך בראה להודות ובראה שאין הפרש בין בראה
 וראה כמו שאנו אומרים בליל פסח כי לו בראה כי לו יאה
 וכו' הגד יפה דודי הרגום כמה יאה ועל הרוב הוא כתיב
 ביד בסוף בעין בראה תהלה הרגום יאה הושבחה אבל
 בראה לא מצאתי בשום פירוש ויעוד אדבר בו בשרש בראה
 והשם יאה כמו כי טוב פתר ארי יאה וכו' טחוז היטב
 יאה פו פנות עלפקד יאה ואנו נוהגין לומר יאה
 בצדי ולא מצאתי בו בכל הפוסקאות

סיר ה'
 תוליס ל'ג
 רחמית מ'
 דברוס מ'
 במדבר כ"ו

יאש אמרו בואש מלי יאושא לואש את לבי
 לואשא ית לבי ורבותינו זכרונם לברכה
 שמשו בלשון זה בלשון התפעל לבר פאו מתואש
 להתואש אבל השם הוא יאוש והוא ענין שיניח אדם
 הדבר ולא יזכור בו עוד וכו' ובואש ממיני שאיל הרגום
 נגזר מני שאיל בלשון אשכנז אנטרוכו או בור וועז
 ובלעז אנטטוקאו או דיטפראר

אויב ו'
 קהלת ב'
 סמואל א' כ"ז

ינם כבר כתבתי בשרש גס כי האיש הורא לאחי
 אשתו גיסי וכו' אבל אשה הוראה לאחי
 בעלה ינם ואת כשאנית וקוסה לו לויט בדין התעיה כמו

תשבי

שמעו בני במדרש אלישבע אשת אתרו דאתה בעלה בהו
גדול ושבי בבית סגני כהונה ויבמה מלך הרי שקראו
למשה יבמה וכו' בשי שבי אהים קרויו יבמות זה לזו כמו
יערפה ודות שנאמר הנה שבה יבמתך אך לא יתכן
שתקרא לבעל אחותה זה גיטת בנזכר לעיל

מת ח'

הרבה לשונות בכלו על לשון יד כמו שפי
רשי על יד הירדן וכולי עיין שם ורבותינו
ז"ל הרגילו לשמש בו עם המים בלשון תכה כמו מיד ויש
מפרשים בו הצל בצבי מיד כלומר תכה וכו' בתרגום
כמו אל תהרגם פן ישכחו עמי תרגום לא תקטלינו מיד
ויש מותרגמיו מן יד כמו בפסוק התאנה חגטה פניה מן
יד אמר להו מדי עלמא וכולי ובשיסמך מלת על
למלת יד שמשו בו במחום עם או בסבת הדבר כמו על
יד עמוד העצו היו הולכים וכו' בלשון רבים כמו על ידי
שכתב הכתוב יצחק בן וכולי וכו' ועכשיו על ידי מעשה
פירוש בסבת מעשה ודומיהם

במדבר יג

מסלי ו'
תוליס וט'
פיר ב'

במות יב

ידו ידיו ידוע כי כל ישראל בקראים יהודים אבל
לא במצא במקרא שנקראו יהודים רק מימנו
גלות עשרת השבטים ובשאר מלכות בית יהודה מאז נקראו

תשבי

יהודים ולשונם לשון יהודית ולא חודם לבז י וגם שכט
בנימין עמיהם שצאמר במדברי איש יהודי ואומר והוא
היה איש ימיני !

יום טוב חורין למועדים ולרצלים יום טוב י וכן יום
משקה ושמחה וזולת מועד כמו על יום
טוב בבו דבבל וכן אמרו שהכהו גדול היה עושה יום
טוב לאחיו הפהגים ממתרת יום הפפורים בשבבנס בשלום
ניצא בשלום מבית קדש הקדשים י וכן בדברי רבותיני
זכרונם לברכה עבדנא ימא טבא לרבנן !

יחס ענין ידיעת המשפחה מצד האבות בקרא יחס
או יחוס והתאר מייחוס ומה שנמצא מזה
בדברי הימים ובעזרא כלו בתיביו בשיו שמאל כמו כלם
התיחשו להתיחש לכבודה ספר היחש י אבל רבותיני
אל שמשו בו בסמד כמו עשרה יוחסין יחוסא דבבל
וכן תרגום ויתילדו על משפחותם ואתיחסו י וכן
ממשפחת אלימלך דמו יחוס אלימלך בלשון אשכנז
אידלשפט ובלעז איינטילאר !

ר'ה א'ה
ר'ה א'ל'
נחמיה'

נות ב'

יובנה במצא באגדא בי יש עוף גדול הנקרא בר
יובנה והפליגו בגודל ביצתה במסכת בכרות
גם שמעתי שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות ממצו סעוד
לצדיקים עם תלוינתו ושור תבר !

תשביח

יבית ויחכים תרגום והנער צער וירכיא יבית
וכו ואתה צער ואת יבית ועקרו מלשון יונה
וכו תרגום מעולל ועד יונה מעולים ועד יבית ושאר יונה
תרגומו יבית והשם יביתא כמו שאמר גירסא דיביתא
וכו תרגום איש מלחמה מבעוריו מיביתיה ועוד קראו
ליקר תיבית ואבארהו בשורש תבח |

יבית

במחלף א' א'
במחלף א' א'
במחלף א' נו

במחלף א' א'

בזה השורש לא במיצא פעל כי אם בבנין
הפעיל הועיל מועיל לא יועיל הווי |

יעל

במחלף א'

ורבותנו זכרונם לברכה עשו ממנו שם בתוספת תיו בראש
ובסוף תועלת ועם הפנים תמיד דגושה תועלתו תועלתו
וכו ובלשון רבים תועליות בלא מוץ או הולת ובלעז אוטילוי |

בדברי רבותינו זל ביוצא בו רוצה לומר
קדומה לו ולא שמשו בו בלשון רבים לוח
ביוצאים בו או בהם ובלא דיש גילויכו ובלעז סימיליו |

יצא

במחלף ב'

בדניאל מוז יציב ידע אנא ויציא חלמא
ולא מיצאתי לו דומה בכל התרגום וכל
לשון אמת או אמונה תרגום קשוט או קושטא בלשון
אשכנז ווארהייט ובלעז ווירטאטי |

יצב

יצר הוא לשון מחשבה ותאות הלב ועל
חרוב הוא לרעה ויש לטובה והוא יצר
סמוך ובראח לי כי אין עוד ובדברי רזל יצר טוב ויצר רע

יצר

במחלף כו

תשבי

ובתרגום של ההלים ושל חהלת במוצא הרבה פעמים
בתרגום יצרא טבא ויצרא בישא עייו במתורגמוז |

יָקָר

זֶה הַשָּׁרֵשׁ מִשְׁמֵשׁ בְּמִקְרָא לְשׁוֹן כְּבוֹד וְגִדְלָה
כְּמוֹ וְכֹל הַפְּשִׁים יִתְּבוּ יָקָר לְכַעְלִיהֶן בְּלֵא
וְיִרְדִּיחוּיֵט וּבִלְעֵז גְּלוּרִיָּא | וְרַבּוֹתֵנוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה
שְׁמֵשׁ הַרְבֵּה בְּלִשׁוֹן יָקָר שֶׁהוּא הַפֶּךְ הַזֶּה בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּנוּ
טוֹיִיעַר וּבִלְעֵז חֲאֵרוּ גַם יֵשׁ מִהֶם בְּמִקְרָא שִׁיתְּכְנוּ לְפָרֵשׁ
כִּז | כְּמוֹ הוֹקֵר רִגְלֵךְ מִבֵּית רַעֲיִךְ אֹקִיר אֲבוֹשׁ מִפֶּה וְכַמְעַט
שְׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת שׁוֹתֵת כִּי כָל דְּבַר יָקָר וְחָשׁוֹב הוּא יָקָר וְכֵן
לְחֶפֶךְ |

חסתר א'

מסלי כ"ה
ופעיה י"ג

יִרְאָה

רַבּוֹתֵנוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה קְדָא לְאֵהִי הַעַמִּים
וְלַעֲבוּדָה זְרָה שְׁלֵהֶם יִרְאָה בְּאִמְרֵם קִשָּׁח
יִרְאֵתֶם וְכֵן יִרְאֵתֶם הַבִּיאוּ פוֹדְעֵנוֹת עַל הַמִּצְוִיִּים וְהַטַּעַם
יָדוּעַ |

יְשִׁיבָה

חֲזִרְיוֹ לְמַחֹס שֵׁישׁ שֵׁם מְרַבֵּינֵי תוֹרָה
וְתַלְמִידֵי רַבִּים יְשִׁיבָה בְּאִמְרֵם מִנְהַג בְּבִי יְשִׁיבָת
וְכֵן חוֹרְאִים לְבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה יְשִׁיבָה בְּאִמְרֵם בִּישִׁיבָה
שֶׁל מַעֲלָה וּבִישִׁיבָה שֶׁל מִטָּה וְדוּמְיָה לְזֶה הַרְבֵּה |

יִשׁוּבֵי

בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵנוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה יִשׁוּבֵי הַדַּעַת
וּבְדַעַת מִיּוֹשֶׁבֶת | וְכֵן לִישֵׁב הַמִּקְרָא עַל
אוֹפְנֵי | וְכֵן אֵינֶנּוּ מִתְנַשֵּׁב כֹּל אֱלוֹ וְדוּמִיָּה עֲנִין מִסוּדָר
וְנִכְרַ דְּכּוֹר עַל אִפְנֵי וְאֵינֶנּוּ עַל מְלִשׁוֹן יְשִׁיבָה רַח

תשוב

שאינו בא רח בפעל הדגוש ובהתפעל בלשון אשכנז
גידיצט ובלעז סיטאדו |

יתוש

הרבה חושבין שיתוש זכוב אחד הוא |
וחושבין שהראש של זכוב יתוש ואינו כן
דה דיבבא ובעל הערוך פירש שהוא רחש שגדל במים
ומה שפרשו ובאפס יד ושבר על טיטוס שגבבס יתוש
במזוהו אינו משמע שהוא רחש שגדל במים עיין בפרה
הנזקח |

דניאל ח'

ישו

אומרים הנזכרים שמשיתם היה בקרא ישוע
בצנאית מלאך גבריאל שיושיע כל העולם
ויש אומרים שהיה בקרא כד במקרה פי כן
בזמן ההוא היו יהודים רבים ששמו ישוע כמו שמצינו
בצורה בסומז ב ובתחמיה ג ויב וכדברי תימיו בלא ולפי
שהיהודים אינם מודים שהוא היה המושיע לפיכך אינם
דוגים לקראו ישוע והפילו העין והוריו לו ישו גם יש
לומר לפי שהברת העין קשה לבטא לגוים כמו שכתב
דאע שכל מי שלא למד קריאת תורה והעין כנערוהו
לא יוכל לבטא אותם כל ימיו לפיכך הגוים אינם הוריו
לו בלשונם ישוע אך ישו או ידוש לכה הוריו לו היהודים
גם כן ישו בלי עין |

נשלמה אות היום :

בשם צור עולמים בהא וכבוד :

אות הבת

תשבי

כאן

ממות כ'
ראשית לב

הרגום של ויפז כה וכה ואתפני לכה ולכא
וכו בלכה עד כה ביזיל עד כא וכו הרבה
בתרגום ופתרוצם כמו כאן ששמשו בו דול גם במצאים
ובתיביו בלי אלה כן ובפרט בתלמוד ירושלמי ובלשון
אשכנז אלהער ובלעז איז חווי או חווא :

כביכול

שמשו בו הרבה בהגדות בדברים שאינם כבוד
בלפי מעלה כמו כי חזק הוא ממנו כביכול
בלפי מעלה אמרו כן חוריו אותו כביכול ופירשו התורה
שבתנה ככב אותיות יכולה לומר כן אבל לנו אי אפשר
לומר ולזה הפירוש איז טעם וריח מפני כמה דברים
האחד שיותר כבד היה לומר כביכול כמו שאמרו במדרש
בגילה ובשמחה בר תורה שבתנה ככב אותיות והשגו
שתיה ראוי להכתב בשתי תיבות כב יכול

ס"ה

הש לישי שתיה ראוי לומר כביכולה כי התורה לשון נקבה
לכו אני אומר כי חבת והבית משמשין כאחד כמו
שנמצא טופטיד כבדאשונה ויועציד כבתחלה בר כביכול
חבת בשנא והבית כפתח רוצה לומר התורה דברה בלפי
מעלה כמו בכול פירוש כמו במי שיוכל לחבל המאמר
ההוא :

כגוז

פרשתיו בשדש גוז שהוא כמלת כמו :

כדי

שמשו בו חבמים במקום למעז או בעבור
באמרים כדי לתז פתחוז פה כדי שלא יאמרו
בלשון אשכנז איז דער ווארטן ובלעז אצוחי אבל
במקרא הוא לשון די עם פת השמוש כגוז כדי רשעות
כדי ארבה לרוב :

ובנים כ'
מסמס ו'

תשבי

כיוון

לא צדה פירש רשי לא כיוון וכו מכוון לכח
מכוון מתכוון כלו לשון כוונה בלא ולייסז
ובלשון רומי שטודירי וכותבין אותם בשתי גוין והוא
מלשון כיוון הדבר שתרגומו כוון פתעמא חכת בצרי והוא
מלשון כנים אבנתי תרגומו כוונתי אגא ו

ממות כ"א
זכרים ין
רלמית מ"ב

כיוון

הרבה שמשו רבותינו זכרונם לברכה במלת
זו במקום הואיל כמו שפתבתי בשרשו כגון
כיוון שיצא משה יצא אהרן וכולי וכו כיוון שכן הוא
וכולי ענינו הפת ומיד כמו שאמר
שתי מפתחות היו באחת תיה שוהה לפתוח ובאחת פותח
כיוון בלשון אשכנז און בלד ובלעז סוכיטו אכל אינו
כל כך מהר ומיד ו

ממות י"ק

כות

רבותינו זכרונם לברכה קראו לשומרונים
כותיים לפי שבאים מכותה שנאמר ויבא
מלך אשור מבבל ומכותה ומעונה ומחמת וספרונים
ויושב בצרי שומרון וגומר ובקראו כותיים יותר משאר
שמות האומות הנזכרים בפסוק אולי לפי שהם היו הרבים
לבד בקראו כלם כותיים והנהיג מהם בקרא כותי כמו
שאמר איז עוביו אמו אחר כותי המכרד וכו אמרו
למה תיה דוד המלך דומה לכותי המחזיר על הפתחים
לפי שהם מערימים בדבר יותר מכל אדם וכולי כמו שפי
דשי במזמור יט ובראה לי שמהם בא העם ההולד בע ונד
בארצות ומחזרים על הפתחים הנקראים בלעז צינגני
ובלשון אשכנז ציגיניר ו

מלכיס כ"א

ז"ל שיהיו
ז"ל שיהיו

תשבי

בנות

מלכים ב' ג'

כמוזני כמודך תרגום אני כבודך איז כמוזני
לית דכנותי ועבנו כשמוש מלת כמו או
כפת השמוש ועוד אדבר מזה בשדש כמו |

כחש

זה השדש משמש במקרא לשני דברים
הראשון לשון פוב וכפירה והשני לשון
רבותיניו זכרונם לברכה שמשו בו גם כן לשון
השחתה כגון פו ישחית את

יפנה הוצה לומר ישחית ויכלה בלשון אשכנז ור דערבז
ובלעד גוואשטרו והוא קרוב לעבנו השני הנזכר |

כי

אמר רבותיניו זכרונם לברכה כי משמש
בארבעה לשונות אי דלמא אלא דהא ורזל

לא שמשו בו בלשון דלמא רח עם ניו השמוש | באמרם
וכי תעלה על דעתך וכו וכו זה בלבד עשה לנו כן עמרם

ועשה לו

ועשה לו

דברים ג'

וגם בפסוק גמצא כמו כן עם הניד כמו וכי הצילו את
שמרוז וגומר ועל קרוב בלי ניו | כמו כי יאמר מעשה

לעושיהו וכו כי תאמר בלבב רבים הגוים לשון שמיא
כמו שפירש רשי שם |

כל

ידוע כי גמצא מלת כל משמשת במקום
מאומה כמו כל מלאכה לא תעשה |

ויקרא כ"ג

והראשונים לא נתנו בהם סימן ואני אתנהו לך דע שלא
תפרש כל במקום מאומה רח במקום שסמור לו מלת

לא או איז כמו כל מלאכה לא תעשה ולרש איז כל ודומהם
בזה הגין לומר כן לעבנו רבוי כמו וכל בה

כל כד

למה וכו אינו מקפיד כל בה ודומיהם רבים
ובלשון תלמוד בולי תאי בלא אוו זיר ובלעד טנטו |

תשבי

מוכל מיקום יתפרש בשדש מיקום |

כל שכך

הודאות שתי המלות האלו בדברי רבותנו
אל כמו את כי בלשון עברי וכן רוב את
כי הבאיוז מתורגמים מכל דכו אבל בהלים ובמשלי לא
מצאתים ונראה לי שאיז הפרש ביז חל וחומר וכל שכך
שחרי לפעמים נבאו שניהם יחד על ענין אחד כמו וכי
יכה איש את עבדו בשבט וחומר פירש רשי והלא דברים
הו' מה ישבא החמור אינו חייב ופולי עבד חסל לא בש
גם לפעמים נבאו שניהם זה אחר זה לחיזה הענין באמרים
כל שכך וקל וחומר

נאות לכו

כלל

כלל ופרט כלל הוא שם כולל כל דבר
ופרט הוא להפך כאשר יתבאר בשדשו |
ולפעמים שמשו בו הפך הכלל רוצה לומר במקום שום
דבר או מאומה באמרים לא יאכל כלל לא יתו כלל |
ולחיזה יותר המגיעה בפלו המלה ואמרו כלל וכלל
ולחיזה יותר אמרו כלל ועקר כאשר אבאר בשודש עהר
והנה הודאתם במקומות האלה בהודאת מלת כל
שלפעמים פירושה מאומה כמו שכתבתי במלת כל גם כן
לא השמש מלת כלל המורה על לשון מאומה וזולת לא
או איז ודוח ותמצא |

כלום

לא בחשב לבלום פירוש למאומה וכן
זולת חלמד כלום יש ילוד אשה שמכניס
ואינו מוציא ועוד אדברני בשודש שום |

תשבי

כולי

זוהגים המפרשים בשמיאיאם מאמר
 מדברי רבותינו זכרונם לברכה ולא
 ישלימו אותו כותביו וכולי כדאיתא בפרק
 או במסכת פלוני והוא כמו שזוהגיו לכתוב וזומר על
 פסוק שלא ישלימו אותו כמו שכתבתי בשרש צמר

לפי שזה

בלפי

בגד החר פירש רש"י בלפי החר והוא לשון
 בגד וכן תרגום וסתר פנים ישים וטמר
 אפיא ישי בלפי לעיל בלשון אשכנז גיגן ובלעז חונטרן

עמות יט
 חוב כ"ד

במור

וכמריו עליו יגילו כל לשון כהן לעבודה
 זרה מותרגמיו כומר עיין בענין פסל מיכה
 וכן אדמות הפהגים ארעא דכומריא ואומרים המפרשים
 שנקראו כן מלשון עורבו בתורה בכמרו שפירוש בשחרו
 ובימים ההם היו רובם לובשין שחורים כמו שרובם כן
 עוד היום ואני אומר שנקראו כן בעבור שהם כגורים
 וכבושים יחד תרגום אם חפץ באת רחמינו ברוגזיה
 למכמר רחמי ללשון סגירה מלשון ולא תקפוץ את ידך
 וכן בדברי רבותינו זכרונם לברכה כומר של עזבים
 לשון כבישה וטמיצה עיין בערוך בשרש כמר וכן גקרא
 מושב הכומרים בלשון רומי חלוישטר ובלשון אשכנז
 חלושטר והוא לשון סגירה אבל בת הגלחים שאינם
 כומרים אינם מחובצים יחד ונדרי

הוא יתיר
 הוטע י
 עוסמס יח
 רחמיות מ"ז

חכה ה

היום
 תולס ע"ז
 דברים ט"ז

תשבי

בכל מקום שהם רוצים |

בנש

רוב לשון קהל וקבוץ מתורגמין בלשון
 כבישה בשון זולת מעטים מתורגמין בלשון
 כביסה בסמוך כמו גדחי ישראל יבנס גלוות ישראל יבנס
 ודומיהו מעטים | אבל שאר מתורגמין בלשון כבישה
 בשון ולא מיצאתי כזה בכל לשון התרגום שתתחלה סמוך
 בעברי לשון ימין בתרגום אך בשון שמאלית במיצא לרוב
 ומזה בקרא בית התפלה כנסת ועזרא הסופר וסיעתו
 בקראו אנשי כנסת הגדולה | ובספר מסורת המסורת
 בארתי למח בקראו כז |

תיליס קמ' |

כסת

המתפרות כסתות הנחיד ממונר כסת | וכז
 בלשון רזל כרים וכסתות הכר הוא שמשים
 האדם תחת ראשו לשון בכר הגמל בלשון אשכנז קוסז
 ובלעז פוסין והכסת הוא יותר ארוך בלשון אשכנז
 פפולבז או פולשטר ובלעז האפוצאל |

מזקאל א' |

חלמות כ' |

כער

ושמתין כרואי תרגום ואשויבד מכוער
 ורבותינו זכרונום לברכה הרגילו בלשון זה
 הרבה באמרים כמה מכוער פלוגי מעשים מכוערים
 אשה מכוערת בלשון אשכנז שוייצליד ובלעז ברוטו |

סוס ג' |

כפה

הכופה את אשתו לתשמיש וכז כופין אותו
 על מידת סדום לשון כפיה וכבישה והוא
 מלשון מיתו בסתר יכפה את לפי דעת קצת בלשון אשכנז
 ביצוויצן ובלעז ספורצא |

מעלי כ"א |

תשבי

כפה אדם הראשון היה כפוי טובה רבים חושבים
כי כפוי הוא מלשון כפירה כלשון אשכנז
לייחזן וכלעז ציגרי והאמת שפוננת המאמר כד הוא
אבל כפוי הוא מלשון כפייה אשר בשדש שלפניו ופרוש
שהוא כובש הטובה שבעשה לו ואינו מודה בו ומה
שאמרו כפוי על משקל פעול ולא אמרו כופה במצאים
במוהו כאשר אמר בשדש כפוי ו

כפה כפה עליהם חר כגיגית לשון הפוך בלא
שטורצו וכלעז ריוואלטר ונראה לי שמלשון
זה חולי הנכפה באמרו לא ישא אדם מימשפחת הנכפין
והוא חולי שיפול אדם לארץ בשגעון וסבתו נודע בספרי
רפואות וכן אנחנו חודין לחולי זה חולי הנפול כד מיבן

כפה מכניסין אותו לכפה הוא בית הסדר העשוי
כמיז כפה של אנבים בלא גיוועלבא וכלעז
כולטה וכן ונתת אותו אל המהפכת תרגום כפתא
ומזה בקראו השמים כפה באמרו עשרה מלכים שמלכו
בכפה פירוש תחת השמים כדאיתא בפרקי רבי אליעזר ו

ירמיה כ"א

כפא שמעון בן כיפא היה אחד מתלמידיו של
ישו הנצרי ואומרים באונגיליו שלהם כי
בראשונה היה שמו שמעון בר יונה וישו תרא שמו כיפא
לשון חודח

תשבי

דמבצר תרגום של סלע כיפא שהוא לשון חודה בכמה
מקומות רמז לו שהוא יהיה ראש וחודה אמונתו לכה
קראו כיפא וכו' ולאבן גת תרגום ולכיפא מתכלא וכו'
שמו בלשון רומי פיטרו ואבן בקרא בלעז פרידא וכו'
והגם בחצץ שני תרגום ורציץ בפרידיו שני וכו' חודדי
הרש תרגום פרידיו חודדיו וזהו מה שכתבתי בהקדמתי
שבהרבה מקומות מסכים תרגום ירושלמי עם לשון רומי
ולשון לעז |

נפשים ח'
איכה ג'
איוב מ"א

כפר

רוב לשון כפרה התרגום כמו העברי רק
אכפרה פניו תרגומו אנהיביה לרוגזיה פירש
רשי אבסל רוגזיה וכו' וכפר בריתכם ויבטל קומיכוז
וכו' לא תוכלי כפרה לא תוכליו לאדיעותה לשון הסרה
וכו' ומחתה פיה ומכפרא פומתא לשון חנוכה וכל
שאר לשון מטה התרגום כמו העברי |

דאמית ל"ב
נפשים כ"ח
נפשים מ"ז
משלי ל'

כתי

כופר בעקר הכופר בפקדון לשון הכחשה
בלשון אשכנז לייחזו וכלעז דניגאר תרגום
של פו אשבע וכחשתי דילמא אשבע ואכפר וכו' אין
לשמש בו רק בבנין הקל והשם כפירה והתאר כפרז |

יחזקאל י"ז

כתי

וילפוד את חותיתם ויקרא אתהו חות
יאר וכנש ית פכניחוז וקרא יתחוז כפרני
יאר וכו' בחשבוז וכלל בנותיה בפרנבא ובמצא בפסוק
כופר הפני תרגם יונתו קרני פציחא וכו' כל חזריחו
ותכנייה דביהושע מתרגמי בלשון פציחה וכפר העמונת
לא תרגמו

במדר ל"ב
במ"א ו'
יהושע מ"ו וטו
יהושע י"ח

תשבי

יזנתו צראה שהוא השב אותו לשם העצם וכן רשי ושאר
המפרשים לא פירשוהו וכן בערי הפרזות דאסתר מרגום
בכופרנאז בלשון אשכנז דרפר ובלעז ויילי והיושבים
בהם כפריי ובלשון יחיד כפרי בלא פויאר ובלעז ויילאנז

אסתר ט'

ביצד המצא בשש צוד כי שם ביתו |

כרז וכרזא קרא בחיל הוא שם התאר והשם
כרז : וכן ויעבירו קול ואעבירו כרז
והפעל ממונו בבנין הפעיל בדנא ותכרזו עלוהי | וכן
בדברי רזל ותאלומות נוטל ומכרזו ותשם בבנין הפעיל
תכרזו |

סמות ל'ה
דביאלה'

כרח ולסחתי כחזקה מרגום בעל כרח ואין לו
דומיה לא במקרא ולא בתרגום ורזל שמשו
בו תרבה ועשו ממונו פעל אך בהפעיל הכרית מוכרית
מוכרח אכרית וכרית והשם הכרח |

במנאל א' ב

כרך מי זכילני עיר מבעי | מי זכיל יתי עד
כרפא דרומי | ולא מיפאת במקום אחר
שהתרגום של עיר כרך ואולי מנה מה שתרגום אוגוסטוס
והערים בערות וקורנא כריון ופירש רשי צגול בלשון
כ 3

תיליס ק'ח
במנבר יג

תשבי

אֲרַמִּי וְכֵן רוֹב לְשֵׁנָא בְּעוֹבָה וּמִצְוֹדָה תְּרַגְוּם בְּלִשׁוֹן כְּרֵד
עֵיז בְּמַתְרַגְמֵז וְכַדְכְּרֵי רֵזֶל כְּרֵד גְּדוֹל שֶׁל רוֹמֵי בְּכַרְפֵּי
הַיִּם כְּרַכִּיז הַמּוֹקֶפִיז חוֹמָה |

וְתַכְרִיד בּוֹיץ תְּרַגְוּם מְכַרִּיד בּוֹיָא לְשׁוֹן עֲטוֹת
וְכֵן לֹאט אֵת פְּבִיז כְּרִיד אֲפוּהֵי וְכֵן לוֹטָה
בְּשִׁמְלָה מְכַרְכִּיז בְּשׁוֹשִׁיפָה וּמְנָה קֶרְאֵי לְמַלְכוּשִׁים
שְׁמַעֲטִיז בְּהֵם הַמַּתִּים תַּכְרִיכִיז בַּר מִיָּז |

אסתרי ח'
מנואל ב' יט
מנואל כ'

שֵׁם זֶה צוֹפֵל עַל מִדַּת וּבְמֹות סֶפֶר כְּמוֹ
שְׁאוּמְרִים שְׁנֵי סֶפְרִים בְּכַרְד אֶחָד וּבְלִשׁוֹן
רַבִּים כֹּ אִו גַּ כְּרַכִּים וְהוּא לְשׁוֹן הַשִּׁירָה וְאַגִּידָה תְּרַגְוּם
מִאֲלָמִים אֲלָמִים מְכַרְכִּיז כְּרִיבֵז וְאֲרֵלִי הוּא מִשְׁרֵשׁ
שֶׁל פְּבִיז לְשׁוֹן עֲטוֹת כִּי בְנִימִים קְדַמוּנִים הִיוּ הַסֶּפְרִים בְּלָתִי
הַשׁוֹרִים וְהִיוּ גוֹלְלִים אוֹתָם בְּסֶפֶר תּוֹרָה וּמְנָה בְּקֶרְאֵת סֶפֶר
אֶסְתֵּר מְגִלָּה לְפִי שְׁגוֹלְלִיז אוֹתָהּ וְכֵן חוֹרִיז לְסֶפֶר בְּלִשׁוֹן
רוֹמֵי וּוְאֶלּוֹמִיז לְשׁוֹן גְּלִילָה |

חמשת ל'

בְּרַכּוּם צִיד וְכַרְכּוּם הַכֵּל פּוֹתְרִים אוֹתוֹ מִז בּוֹשֵׁם
הַקְּרָא בְּלַעַז וּבְלֹא זֶאפְרוֹז וְכֵן בְּעַרְכֵי בְּקֶרְא זַעפְרוֹז
וּבְלִשׁוֹן רוֹמֵי גַם כֵּן כְּרַכּוּם וְכֵן תְּרַגְוּם שֶׁל מוֹר אֶתְלִים
וְקַנְמוֹז מוֹרָא כְּרַכּוּמִיא וְקַנְמִיא אֲבַל צִיד וְכַרְכּוּם תְּרַגְוּמוֹ
רֶשֶׁה וּמוֹרִיקָא וְקַנְמִיא הַכְּרַכּוּם מוֹרִיקָא עַל שֵׁם צְבָעוֹ
שֶׁהוּא יִרְקָה בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵז גַּעַל וּבְלַעַז וּוְאֶלּוֹז וְכֵן צְהַפְכּוֹ
כֵּל פְּנִים לִיבְרוֹז פִּירוֹשׁ לְצַבַּע כְּרַכּוּמִית וְכֵן הַקּוֹבְעִים

סיר ד'

מסלוי ז'
סיר ה'

תמונה ל'

תשבי

שנושאים היהודים במדינת וויניצ'ינא צהראו פובעים
ברפומיו ואני עשיתי סימון לפרט השנה בעת ההיא כל
דואהם יכירום רואיהם בגימטריא רבו יכירום לשון
ברבום |

ימעה ס'א

ברס כל בטן שבאיוב משלי תלים מתורגם בלשון
ברס פי אתה גוהי מבטן אפיקתני מכריסא
דמבטן אמיי מכריסת דאמיי ונמצא בפסוק מלא ברשו
בתוב בשיו ותרגום יונתן בית אוצריה | וכדברי רבותינו
זכרונם לברכה הפרס הפנימי הוא בלשון אשכנז פונץ
ובלעז פאנצא או טריפה |

תילס כ'ב
ירמיה כ'א

ברע עד שיבא הפתוב השלישי ויכריע ביניהם
וכן תיה מכריע את כלם הוא ענין הטיית
הדבר על אחד מזו הצדדים וכן הטיית המאזנים בלשון
אשכנז אובר וועגן |

סמות כ'א
רות ב'
יהסע ח'

בשט שארה כסותה תרגם ירושלמי מזונה ותכשיטה
וכן ושמית שמלתיה עליה ותשאי תכשיטה עלה
ומנה תרגם יונתן אז השכיל בכו תבשט ובראה לי שהוא
ענין השוט והפה והקוף מתחלפין עיין בשדש השט |

חסתר ח'

בשר וכשר תבשר לפני המלך הוא תאר כמו ישר
ואין לו עוד ריע במקרא רק בקהלת ה פעמים
וכלם לשון יושר ונכונה | אבל רבותינו זכרונם לברכה
שמשו בו הרבה לענין אסור וחתר והכלל כי מלת בשרה
היא בשרה להאמר בהפוך מהרבה דברים | בגון הפר
תאסור בשר והפך הפסול בשר הפר הטרפה בשרה הפר
הנזה בשרה מה שאין בו ענין טרפות שאינו גופל רק
על ענין אכילה כמו שכתבתי בשדשו |

כת חזרין לחברותא אחת בת באמרים בת חנפים
 בת מספרי לשון הרע ובלשון בקבה בתה
 וחרפתי בתות כמו שאמרו פסחי צבור בשחטים בשלש
 בתות בבגטה בת ראשונה וכו' אבל בתרצו לא נמצא בתות
 דהו בתו בסמיכות כמו תרגום של ויבאו בני האהים דאית
 שניהם מתורגמין כתי מלאכיא וכו' וידועו כל בני האהים
 כל כתי מלאכיא ועקר שרש המלה בתת בראיית הדגש ו

אונב ה' ונ'
 אונב ל'ח

כתב רבותינו זכרונם לברכה קראו לפסוק בתוב
 באמרים שני כתובים המוכחשין זה את זה עד
 שיבא הפתוב השלישי ויעוד קראו לחלק השלישי של
 העשרים וארבע כתובים לפי שאחד עשר הספרים החם
 כתובים ברוח הקדש ולא בנבואה וההפך שביז הנבואה
 ורוח הקדש כבר באר הרד"ה בהקדמתו לספר החלים וכו'
 בקראו בלשון יוז הגייו גראפא פירוש כתב קדש וכו'
 בשאומרים אנחנו כתפלתנו בדברי קדש בתוב לאמר
 או בכתבי הקדש רוצה לומר כתובים ו

כתב יש מחומות שחזרין לספר פתב בדגש
 חתיו והוא מלשון ערבי וכו' פירש רש"י ז"ל
 ומכתבים עמל כתבו לשון ערבי הוא וכו' יש מן התוכנים
 שחודאין לכוכב שבגלגל השלישי פתב לפי שהוא ממונה
 על חלמוד והפתיקה

פעיה ו'

וכן בספר מחברות עמנואל כשנשאל פוכב מה עניניו
השיב קסת הסופר כמתניו . ועוד בו באחד משיריו וזה
לשובו כי כן פוכב בקרא כתב הפה פוכב בתי בית תי
פירוש בתולה תאומים |

כתב

חוריו לאדם שהוא בעל צחיות בדבורו
וממשל משלים כתב והוא מהענין הראשון
פיר' סופר כי כן בימים קדמונים היו בעלי צחיות ומושלי
משלים כותבים דבריהם על פתחי בתי הנדיבים או כרחובות
הומיות בסתר כדי שלא יודע מי הוא הכותב . וכן מנהג
עוד היום ברומי ואותו הדברים בקראים כתבות . ורוב
העולם טועים וסבורים שהוא כתוב בטית פטוב וכטובות
מלשון טוב ואינם מבחינים בין רע לטוב |

כתובה

השטר שעשה הבעל לאשתו בשעת הנשואין
בקרא כתובה סתם וכן אמרו האשה בכתובה
פלגש בלא כתובה . וכן תרגום ירושלמי מחר ומתן
פירז וכתובתא . ואין כותבין כתובה בלי ויו את על פי
שהבית דגושה |

ראמת לו

נשלמה אות הנכת
לכך לאהי מרום נכת
אות הלמד

ללב

בפוחת המרים תרגום אתרוגין ולולבין וכן
דמתח לתמר בלולבי דתמר פיר הסעיפים
הקלוינים שבראש אלז התמרים בקראים לולבין

ויקרא לב
סיר

ל

תשבי

בכלל תבית דגושה י ויש אומרים שבתראים כז לפי שהם
בלב התמר ובלשוו אשכנז פולם וכו בלעז פאלמא ו

ללית

ובעים 57

אך שם הרצעה ללית דשי פירש שם שדה
תרגום יוצתו ליליו בלשוו רבים וכו בפסוק
בנימים ההם כשבת המלך בתרגום ירושלמי שדין וליליו
במצא כותב שאותו מאה ושלשים שנה שהיה אדם פרוש
מחנה באו שדים ובתחממו מפניו והוליד שדין ורוחיו
ומדיוקיו ובמחוס אחר מצאתי ארבע בשים הם אמות
השדים ללית ובעמה ואוצרת ומחלת ו בספר בן סירה
בשאלה הששית ששאל בנוכד באצר אותו וזה לשונו
מפני מה תבנים מתים בשם בני שמנה ימים אמר לו
מפני שללית הרגת אותם והאריך שם הרבה וקצתי לכותבם
כי איבני מאמיו בהם אך מנהג פשוט ביבני האשכנזים
שעושין עגול סביב כותלי החדר ששוכבת בה היולדת עם
בתר או גחלים וכתביו בכל כותל אדם חנה הויץ ללית
וכפתח החדר מכפנים כותביו שמות שלשה מלאכים אלו
סגוי וסנסגוי וסמנגלות כמו שמסרה להם ללית בעצמה
בשעה שרצו המלאכים האלו לטבוע אותה בים כל זה
מבואר היטב בספר בן סירה יעייז שם מי שמאמיו בו ו

חמתי 6

לזה

לשח לזה לא במצא במקרא ורבותנו זל
שמשו בו הרבה אך כנביו פעל הדגוש כגון
איו מלויז אותו לא כסת ולא זחב וכילי אבל בתרגום בא
בלשוו הפעיל כמו וישלחו אותו ואלויאו

חמתי יב

תשבי

וכו חלד עמים לשלחם לאלוייהתהוז ותשם לניה כמו שאמר
בענין עגלה ערופה לא פטרנוהו בלי לניה בלשון אשכנז
גילויטן ובלעז הונפניאר |

לויתן לנתנו זה יצרת כן שם חתביו הגדול אשר
נים והזכר בסוף איוב ואומרים שעתיד
תקדוש ברוך הוא יעשה ממונו סעודה לצדיקים | וענין
בשרש יוכנה |

לול כבר כתבתי בשרש אלולי כי תרגום לולי
ולו ואלו בהורה תרגום אלולי והוא מלה
מורכבת מז אם ולא ועל הרוב הם מתורגמין אלולי פון
ביש ספרים בתוכים שתי מלות וכיש ספרים מלה אחת
אלולפון ואבארנו היטב בשרש פון |

לח ענין לחות ידוע שהוא הפך היבש והשם
ולא צם ליחה הגפרד ממונו ליה בלשון זכר
ובדברי רבותינו זכרונם לברכה ליחה סרוחה בלשון נקבה
וכן כתב רש"י על להי חמור טריה וזה לשונו ראיתי בספר
רפואות שקורין לליחה היוצאת מז המפה טרי ובלשון
כפות ליחות או ליחות כמו שאמר הפילוסופים מנה האדם
מורכב מארבע לחות כמו שיתבאר בשרש מנה ובדברי
רבותינו ז"ל בפלו מלת לח ואמר לחלוחית באמרם עדיין
לחלוחית בית דוד קיים |

לטר בלשון רבותינו זכרונם לברכה ליטרא זהב
ובלשון רבים ליטריז והוא לשון יוז ממש
ובלעז ליטרא ובלא פפונד ועוד ענין בשרש סלע |

ראשית יח
דברים כ

תולס קל

דברים ל

מפמים ט

תשבי

לית

במדרב"ל

תרגום של איז לפעמים לית
כמו איז להם ואיז מים לית להמא ולית
מיא והיא מלה מורכבת מז לא ומז אית תרגומו של לא
יש לא אית ומאד נתגו בו בעלי המסורת ושם ביארתי
היטב עיני שם |

לכלך

חוב לצ
תלים ק"י

ענין טנות ומזוהם לא במצא במהרא רח
וזתמותו חיתו להם ותרגום כתבית שור
אוכל עשב דאכיל עשבא ומזוהם פיר רשי בשעה שהוא
אוכל עשב מוציא צואה רכה ומלוכלך בה פירוש בערות
ענין להלוות ויש לומר שהכה והחית מתהלפין כמו
סדר וסדר ענין בערות סדר |

למד

ענין בשדש תלמוד ושם אבאריהו גם זכרתי
בשדש גמרא |

לסטס

בלשון יון חורין לגלז ליקטס וכז בדברי
רזל ליקטס מזונין ובלשון רבים הפילה
חסמך האחרונה באמרים באו עליו לסטיו לתפשו וכז
עשו במלת אפיטרפוס בלשון רבים אמרו אפטרופיו ענין
בשדשו ובראה לי לפי שחסמך האחרונה אינה מז תיסוד
רה היא נוספת בסוף רוב השמות בלשון יון ורומי כגון
אליבסגדרוס ודומיהו |

לעז

תלים ק"ד

מעם לועז כל לשון שאינו לשון הקודש
במרא לועז ותרגומו מעמא בדבראי וכז
הנוצרים חורין לכל לשון שאינו לשון רומי בדברד ומה
שאנחנו חורין היהודים שבאיטליא לועזים סתם בראה לי
השעם לפי שהם מייחסים את עצמם לעיר רומי ואולי
הראשונים שבאו לרומי מגלות בית שני לא ידעו לשון
הקודש כמו שמשמע בעזרא לבז קראו אותם

השבי

לוֹעֲזִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה וְכֹז הַמְּפַרְשִׁים הַצְרִפְתִּים וְהַסְפָּרְדִים
בְּשִׁרְוֹצִים לְבֹאֵר אֵיזָה מִלֵּה בְּלִשׁוֹן צְרַפְתִּי אִו סְפָרְדִי
אוֹמְרִים בְּלַעַז וְ

לְפִי כִּי וּלְפִי זֶה אֲבֹאֵר בְּשִׁרְשׁ פִּי וְ

לְפִי

לְקַח

בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְכַרְכַּח לְמַה לְקַח
שְׂבוּיִם וְכֹז וּבְמִצְרִים לְקַח בֶּן כָּל לִשׁוֹן הַבְּאֵה
שְׂאִיבָה אֵלֶּה לְרִדּוֹת וּלְיִסּוּר מִתּוֹרָנוּם בְּלִשׁוֹן לְקַח כְּמוֹ וַיִּכּוּ
שׁוֹטְרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְקַח סֹרֵכֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכֹז אֲרַבְעִים יָבֵנֵי
תְּרַגְמוֹם יִלְקִיבִיָּה וְשָׂאֵר לִשׁוֹן הַבְּאֵה מִתּוֹרָנוּם בְּלִשׁוֹן מִחָא
וְקַטֵּל וְהֵשֵׁם מִלְּחֻמֹּת בְּתוֹסְפֹת מִם וּבְשִׁחְמָה אִו הַלְבַּח
לְזַחֵץ חוֹרִיץ לֹו לְקַח וּבְלִשׁוֹן רוֹמִי וַיִּזַּח חוֹרִיץ לֹו קְלִיפְסִיס
וְאוֹמֵר אֲנִי שְׁלִשׁוֹן לְקַח אֵיבֹו לִשׁוֹן הַבְּאֵה כִּי הַפְּעֻלִים
מִמֵּנֵי הֵם פְּעֻלִים עוֹמְדִים וְהֵיָה לְבֹו לֹוֹם לְמַה לְקַח שְׂבוּיִם
וְכֹז בְּמִצְרִים לְקַח בְּבִיז פֶּעַל אִו בְּפֶעַל בְּלַח וְאֵיבֹו אֵלֶּה
לִשׁוֹן סְכָל בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֹו לִיִּדּוֹן וּבְלַעַז פֹּאטִיר וְ

בְּמִנְתֵּי ה'
דְּבָרִים כֵּה

בְּשִׁלְמָה אֹתֵה הַלְמוֹד

בְּשֵׁם אֲשֶׁר דַּעַת לְאֶרֶם מַלְמוֹד

אות המם

מִמְחָה בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵנוּ זְכוֹרֵנוּם לְכַרְכַּח קְמִיַּע מִמְחָח
רוֹפֵא מִמְחָח פִּירוֹשׁ דְּבַר טוֹב וּבְרִדּוֹת
וּמְבִיטָה בְּחֵרָא מִמְחָח וּבְפֶעַל הַעֲרוּךְ הוֹצִיָּאוּ מִלִּשׁוֹן וּמִמְחָח
אֵל כְּתָח יִם כְּפָרַת וְאֲנִי לֹא יָדַעְתִּי לְבַחוֹן דְּמִיּוֹבֵו זֶה וְאִם
יֵשׁ לְדַמּוֹתוֹ לְאַחַד מִלְּשׁוֹנוֹת הַמְּקַרָּא אֲדַמְּהוּ לְלִשׁוֹן

בְּמִדְבַר ל'ד

ל 3

תשבי

תיליס ו'ח עולות מחים לשון מויה שהיא שמוז וזכרתי כד הרופא

הממחה זכרתי וטוב ו

בצע ורכוש והוז על הרוב מתורגמיו ממוז

ממוז

או ממוזבא ובסמיכות כל הוז ביהו כל ממוז

ביתיה בלשון אשכנז האבא ובלעד רובא ו

מגלי ו'

מלאכים ממש וכו איז בו ממש פירוש

ממש

דבר ברוד וקנים שיש בו ממשות בלא גיוויס

ובלעד צירטו ובפסוק וימש חשך פי רשי לשון ממשות

ממות

מלשון ממשש בצברים ואינו מחזור כי שרש ממשש

דברים כ'ח

משש בשתי שיביו וממש שרשו ממש בשתי ממיו ו

בדברי רזל איבא מאז דאמר פירוש יש

מאז

מי שאומר וכו ליבא מאז דפליג פירוש

לא יש מי שחולח על זה ודומיהם רבים בלהוז כתיביו

ממות

באלה והוא תרגום של מי כמו מי ומי האולכים תרגום

מו ומז דאזליו בלהוז כתיביו בלי אלה בתרגום וזה לפי

שהתרגום הוא מנקד ואיז צריך לאלה אבל התלמוד

שאינו מנקד אם היה פתוב בלי אלה לא היה הפדש ביו

מו ומז ו

מצאתי שרוב לשון כלי מתורגם בלשון מז

מאז

חסר אלה כמו כל כלי פתוח כל מז פתוח

ויעשהו כלי אחר מז אחרז וחלכת אל הכלים איזילי

במדרש יט

למציא אבל באיוב משלי תלים כלז מתורגמיו מאז

ירמיה יט

באלה כמו בכלי יוצר כמאז דפחר וכו בדביאל מאני

רות ב'

דדחבה וכעזרא מאני דבית אלה בלהוז כתיביו באלה ו

תיליס ב'

חוריו לאדם המל את התנוה מוחל ביהא

דניאל ח'

בוספת והוא לשון תרגום פי תרגום

עזרא ה'

מהל

תשבי

חתו דמים למולות בדמא דמהולתא וכו' בדמיה חיי
הראשון בדמא מהולתא |

סמות ד'
יחזקאל א'

מזג

אל יחסר המזג איז לו דומה במקרא ורז"ל
קראו לייז המעורב במים ייז מזוג בלא
גימושט ובלעז טימפראטו מפלה טהור תרגום ירושלמי
ממזוג דבי ומזה אמרו מוזגין לו כוס שני ואפילו
בשאינו מזוג בזהו לומר כן ובלעז מישו ובלא אייז
שענה ובזה משתבשין האשכנזים בשבוס יפה וזה
שחורין לדורון מדינה ולשון אשכנזי מטעה אותם לפי
ששתי הלשונם שוות בלשונם רוצה לומר שענה ואיז
שענה חושבים שגם בלשון הקדש יש להם לשון אחר |

ס"ד

סמות 5'

מזג

ידוע שטבעו של כל אדם מורכב מד' יסודות
שהם אש ורוח ומים ועפר | ומתם ארבע
הלחות שהם ליים לבנה ושחורה וירוקה והם ארבע
האיכוות חר ולח וחם ויבש וזהו מזגו של כל אדם ולכאור
את כל אלה צריך הקדמות גדולות מפילוסופיא ואיז זה
מלאכתו לכו אפיה לדבר גם עוד |

מזל

לידה ולמולות כד חורין לשנים עשר
המשרתים שכברקיע שכל אחד מהם משרת
לחדש אחר ושמים ידוע ובלשון יחיד מזל בלשון זכר
באמנם איז מזל לישראל וחורין להצלחה טובה מזל טוב
וההפוך מזל רע וכו' תרגום זה רע בכל אשר בעשה דין
מזל ביש וכו' הכל באשר לכל תרגום הכל תלוי במזל
ורוב לשון חזן

מלכוס' כ"ו

קסלת ט'
קסלת ח'

תשבי

דבאיוב משלי תלים מתורגם בלשון מעל בלשון אשכנז
גלוח ובלעז וויבטורה ו

מחה

ומחה א דמעה אכלה ומחיתה פיה ללשון
קבוצ והסרה בלשון אשכנז אב וואושז

ומפיה כ'ה
משלי 5

בנוכח ה'
במות י'

ובלעז סטומאר וכן ומחה אל מי המרים מחה אמחה
ודומיהם והמלמדים רוצים להכדיל ביניהם בלא ופותרים
ומחה אל מי המרים ומחה אמחה בלשון אשכנז אב
מיחז ואינו לשון אשכנז רח לשון הקדש שבשתבש בפי
התנזרות כי המלמדים שלא ידעו לפתור לשון מחיתה
בלשון אשכנז אמרו אותו בלשון הקדש מחז והתלמיד
חשבו שהוא לשון אשכנז ואמרו מיחז ולא הביעו החיות
בדרך האשכנזים וכן אירע גם כן למלת שחט שאומרים
שעכטז וחושבים שהוא לשון אשכנז והוא לשון שחיטה

מחה

הרגילו רזל בשרש הזה ללשון מביעה ולהסיר
אדם מביעשה הרע בלא וירז בלעז דווידאר
באמרים שחיה בידם למחות ולא מחו וכן ומי מוחה בידו
וכן בדביא די ימחיה בידיה ונראה לי שלא יתכן לאמרו
על מביעת מעשה הטוב רוצה לומר לא יתכן לומר
ידבקם תיה מוחה בישראל שלא יעלו לרגל אלא תיה מובע
ישראל ו

רמאל ר'

מחט

בדברי רבותינו זכרונם לברכה קשה רמה
לבשר מת במחט לבשר חי הוא כלי ברזל
קטן חכמות שתופרין בו בחוטין בלשון אשכנז בודלן
ובלעז אגו ונקרא מחט מלשון

ויתפרו עליה תאנה דמתורגם וחסיוטו עיין בשרש חטט | ראמת ג

מחל

רזל הרגילו בזה הלשון בלשון סליחה וכפרה
באמרים הרב המוחל על כבודו כבודו מחול
אבל המלך המוחל על כבודו אין כבודו מחול וזה הלשון
לא במצא במקרא כלל ונאמר בתפלתנו מחל לנו מלכנו
סלח לנו מחל לנו וחתאר כי אתה סלחו לישראל ומוחלו
לשביט ישראל וחסם מחילה בלשון אשכנז כור געבז
או כור צייהו ובלעז פירדונאר |

מחק

גם זה השרש לא במצא במקרא רק במקום
אחד ומחקה ראשו שהו לשון קניח וחסרה
וכן בדברי רזל העץ שמעבירין על המנת הגדושה להסיר
את הגדוש נקרא מחק בלשון אשכנז שטרייד הולץ וכן
שמשו בו בלשון מוחה דלעיל רוצה לומר אב ודאושו
באמרים המוחק על מנת לכתוב | אחאב היה מוחק את
האזכרות ולא שמשו בזה בלשון מחק לעולם רק בלשון
מחק |

מסמקיס ה'

מטטרוז

שר הפנים אומרים שהוא המלאך הרואה
תמיד פני המלך יתעלה ועליו נאמר כי
שמי בקרבן ששמו בשם רבו מטטרוז בגמטריאה שדי |
ושמעתי מהקדוים אל תלמידי כי מטטור בלשון ידו שלית
ואולי כן הוא |

ממת ל'ג

מטרונית

בכדאשית רבה בכמיה מקומות שאלה
מטרונית אחת את רבי פלוני וכן מעשת
במטרונית אחת וטלי | והוא לשון דומי כן הוריו לאשת

מ

תשבי

גדולה וחשובה מטרוונה שומר הפלגשים תרגום ירושלמי
צטיר מטרוונתא בראת לי שהוא לטון יחידה ובלטון
דבות מיצאתי בכראשית רבה כל תשעים שנה שלא ילדה
שרה חתה ככלה בתוך חופתה והיו מטרוונת באות ושאלה
בשלומה ובראה לי כי מטרוונה כמו פטרוונה והמים והפא
מתחלפין אבל לא במצא בלשון זכר מטרוון כי אם פטרו
מיל בחוק מיל ותבאר בשדש פרסה עיין שם |

מייז קראו דלל למי שאינו לו דת מייז | וכתב
הרמבם דלל כי זה השם אינו נופל רק על
צדוקי או ביתוטי | ותמיה אני כי במצא בספרי היונים
שמה אדם אחד שתיה שמו מאני ולא היה בעל דת ועל
שמו בקראים כל המושבים אחריו מייז כמו מן
אפיקורוס בקראו אפיקורסים באשר יתבאר בשדש פהר
דמייז בלשון אשכנז ליי כמו למינהו ובלעד ריטיחו |

מנין מרבה הרגילו דלל במלה זו כגון מנין אמה
אומר מנין שאפילו אחד וכו' והיא מלה
מורכבת משתי מלות כאילו אמר מן אז שפירושו מאז
בלא כיון וואנו ובלעד די אנדרי וכתבו אותו ביד אחת
להפריד בינו וכיון מנין שהוא לטון מספר שפותבין אותו
בשני יודין את על פי שאינו פדינו כי משקלי ענין בבין
בכתבים ביד אחת שהוא מקום הא שרשית |

מנצה המנצה יהיה לכם הוא שם משקל וכו'
שלשת מננים נהב והמנצה ששים שקלים אבל
בדלל המנצה הוא מאה זוד באמרים תאלמנצה גובה מנצה
והקתולה מאתים וגם זכרו המנצה בענין המשקל שהוא
הליטרא |

מחזקאל מ"ה
מנכים ה' |

תשבי

מִנְצֵלֶךְ

מִנְצֵלֶךְ לְחֵמֶז מִן הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר וַיֹּאכִלֶךְ אֶת
הַמֶּזֶז גַּם זֶה מִלֵּא מוֹדֵקָבֶת מִן בְּ מִלּוֹת מִן אֵן
וְלֹץ כִּמּוֹ אֵן תְּלִבְתָּם כִּמּוֹ אֵנָה וְלֹץ תְּרַגְוִם שֶׁל לִבִּי
וְכִישׁ צוֹסְחָאוֹת שֶׁמִּצְאָתִי כִּתּוּב בְּאֵלֶּה אַחֵר הַמִּזֵּן מִנְצֵלֶךְ
וְהוּא מוֹדֵקָב מִן שְׁלֹשָׁה מִלּוֹת מִן אֵן לֹץ |

דברים ח'
שמואל א' י'

מִסְכֵּן

טוֹב יֵלֵד מִסְכֵּן טַב דְּבִיא מִסְכֵּן | וְכֵל שְׂאֵר
מִסְכֵּן דְּחֻקֵּלֶת מִתּוֹדֵגִים עֲנִיא | וְרוֹב רֵשׁ וְדֵל
וְאֲבִיוֹז וּמִדָּ דְּבִמְקָרָא מִתּוֹדֵגִמִּין בְּלִשׁוֹן מִסְכֵּן וְכֵן הוֹדִיִּז
בְּלִעַז לְמִי שֶׁהוּא עֲנִי מֵאֵד מִסְכֵּן |

קהלת ד'

מִנֵּת

עַל מִנֵּת כֵּן עַל מִנֵּת שְׂאֵנִי אֶפְרַע לֶךְ פִּירוֹשׁ
עַל הַנָּאִי בְּלֵא מֵאִיִּנּוֹנָה וּבְלִעַז פֶּאטוֹ וְלֵא
בְּמִצָּא מִנֵּת דּוֹלֵת מִלֵּת עַל | וְאוֹלֵי הוּא מִן מִנֵּת הַמִּלֵּךְ
בְּדֶרֶךְ דְּחוֹסְקָה |

ל'הב' ל'א

מִסֵּר

זֶה הַשְּׂדֵשׁ לֵא בְּמִצָּא בְּמִקְרָא כִּי אִם בְּפִרְשֵׁת
מִטּוֹת שְׁתֵּי פְעָמִים וַיִּמְסְרוּ | לְמִסּוֹר | אֲבֵל
הַרְבֵּה לְשׁוֹנֹת מִתּוֹדֵגִמִּין בְּלִשׁוֹן מִסִּיבָה וּבְכַפֵּיט כֵּל לְשִׁבָּא
בְּתִיבָה בִּיד כִּמּוֹ בְּתֵן בִּיד וְדֵל שְׂמִישׁוֹ כֵּן הַרְבֵּה | כִּמּוֹ
מִשָּׁה חֶבֶל תּוֹרָה מִסִּיבֵי וּמִסְרָה לִיהוֹשֻׁעַ וְכוּלֵי | וְהוֹדִיאִין
לְמִי שֶׁמִּלְשִׁין אֶת חֶבְרוֹ מוֹסֵר סֵתָם לְפִי שְׂמוֹסֵר אוֹתוֹ אֵן
מִמוֹנֵן בִּיד גּוֹיִם | וְהַרְבֵּי אֶמְרוּ בְּלִשׁוֹן רַבּוֹת כְּגוֹן הַמִּינֵי
וְהַמוֹסְרוֹת וְכֵן אֶמְרוּ מִלְּמִד תְּבוֹחוֹת וְכֵן הַבְּכוֹרוֹת מִתְּעַבִּיד
וְכֵן עֲשֵׂתֶת הַדְּבָרוֹת וְכֵן שְׁלֹשָׁה הַדִּיוֹטוֹת כֵּלֵן בְּלִשׁוֹן בְּסוֹת

במרכ' ל'א

ראשית ל'ט

תשבי

דמעה הלשוז אמרו מסורת סיג לתורה והיא המסורת
הכתובה סביב ספרי המקרא וכבר חבדתי ספר תפירת
מסורת המסורת ובארתי כל דינה |

מפה

בדברי ד"ל מוסגת ידו במפה וכו' פורס עליו
מפה הוא בגד פשתו לבו וכו' חוריו הבגד
שפורסו על השלחו לאכול עליו מפה וכו' בקרא בלעז
מפה ובלא צועהל וכו' אנהגו חוריו המעטפות שגולליו
בהו ספרי תורה מפות ובלשוז רומי חוריו לצורת העולם
המצויר מפה מוגדי ונראה לי לפי שבוהגיו לצויר אותו
על בגד פשתו ולשטוח אותו בכותל להביט בו לפיכך בקר
מפה מוגדו ואולי יש בו טעם אחר ואנכי לא ידעתי |

מצע

בתוך הכו במצע מוריגיה בקרב היכל
במצע היכל ומשקל אחר בתוך הגז
במציעות גיבתא והתאר והבריח התיכוז ואריח מציעאח
ורבותיגז זכרובם לברכה הרגילו לומר אמצע ולא מצאתי
כו בכל התרגום |

לכונן
תוליס מ'ח
רלמית ב
פמות כ'ו

מקום

בקרא הקדוש ברוך הוא מקום באמרו
ברוך המקום לפי שהוא מקום הכל ואין
הכל מקומו ובעלי הקבלה בותנים בו טעם אחר לפי ששם
של הנה דושה לומר שם של ארבע אותיות עולה בצירופו
הכו במציון מקום וזהו צירופו י פעמים י ה פעמים ה כה
הרי חבה ו פעמים ו לו הרי הסא הפעמי ה כה הרי הפו

תשבי

מיקום

מִכָּל מִיחֹם שֶׁחָגוּ בוֹ חֲכָמִים כָּבֵד פִּתְכֵתִי
 בְּמִלַּת חֲכִי כִי הוֹרָאתוֹ כְּהוֹרָאת אֲפִילוֹ הַכִּי
 וְלֹא בֵּא אֱלֹא בְּמִיחֹם שֶׁבֵּא לְהוֹצִיא דָבָר מִכָּלֵל מִה שֶׁפִּרֵּט
 כָּבֵד בְּאוֹתוֹ עֲבִיז וְזָהוּ פִּירוּשׁ מִכָּל מִיחֹם כְּלוּמַר שֶׁהוּא
 צְבֻדָּל מִכָּל מִיחֹם וְעֲבִיז הַנְּזָכֵר וְלִכְזוֹ עַל הַרְוֵב הוּא בֵּא
 אַחַר מִלּוֹת אֵת עַל פִּי כִּמוֹ שֶׁפִּי רִשִׁי עַל כִּרְאוֹכֵז וְשִׁמְעוּז
 יִהְיוּ לִי אֵת עַל פִּי שֶׁנֶּחֱלָקָה הָאָרֶץ לְמִבְּיָז גְּלִילוֹתֶם וְכוּלִי
 מִכָּל מִיחֹם לֹא בְּקִרְאוֹ שֶׁבְּטִים אֱלֹא אֱלֹו וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר
 שֶׁלֹּא בְּמִצָּא אֵת עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁיד בְּטוֹב לוֹמַר אַחֲרֵיז מִכָּל
 מִיחֹם כְּנֹז מִה שֶׁפִּירֵשׁ רִשִׁי וְאֵלֶּה שְׁמוֹת וְזֶה אֲעִפִּי שֶׁמִּצָּאז
 בְּחַיִּיהֶם בְּשְׁמוֹת חֲזֵר וּמִצָּאז אַחַר מִיתַתֶם עַד בְּאֵן לְשׁוֹבוֹ
 וְהִנֵּה הִנֵּה יְכוּל לוֹמַר מִכָּל מִיחֹם חֲזֵר וּמִצָּאז וְכוּלִי וְדוּח
 וְתִמְצָא בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּבוֹ דַעְבוּד וְכַלְעַז בִּיעֲנַט דְּמֵאֲנָחוֹ |
 וְנִרְאָה לִי שֶׁבְּלִשׁוֹן הַמִּקְרָא בְּמִצָּא בְּמִיחֹם מִכָּל מִיחֹם וְאֵת
 צֵם דָּאת כִּמוֹ וְאֵת צֵם דָּאת בְּהִזְתֶּם |

ראשית מ"ח

שמות א'

ויקרא כ"ז

מר

אֲמִרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבִרְכָה כָּל רַבּ וְיִמְר
 מִכָּל וְכָל רַבִּי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ בּוֹחֲזִיז
 לְקִרְא מֵר בְּחוּלָם | וְנִמְתַּתִּי אִם כֹּז לְמִה לֹא בְּכַתֵּב בְּיָד
 וּבְמִשְׁקַל אַחַר מֵרִי תִרְצוּם בְּעַל הַחֲלוּמוֹת מֵרִי חֲלָמִיָּא |
 וְכֹז בְּלִשׁוֹן רַבִּים | בְּעַלִּי אֲסוּפּוֹת מֵרִי דְהִלְכְּתָא וְהַבְּחָבָה
 מֵרִת | תִּרְצוּם בְּעַלִּת הַבֵּית מֵרִת דְּבֵיתָא | וְכֹז קִרְאוֹ לְהַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מֵרִי עֲלֵמָא | וּבְמִשְׁקַל אַחַר מֵרִי דְבִשְׁמִיָּא
 חֲנֹז מִסְּפָת וְאִינְה לְכַנּוּי הַמִּדְּבָרִים כִּי הִנֵּה צְרִיד שְׁתִּי בְּיָז
 וְכִמוֹ שֶׁאוּמְרִין מִכְּבוֹ וְרַבְּבוֹ וְעוֹד אֲנִכֵּר מִזֶּה בְּשִׁרְשׁ רַב |

ראשית ל"ז
קהלת י"ב
מלכים א'

תשבי

מִדְּקָלִים חֲזוּרָה אֶבֶן לְמִדְּקָלִים שֵׁם עֲבוּדָה זָרָה שְׂבִי
הִיְתָה עֲבוּדָתָה וְיֵשׁ אֲוִמְדִים שֶׁהוּא שֵׁם אֵל
שֶׁעֲבָדוּ לוֹ בְּרֹזְמֵי חֲמָרָא מִדְּקוּרְיָא וְשָׂאֵלְתִי עֲלֶיךָ וְאוֹמְרִין
שֶׁלֹּא כָּד הִיְתָה עֲבוּדָתוֹ וְנִקְרָא מִדְּקוּרְיָא עַל שֵׁם כּוֹכַב
שֶׁהָיָה עוֹבְדִין לוֹ בְּאֲמֻצִיעוּתוֹ וְגַם עַל שֵׁם אוֹתוֹ כּוֹכַב חֲמָרָא
הַבְּסָתָה חֵי מִדְּקוּרְיָא וְאוֹמְרִין שֵׁשׁ לוֹ מִמְּשָׁלָה עֲלִיו וְ

מִשְׁכּוּךְ אִם תִּתֵּן עֲרִבּוּךְ מִשְׁכָּנָא וְכֹן תִּרְגַּל לְעֲבוֹט אֶת
עֲבוֹטוֹ לְמִיֶּסֶב יֵת מִשְׁכָּנִיה וְנִקְרָא מִשְׁכּוּךְ
בְּעֲבוּר שֶׁהוּא שֶׁכּוֹ בְּיַד הַמְּשָׁאֵל עַד שִׁיפְדָה וְעָשׂוּ מִמֵּנֵה
פָּעַל כְּאֵלֶּה הַמֶּם שְׂרִשִׁית בְּגוֹז רֵאוּבֵן שֶׁמִּשְׁכּוֹ בֵּיתוֹ
לְשִׁמְעוֹן וְכֹן אָמְרוּ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָרְוִי מִשְׁכּוֹ לְפִי
שֶׁבַת מִשְׁכּוֹ בְּשֵׁבִי חוֹרְבָנִי וְכֹן עָשׂוּ כְּתִיב תִּחְלָה וּבְתִיב שֶׁל
תְּרוּמָה כְּמוֹ שֶׁכְּתִיב בְּשָׂרֵשׁ הַלֵּל וְ

דאמית לח
דברים כל

מִשְׁקִיט חוֹרִין לְכַתִּיבָה דְקָה רוֹצֶה לֹאמַר שְׂאִיבָה
כְּתִיבָה מְרוּבַעַת מִשְׁקִיט וְזֶה יָמִים רַבִּים
שֶׁהָיָה לִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן עֲרִבִי פִירוּשׁ דְּזֶה וּכְחוּשָׁה וְאַחַר כֵּן
בּוֹדֵעַ לִי שְׂאִיבֵנו לְשׁוֹן עֲרִבִי כָּלֵל וְשָׂאֵלְתִי לְיִהוּדִים רַבִּים
לוֹעֲזִים וְצַרְפְּתִים וְסַפְרָדִים וְיוֹנִים וְעֲרַבִּים וְכָלֵם חוֹרִין לָהּ
כֵּן וְלֹא יָדְעוּ לְפָתְרוֹ מִה הוּא וְאַנְחָנוּ הַאֲשַׁכְּנִים חוֹרִין
לָהֶם מִעֲשִׂיט וְלֹא יָדְעוּ מִה הוּא וְיִמְצְאוּתִי בְּסַפְרִים
שֶׁחוֹרִין לָהּ כְּתִב עֲגוּל וְעוֹד יֵשׁ כְּתִב אֶחָד שֶׁבֵּא מִן
הָעֲרַבִּים וְחוֹרִין לָהּ כְּתִיבָה מוֹעֵלָאָה וְיֵשׁ חוֹרִין לָהּ כְּתִיבָה
שֶׁל חֲצִי אוֹתִיּוֹת וּמְשִׁימִין הַיּוֹד וְהַיּוֹי בְּתוֹךְ הַדְּלֵת וְהַיּוֹשׁ

תשבי

גם בתוך הבית וכל האותיות דבוקות זו בזו והיא כהנה בין הספרדים מאד |

מתן

ואליהו הכה את איוב תרגום הנה מתן ית איוב | ובפסוק ויניחו אותו במשמר תרגום ירושלמי בתרין הנה משה מתן וכולי עד למיתהו מתן בין לשון המתנה בלשון אשכנז לאנשים ובלעז פייאנו ורוב לשנא תקנה דבאיוב משלי תלים מתרגם בלשנא המתנה כמו ואמרה שמך כי טוב ואמתיו שמך ורבותנו זכרונם לברכה שמישו הרבה בלשון המתנה | ודומא בהפעיל המתן ממתן המתן וכולי בלשון אשכנז ווארטן או בייטן ובלעז ספיטר |

איוב ל"ב במדבר ט"ו

תלים כ"ב

נשלמה אות המם על כן לאהים נרומם

ננס

בקראו האנשים חצרי חומה ננסים וכו' תרגום ירושלמי או דה או ננס וכו' בקראו בלעז באנו או בינו ובלשון אשכנז צווערג ובלשון עברי בקרא גומד מן וצפדים במגדלות | ויזבתו תרגום שפוטקאי והם הפפתורים וכו' תרגם אינקהלס ואת הפפתורים נית שפוטקאי ואולי הם חצרי חומה משאר אנשים |

ויקרא כ"ג

יחזקאל כ"ז

ראמית *

ננת

אתי מלכנוז בלה פנשתא דישראל דדמיא לננפי וכו' כל בלה דשיר השירים תרגום גנפי וכו' בדברי רזל בברכי תים חודין לכלה גנפי ביש ספרים כתיבין ביוד וביש ספרים בתא |

סירד'

לננפי

גנפי

ביש

בתא

תשבי

בָּאָה רָזַל הַרְגִילוּ חֲרָבָה בְּזֶה הַלְשׁוֹן בְּאִמְרִים
אֲתָרוּג בָּאָה לְדִלֵּב בָּאָה וּבִלְשׁוֹן בְּקִבָּה אִשָּׁה
בָּאָה דִּירָה בָּאָה וְהוּא עֵבֶד יוֹפִי וְהַשֵּׁם הַבּוֹי וְהַכֶּחַ וְהַעוֹשֵׁר
וּבְבֶר דְּבַרְתִּי בּוֹ בְּשֵׁרֶשׁ יָאָה וְאִמְרַתִּי שָׂאִיז הַפֶּרֶשׁ בֵּין בָּאָה
וְיָאָה |

בְּבֵל בְּדַבְרֵי רָזַל בְּבֵל פֶּה וְכֵן כָּל הַמְצַבֵּל פִּי
פִּירוּשׁ הַמִּדְבָּר דְּבַר מִצְנָה וְהוּא לְשׁוֹן כִּי
בְּבֵלָה עִשָּׂה וּמִשְׁקֵל אַחֵר בְּבֵלוֹת מִזֶּה אֲגִלָּה אֵת בְּבֵלוֹתָהּ
כָּלֶם לְשׁוֹן כְּעוֹד וְהַבְּאִי בְּלֹא שְׁעֵבֶטְלִיד וּבְלַעַז וּוִילְבִּיָאָה |

חלשות ל'ר
הטע ב'

בְּבֵל כָּל לְשׁוֹן בְּבֵלָה שְׁבַמְקָרָא אִיזוּ בָּא אֱלֹהִים
עַל גְּזִית בְּהַמָּה וְחִיָּה וְעוֹת שְׁמִיתָה וְלֹא עַל
גְּזִית אֲדָם שְׁמִיתָה רַח כְּשֶׁלֹּא מֵת מִיִּתָּת עֲצָמוֹ כְּאִזֹּו וְעָמִיד
הָאֲרִי אֶצֶל הַבְּבֵלָה וְכֵן בְּבֵלָת אִישׁ הָאֱלֹהִים וְכֵן וְהִיתָה
בְּבֵלָתָהּ לְמֵאֲכָל וְכֵן כָּלֶם לֹא בְּשָׂאֵר כִּי אִם אַחֵד וְהוּא יִחִיד
מִתִּיב בְּבֵלָתִי יִחִידוֹתָהּ שְׁהוּא מִדְּבַר עַל תְּחִיָּת הַמֵּתִים וְעַל
זֶה אֲנִי מִתְמַיָּה מֵאֵד אִיד כְּפָה אֵת גּוֹפֵי הַצְּדִיקִים הַשְּׁהוּרִים
שׁוֹכְנֵי עִפְרָה בְּלְשׁוֹן בְּבֵלָה וְאִיז סִפְפָה שֵׁשׁ טַעַם לְחֻבְמִים
וְלְבַעֲלֵי הַקְּבֵלָה עַל זֶה וְאַנְכִי לֹא יִדְעָתִי |

מלכיס א' יג
דבמס כ"ח
יעניה כ"ז

בְּבֵה סִפְרָה מִצְנָה וְהַצְּנָה כְּתִיבִיז בְּשֵׁרֶשׁ הַצְּנָה |

בְּדִירֵי בְּדִירֵי וְחָרָם וְשְׁמִיתָה כָּלֶם עֵבֶד חָרָם זֶה גְּדוּל
מִצְנָה וְעוֹד אֲדַבֵּר מִצְנָה בְּשֵׁרֶשׁ שְׁמִיתָה וְפַעֲלָה
מִמֵּנֵה מִבְּדִירֵי אֹתָנִי וְהַתָּאֵר מִבְּדִירָה וְהוּא לְשׁוֹן בִּיחֻדָּה מִזֶּה

שונאיכם מצדיכם וכן גדה היא |

פשוט מ' ויקרא כ'

גֵּדֵךְ

מה שהאשה מבקשת לבעלה בשעת הנשואין
בקרא גֵּדֵךְ או גְּדוּבֵיָא או גְּדוּבֵיָתָא ואומרים
שהוא גֵּדֵךְ מִזֵּד לְכָל זֹנוֹת יְהֵנוּ גֵּדָה וְאֵת בֵּיתָהּ בְּדָבָר שֶׁהוּא
השָׂכַר שְׂנוֹתָיו לְזֹנוֹת לְכֹן תְּרַגְמוּם אֵתָּה אֲתָנוּ זֹנֵה תְּרַגְמוּ
אֵת זְבִיתָא וְקָשָׁה לִי כִי הַגְּדוּבֵיָא הִיא לְהַפֵּךְ כִּי הָאִשָּׁה
נֹתְנָת הַגְּדוּבֵיָא לְכַעַל וְהַגְּדָה הוּא הַשָּׂכַר שֶׁהַבּוֹעֵל נֹתֵן
לְאִשָּׁה וְנִדְאָה לִי שֶׁלְבָד בְּקִרְא אֲתָנוּ לְשׁוֹן מִתּוֹ וְהָאֵלֶּת
נֹסֶפֶת בְּרֵאשׁ וְהַצֵּן בְּסוֹף וְכַמּוֹהוּ אֲרַגְמוּ שְׂרֵשׁוּ רַגְס |

יחזקאל ה' רבס כ"ג

גְּוֹל

אם פגע בה מבול פירוש יצר הרע והוא לשון
טעות והשם גוול תרגום מכל בנות עירי
מבגוול בנתא דירושלם חרתי ולכן בקרא האשפה גולי
כמו שנאמר בדביאל ופתיכוז גולי יתשמחו ובעזרא גולי
יתעבד בלשון אשכנז מישט ובלעד מנוצאייר |

איכה ג' דמאל ג' עזרא ו'

גֵּזֶת

ויצער בו אביו וזנה בו אבוחי וכן כל לשנא
גצנה הרבוה לבית כמו לא תצערנו בה לא
תנזפו בה ואשר אינם דבוקים לבית הם לשון השחתה
והתאר צווח וכן בפירוי אבות כל מי שאינו עוסק בתורה
בקרא צווח שנאמר גזם זחב באת הזיר | ונדאָה לִי כִי
הביאי זה המקרא לראיה כי כן גזם זחב באת ראשי
תיבות וסופי תיבות גזת והשם גזיפה ובלשון אשכנז אז
שרייתו ובלעד חורוצא |

ראשית ל' חת ב' משלי יא

בגדה המולד ואין לו דומה במקרא אך בדניאל
לא להוי צדיק ובעזרא ומהנזות מלכיו לשון
עובש ורבותיו זכרונם לברכה שמשו בו הרבה באמנם
המזיק והמזיק ותמיתתי למה לא אמרו המזיק והמזיק
עמו המכה והמכה ומזה בקראו השדים מזיקיו שלפעמי
בעצשיו תגדיות על ידם בלא גישידחט ובלעד הונדונאטו

צדק

חסתר ז'
דניאל ז'
עגרא ר'

מעשה אופה תרגום עובד בחתום שר
האופים רב בחתומיו בלשון אשכנז בעה
ובלעד פורנאר או פישטור ובדברי רזל בקרא פלטר אכל
יש הפרש ביניהם עיינו בערוך בערך דפס ו

בחתום

חלצות מ'

רוב לשון משא והגבהה מתורגם בלשון
בטילה ויש מלשון להיחה כמו וישאר להם
בשים ובטלו להוז בשיו וכז שמשו רזל הרבה בלשון זה
טול הורה ביו עיצוב לטול את החלה וכז אטול יטול וכז ו

בטל

רות ח'

בזהגים לקרותו בוטריוחון ופירש בערוך
הוא שכותביו אות אחת שבששית סמו לכל
דבר ובולי ואני חבלתי מפני הקרדינאל שהוא לשון יוז
וגם בלשון רומי הוריו לסופרים נוטארי וכז בדברי רבותני
זכרונם לברכה קראו להם נוטריון ומנה נוטריוחון פירוש
ענין ספרות בלשון אשכנז האנצלייש פי כז דרך הסופרים
לקצר וכותביו ב או ג אותיות וכל אחת עולה לתיבה אחת
וכז פירש רש"י בפתלי מדרש אנדה נוטריוחון בתקבלה פה
תפלתי לפני ה'

נוטריוחון

גם כשעושיין מתיבה אחת שתי היבות כגון כרמל כר מלא
נכה מנכין לו מז המעות וכן אולי אוכל נכה נז
 פידש רשי שהוא לשון חסרון והוא לשון
 הנאה ממש לא שהוא מנכין פעל ואז לו דומה במקרא
 כלשון אשכנז אב שלאנו ובלעד כחוצטאר |

ויקרא ח'
 במדבר כ"ב

צמד בדברי רבותינו זכרונם לברכה מחום צמוד
 שם האר על משקל גדול ולא נמצא במקרא
 ויש אומרים שהוא מן וימכו בעונם שרשו מכה עבד
 שפלות כלשון אשכנז גידר ובלעד אנאשו |

עילס ק"ז

צמוס דוב לשון חוח ומשפט שאינו לשם שמים
 מתורצמין כלשון צמוס כמו ובהקתיהם לא
 תלכו ובנימוסיחוז לא תהכו ובמשפטי הגוים ובנימוסי
 עממיא ומשפט הכהנים ובנימוסי כהניא אבל בתלים
 ומשלי כל לשנא תורה מתורצמין כלשנא צמוס כמו
 בתורה א הפכו ובתורתו וכו' בצמוס דא רעותיה ובצמוסי
 וכו' תורת אמר צמוסא דאמר |

ויקרא י"ח
 יחזקאל ה'
 סמואל א' ג'

תילים א'
 חסלי א'

צסח בנוסחא אחרינא וכו' צסח הגט ודומיהם
 מלשון וצסחם מעל האדמה ובקורא
 יתצסח אע מז ביתיה לשון עקירה והעתקה דבר ממהום
 למהום גם הכתיבה מספר לספר בקרא העתקה עיין בשרש
 עתה ומה מיה שאמרו דבותנו זכרונם לברכה הסח הדעת
 והוא שמסיר אדם דעתו ולבו מעביו לעביו |

דברים כ"ח
 עזרא ו'

צסד כל יין שנתצסד לעבודה זרה הוא בקרא יין
 צסד והשותה ממנו לוקה מז התורה משום
 שנאמר אשר הלב זבחימו יאכלו ושתה יין בסיכם ובזמין
 תזה אסרו חכמים אפילו סתם יינם של גוים משום ספק
 פו בתצסד לעבודה זרה

דברים ל"ג

תשבי

זאת על פי שאמרו שהגוים קמוז הזה אינם בקיאים בטיב
עבודה זרה מפל מקום הוא אסור לפי שהוא דבר הנאסר
במצו וצריך מצו אחר להתירו לפיכך הוא אסור וכל
שאר דיני יין כסך מבואר בפוסקים ואני איני כדאי
להאריך בזה ו

נעץ

ענין נעיצה ידוע בדברי רז"ל וכלשון עברי
הוא לשון תקיעה כמו ויתקעה בבטנו וכו
ותתקע את היתד ודומיהם רבים ואין אחד מהם מתורגם
בלשנא נעיצה אבל ותעבה בארץ ונעיצת בארעא בלא
שטיקו ובלעד פיקאר

מופנים ג'
מופנים ד'
מופנים ד'

נפח

הרוח של ריח רע היוצא מפי הטבעת
שלמטה בקרא נפיקה בלא בורץ ובלעד
פיטו או חוריזא

נפק

בהרבה מקומות שמשו רבותינו
זכרונם לברכה בשרש זה בלשון יציאה
והוצאה כגון לאפוקי דרבי נתן פירוש להוציא מן הכלל
מה שאמר ל נתן וכו נפקא מיניה פי יוצא ממנו וכו
מאי נפקותא רל מה תועלת יוצאת מזה וכמסודת מפיח
הא או ויו או יוד פירוש נשמוציאין אותם מן הפה בסות
התיבה פקאום של ומוציא דבה ומפיח טיבא ו

ממלי ז

נפקת ברא

פרגום הבזבזה יעשה את אחותנו
הנפקת ברא פירוש יוצאת חוץ
ויש זונה דמתורגם זניתא ויש מתורגם מטעיא ויש
מתורגם פונדקיתא וכו לא תתיה קדשה בבנות ישראל ולא

ראמת לר

דברים כ"ג

תשבי

יהיה קדש תרגום ירושלמי לא תחי בפסת ברא והומר ולא
יהי בפיה בר ותמחתי על שתרגם בר ולא ברא שהוא
תרגום של הויץ שהוא שיה לזכר ולזכבה גם יש לתמוה
על יצתו שתרגם וגם קדש היה בארץ וכו ויתר הקדש
וכו ויצבר את הקדשים כלו פתגו בפסת ברא בלשון בקבה
מלכים א' יד
מלכים א' יז

בצל

התנצלות הוא טענת דברים שטועז אדם נגד
מי שהאשים אותו וחשדו בדבר מה והוא
אום שאינו כז ומביא ראיות וסברות לדבריו יהיו אמתיים
או לא וכו אמר החכם חבל התנצלות מי שבא להתנצל
אם אמת או שקר והוא לשון הסרה מן ויתנצלו בני
ישראל את עדים שתרגמו ואעדאו ותמחתי איד
לא במצא לשון התנצלות בכל דברי רזל בלשון אשפנו
כור ענטוורן ובלעז אשחוזאר ו

ממות ל'ג

בצרי

הבוצרים אומרים שישי בולד בבית לחם
ובתנצל בעיר הנקראת בלשונם בצורית
ובלשוננו בצר אח על פי שלא בזכר שמה במקרא והם
אומרים שהי בארץ הגליל רחוקה מירושלם דרך שלשת
ימים ולכך חוראים אנתו הגוים המאמינים בדתו בוצרים ו

בקה

בדברי רזל והוא צריד לזכבו אל ישהה אדם
בזכרו כז כנני רזל הוצאת חזבל וחשתו
וקראו לזבל זקבים גדולים ולשתו זקבים קטנים ולכז
בקראת האשה בקנה בשביל הקב שבה ו

תשבי

צקט צחוט האי כללא פינד פירוש קח זה הכלל
פינד וכו אמרו לשנא מעליא צקט פירוש
לשון משוכח לקח וכו בפסוק ומרדכי יצא תרגום
ירושלמי וכהניא צקיטין חצוצרתא בידיהון |

חסתר ט'

צרתק

יתבאר בשדש תיה עיין שם |

צטורי

מי שאיז לו אשה בקרא פנוי וכשיש לו
אשה חורין לו צטורי ואיז לשאל למה חורי
איתו צטורי בלשון פעול והלא האשה היא הנשואה והוא
הנשוא שנאמר וישאר להם צטים אלא כן צהוג בדברי רז"ל
שאומרים הפעול במקום פועל והוא פדמות תואר וכו
אמרד בפני טובה הוא תואר במקום פועל וכו תיה רכוב
על החמור הוא תואר במקום רוכב |

חת א'

נשלמה אות הניד בשם א רחום וחפוד |

אות הסמך

כי הינה סבה מאת י' הדגש במקום הפל
פירוש הקבה היה מסבב הדבר ורז"ל קראו
לסבה צבמא ובספרים חיצונים עלה וקורין להקבה עלת
העלות או סבת הסבות בלא אורזאד אלא אורזאכז
ובלשון רומי הויזה הויזארום |

מלכיס א' יב **סבב**

סבלונות

כז חורין הדורז ששולח החמו לכלה
והוא לשון סבל ומשא וכו פינד רשי
סבלות מצרים משא מצרים ונמצא משא בלשון מתנה
כמו וישא משאת פירוש ויתו מתנות |

במות ל'
חלצית מ'ג

תשבי

סבר

לא פללתי תרגום לא סברית פי לא השחבי
 ודול שמשו בזה הרבה בשם התאר כמו
 סבור הייתי סבורים היו וברצוא ויסקור להשציא זמציא
 דמיא 5' והשם סברה והוא ענין מהשבה ודעת בכונה ויש מפרשים
 מזה סברי מזרי שאומרים על תיוז פירוש תנו דעתכם
 ומהשבותיכם על זה כמו שכתוב בספר כל בו בסמוך פהו

ראשית לא
תילס ד'

סבר

סבר פנים יפות תרגום את פני לבו ית סבר
 אפי דלבו וכז אור פניו לא נהור סבר אפר
 ובדברי רבותיני זכרונם לברכה מסביר לו פנים ובראה לי
 שהוא קרוב לענין ראשון לשון סברה ו

סגז

המשנה לכוז גדול בקרא סגז ובסמיכות
 סגז כמו פקיד צגיד בבית לא מומצה
 סגז פהציא ובפסוק בימים ההם כשבת בתרגום ירושלמי
 חר לכהנא רבא וחד לסגז פהציא ולא מיצאתיו בלי
 סמיכות והוא לשון פחות וסגזים שהם משנים למלך ו
 ירמיה כ'
 חסתר א'
 ירמיה ב'א

סדר

זה השדרש לא נמצא בפסוק רק פעם אחת
 בלשון רבים עלמות ולא סדרים ובדברי
 רבותיני זכרונם לברכה נמצא הרבה והשם סדר וכז יש
 חורין לכל פרשה מהתורה סדר או סדרא גם לכל התלמוד
 שתא סדרי משנה שהם סדר מועד וסדר גשים וסדר
 גזיקין וסדר זרעים וסדר טהרות

תשבי

וסדר חדשים ולא בא מימנו פעל רה בבנין פעל החדש
סדר סדרת מסדר מסדר סדר אסדר ובלעד אורדינו
וכן בלשון אשכנז אורדינצא |

סדר

בדרזל החזן היה מציה בסודר פירוש בנגד
וכן קבץ סודר וקבץ היה ידוע בדרזל ועוד
אבארהו בשדש קנה ותרגום הכי המטפחת הכי סודרא
וכן על פניו מסוה תרגום ירושלמי סודרא |
תמצא בשדש שטז עיז שם |

חתי'ג'
במות לר'

סטז

הוא גדר והבול מלשון כנה בשושנים
המתורגם דסיגה להון עזרא תפחו וזרבל
וישוע וכולי בלא עיז ובלעד פראטא ותרגום ירושלמי
גדר מנה ונדר מנה סיגא מוז דיו וסיגא מוז דיו ויש
קפדים פתיב וסיגיא והוא טעות סופר |

סיוה

ענין השלמת הדבר ותכליתו בלשון אשכנז
אזים הודן ובלעד ציכאר ולא שמישו בו רזל
דה בבנין פעל סיים סיימת מסיים אסיים וכולי והשם סיום
רוב לשנא עזר וסעד מתורגם בלשנא סיוע
ובפרט בתלים כמו ויא עזרני ויא סייעני
ומציזן וסעדן וסייעיבן וכן והם עזרו לביעה מסיעזן
לאבאשא |

תלס קיח
תולס כ
זכריה ח

סיום

סיוע

סיע

ענין הכרזתה תמצא בשדש סעה |
שולת חרב שלפי סיפא ודומיהו מעטים אבל
בלשון רבות בלו מתרגמיז בלשון סיה |
פי אעבור בסד לשון מביז ואין לו דומה במקרא
ובדברי רזל סד השבז סד הכל בלא צאל ובלעד

בומס כ

סיה

סר

תילס מוב

תשבי

זמרו ולפעמים הוסיפו בו מים ואמרו סכום
שלפניו

סכום כמו סכום מן וכן במסורת סכום פסוקי
דספרא וכן ותוכן לבנים תהנו תרגום וסכום
לבניא תהנו כן מצאתי בכל הנוסחאות הסמך המוצה
והפת בחולם ו

סכס לשון הסכמה והוא השואת דעות בני אדם
יחד באמנם הסכימו פלוגי ופלוגי וכן על
דעת עצמו ויכל אדם לומר הסכמתי לעשות כד ובר ואין
משמשיין בו רק בהפעיל הסכים מסכים מסכס וכו' והשם
הסכמה והוא כמו מסכס ועוד אזכרנו בשרש סחז
ואולי לשון הסכמה בגזר מלשון סכום השבון דלעיל
ופירוש הסכמתי עשיתי השבון כד ובר ו

סכז ושמת שבין בלועז אה על פי שהוא בכחב
בשין הוא כמו סכין בסמך כמו מלא כרשו
כמו כרסו ומליז אחרים הכתובין שין במקום סמך
ונבניז על פי המסורת ו

סכז השטן מחטרג בשעת סכנה ויש מפרשים
מזה וכו' עזים יסכו בס פירד יעשה עצמו
כסכנה וכן אמרו בהמה מסכנת פירוש הנוטה למות
בלעז פריגול ובלא וערליר ואולי סכנה בגזר מלשון סכין
דלעיל וכן אמרים משל הדיוט סכין ביד שוטה סכנה ו

סכר בדברי רז"ל ברביעי היו מתעניז מפני האסכרה
שלא תפול בתנוחות והוא חולי שסותם פי

מנלי כ'ג
ידמ ית לא

קהלת

תשבי

הקנה שבצואר וימות האדם לפי שעה ובראה לי שלשה
אסברה בלחה מלשון ויסברו מעינות תהום לשון סתימה
וכן בקרא בלעד אסבראנצייה והוא היה בתחלת הבריאה
בופל בתנוחות ואחר כך גם בגדולים וזה לפעמים כשהיה
מתעטשין פרחו רוחם ומתו לפיכך בא המנהג בשאדם
מתעטש אומרים לו אסותא או רפואה וראיתי בספר
רפואות חורין לאסברה בלשון עברי מחנה וכן אמר איוב
נתבחר מחנה בפשי ויש פותרים מזה ויצו אל ביתו ויחנה
דאחיתופל רוצה לומר שכא לו זה החולי מרוב עצבות
רוח ודאבון בפש שהיה לו מפני שלא נעשית עצתו ומת
במחנה ואומרים זה לפי שלא יתכו לאיש חכם ונבון
במוחו שיחנה את עצמו

ראשית ח'

חייב ז'
במוחל ב' ז'

מחצית השקל בשקל הקדש פלגות סלעא
בסלעיא חודשא ובלשון רבים שלשים
שקלים תלתין סלעין ואמר רזל כל כסת האמור בתורה
סתם סלעין ודנביאים ליטריין ודכתובין חנטריין חוץ
מכסת עפרון וכבר כתבתי בשדש זוז כי כל סלע ארבעה
זוזים עיין שם ואולי המטבע הנקראת בלשון אשכנז
שילינג בלחה מלשון סלעין דכסת ו

סנות 5'

ויקרא כ"ז

ראשית כ"ג

בדרזל יסלקהו מז הצדדים פירוש לשון
העברה והעתקה תרגום ויעתח משם ואסתלה
מתמוז וכן ויעלה מעלינו ויסתלה מעלנה וכן השלד הס
פי רשי השלד וסלה וכן תרגומו רמי וסליה וכן רוב לשון

ראשית י"ב
ירמוה כ"א
עמוס ח'

תשבי

מנות יט
דברים ל'כ

עליה בכבדו הקל מתורגם בלשון סליקא בעבר ובכיוצא
במו ומושה עלה ומושה סליח אשר אתה עולה שם דאת
סליח תמוז אבל המחור והצווי והעתיד מתורגם בלשון
סה בהסרוז למד עייו בשרש סה |

סלק

לשון הפסקה וכות וכו נוהגין לכתוב בסוף
הספר סליח פירוש בשלם ובפסקה וכו חורדי
לטעם סוף פסוק סלוח לשון הפסקה וכו הפיוט שאומרים
ביום טוב בשמחה עשרה הודם הקדושה בקרא סלוח ועקר
הלשון הוא מלשון שתוקה תרגום של ואמר הס ויימר
סליח וכו השליך הס רמי וסליח |

עמוס ו'
עמוס ח'

סם

קח לך סמים תרגומו בוסמיז כמו בשמים
ולא נמצא בלשון יחיד רק בדברי רזל סם
פלוגי יפה לו סם המות וכו תרגום בשחיתה עץ בלחמו
גרמי סמא דמותא במיכליה ויש הפרש בין סמים ובשמי
אעפי שאובקלוס תרגם שניהם בוסמיז פי בשמים אינו
כולל רק אותם הריחניים הנאכלים אבל סמים כולל את
אותם שמשמיז ברפואות ובקראים בלשון רומי ארומטא
כגון סממיז הקטרת כגון צטת ושחלת ודומיהם |

מנות 5

ירמיה א'

מנות 5

סמא

בדלל בלעם סמא באחד מעיניו היה איש
עור תרגום ירושלמי גבר סמא ובקורוז
תרגם אובקלוס ובסמיותא בלשון לעז ציחו ובלא בליבד |

דברים כ"ח

סמאל

לא ידעו עיט תרגום דלא חבימיה סמאל
דפכה חיה עופא וכו אמרה תבו שוחד לסמא

איוב כ"ח

תשבי

ביום הכפורים ויש אומרים שאשמדי הוא סמאל ושבי
שמות בקראו לו וכבר זכרתיך בשש אשמדי |

סמבטיון שם צהר ואומרים שכל ימי השבוע חוץ
בשבת הוא רץ ומביע אכזבים גדולות ואי
אפשר לעבור וזו היא הסבה שעשרת השבטים שהם בלבדים
שם לא יצאו משם שלא לחלל יום השבת . וכתב הרמב"ם
אל כי הוא צהר גזוז מן ויגד שלמים . לשון העברה והסרה
והבמים קראו לו סמבטיון מפני שכיתתו בשבת כי יום השבת
בלשון ההוא סבט וכן בקרא בלשון ערבי שיחליפו הפיו
לשית וכן מוסיפין מלת יוז בסוף שמות התוארים בלשונם
ודוח |

מורה א'

סמך סמוך לחשבה וכן למח בסמיכה פרשה זו
לשון הרוב בלא גיבועה ובלעז אפריסמר
ובמהו סמך מלך בכל ואין לו עוד דומה במקור וכל שאר
לשנא סמיכה לשון משעז ומזה אמרו רז"ל סמך לדבר
מרגום של משענת קנה סמך והוא כמו ראיה אבל פחות
ממנה כמו שאמרו אסמכתא בעלמא הוא פירוש משעז
וסעד |

יחזקאל כ"ד

ישעיה ל"ו

סמך צוהגים לומר על מי שעשה רב או חבר
חבר פלוני בסמך לרבות
סמיכות או סמיכה והוא בלקח מן ויסמוך את ידיו עליו
פירוש עשהו רב ועיין גם בשש חבר |

מורה כ"ו

תשבי

סמז

וישם לא לחיז אות תרגום ירושלמי סימז
 ובדרזל יש הרבה ובפסוקה במיצא פעל
 ממנו ושעורה בסמז פירוש בעשה לסימז והוא לשון יון
 ממש חודיו לאות סימיוז בלעז סביו ובלא ציבו ומיה
 אמרו על האשה עד שתביא סמיוז פירוש שתי שערות
 באותו מקום וכן אמרו אידהו סרוס כל שהוא בן עשרים
 ולא הביא סימיוז |

סנדל

והדריד בצעלים ויחכו בסנדליו ובתרגום
 ירושלמי שרוד בעל רצועה דסנדלא וכן
 כל בעל בתרגום ירושלמי לשון סנדל וכן בלשון רומי
 חודיו לנעלים סנדליא וכן בקרא רבי יוחנן הסנדלר פירד
 עשה בעלים ולא מיצאתי שם תאר במהו בתרגום בתוספת
 ריש בסוף אר בלשון אשכנז ובלעז במיצא זה לרוב ודוח

סנהדר

שבעים סנהדרין הם שבעים זקנים של בית
 דין הגדול בירושלים וכן ושם שבעים
 תמרים תרגום ירושלמי כל קבל שבעים סנהדרין וכן
 בתרגום של פתובים במיצאים הרבה כמו ובמושב זקנים
 ובסנהדרין דחבימין וכן ובועז עלה השער לתרע בית
 דינא דסנהדרין ודומיהם רבים ולא במיצא בלשון יחיד
 סנהדר והוא לשון יון מימש חודיו לכסאות סנהדרין והוא
 על דרך שמה ישבו בכסאות למשפט |

חלמית ד
 ימניה לח
 ימניה יב
 חלמית ז'
 סמות מ'
 תיליס ק'
 רות ד'
 תיליס קכב

תשבי

סנדק בזהגיו לחרא למי שמחזיק בו חברו למולו
סנדק ולא מצאתי הלשון הזה בשום מקום
גם בעל הערוך לא הביאו והלוצצים חודיו לו בעל ברית
ובלעד הומפארי ובלשון אשכנז גיואטר |

דמאל
דמאל

סנטר בדברי רבותינו זכרונם לברכה לא יבית ידו
על סנטרו פירש רשי מצטון בלשון ערפתי
ובלשון אשכנז היו |

סעד לפי שהמאכל סועד לב האדם שנאמ וסעדו
לבכם וראו לאכילה גסה סעודה וכו תרגום
לעת האוכל לעידו סעודתא בשורה וכו משאת המלך
סעודתא דמלכא בלעד פאשטו ופותרים אותו המלמדים
האשכנזים פושט אבל אינו לשון אשכנז רק בלקח
מלשון לעד ובלשון אשכנז אינו מול |

דמאל יח
דמאל
דמאל כ'
דמאל כ' יב

סעה לאגדה אחת תרגום לסיעה חד ואחות
מרעהו וסיעת מרחמוהי אחי אחת בתור
סיעא בתר סיעא כתיב באלה במקום הא והדאיה סיעת
ובכפוי הזחנה וסיעתו חמיו רפניה והחודיו סיעתו בדגש
טועים |

דמאל כ' כ'
דמאל כ' כ'
דמאל כ' כ'

ספסל ישב על גבי ספסל ופירשו לי רבותי שהוא
כמו הדום בלא שעמל ובלעד שהאבילו
זכראת לי שאינו אלא כסא ממש וכו בפסוק ויהי השמש
באח תרגום ירושלמי די ספסלז אסתדרו והוא כמו
שנאמר בדביאל עד די ברסונו רמיו |

דמאל ס'
דמאל ז'

תשבי

ספק

ספח חשבה ספח אינה חשבה כל דבר שאינו
ודאי בקרא ספח בלא צווייבל ובלעז דוביאו
ובלשוז מקרא בקרא תלוי כמו ותיז הייב תלואים פירוש
מסופקים וכן במשנה אשם תלוי |

דברים לח

ספק

אם ישפוח עפר שומרוז לשון די ורכותינו
זכרונו לברכה שמשו בו בבנין פעל והפעיל
כמו ספח צרכינו במדבר איז מספיקין בידו לעשות תשובה
והשם הספקה או ספח ובכנזי במלאת שפחו אעפ שגכתב
בשיו וכן יש אחרים כמו שכתבתי בשדש סבו בלשוז
אשכנז גבוזן ובלעז באשטה

מלכים א' כ'

איוב כ'

ספר

מדברי סופרים הם חכמים המקראים גם הם
רפנים ואיז הפרש בין אמרם מדברי סופרים
וכן מדרבנז וכן במסורת תקוז סופרים ועוד אדבר בו
בשדש תקוז |

ראשית מ"א

ספר

ויצלה ויחלה שמלותיו תרגום וספר וכן
בקרא האומז המגלה ספר בלא שערך ובלעז
בלביר וכן בפסוק וישב מרדכי על שער המלך תרגו ויהוה
בידא דחמו ארבע אומינוז ספרא דספריה וגומר ומנה
בקרא חבלי שמגלהו בו השער מספרים בלשוז שנים לפי
שיש בו שני שוקים והחייטים חותכים בו חבד בלא שער
ובלעז פורפזי ותרגום של תער מספר בלשוז יחיד לפי
שאין לו רק רגל אחד בלא שארזיד ובלעז ראזוד

אסתר ז'

תשבי

מִסְחִיבֵז דְשִׁחִיטָה מִזֹּה הַצֵּנֶאָר וְהַשֵּׁם מִסְחָנָא
וְהוּא לְשָׁנָא הַסְּבָמָה וְהֵם שְׁנֵי שְׂרָשִׁים
בְּעִבְרִית אֶחָד סָבֵם וְסָקֹז ׀

סקז

דוּב לְשׁוֹן מֵרֵד וּמְרִי וּמֵאֵץ מִתְּוֹרָגְמִיח
בְּלִשׁוֹן סִירוּב וְרָזַל הַרְגִילוּ בּוֹ הַרְבָּה אֶךְ

סרב

בְּבִיז פִּעַל כְּמוֹ מִסְרַב אִסְרַב יִסְרַב וְהַתֵּאֵר סְרָבֵן וְהַשֵּׁם
סְרַבְנֹת וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים מִזֶּה סְרָבִים וְסְלוּבִים אֲבָל דּוּבֵשׁ בּוֹ
לְבַרַּט פִּירְשׁוֹ מִלְשׁוֹן הוֹצִים וְאָמַר כִּי הוּא אֶחָד מִזֵּעֲשָׂרִים
מֵיבֵי הוֹצִים הַנְּמֻצָאִים בְּמִקְרָא וְכֹן דְּרַבִּי סוּרֵר שְׁפִירֵשׁ
רִשִׁי לְשׁוֹן סִירִים וְהוֹצִים מִתְּוֹרָגְס אֶרְחֵי סְרָב ׀

אחוקאל ב'

אכה ג'

בְּדַבְרֵי אֵל סְרַבְלִיהוֹן פִּטְשִׁיהוֹן פִּירְשׁוֹ בּוֹ כָּל
הַמְּפָרְשִׁים מֵיבֵי לְכוּשִׁיז הֵן וּבְדַבְרֵי רַבּוֹתֵנוּ
זְכָרוֹנֵם לְבִרְכָה בְּסְרַבְלִיהוֹן אֵילוֹ הַסְּרַבְלִיז שְׁבַרְגְּלִיהֶם עֵיז
בְּעִירוֹד וְאַנְחָנוּ הוֹרִיז לְמַלְכוּשׁ הָעֲלִיז סְרַבֵּל בְּלִשׁוֹן
אֲשַׁכְּבֵז וְגַם בְּלַעַז מִבְּטִיל ׀

סרביל

דנואל ג'

בּוֹתֵגִים הָאֲשַׁכְּבָזִים לְהַלְבִּישׁ בְּשִׁלְשָׁה יָמִים
בּוֹרָאִים חֲלוּחַ אֶחָד אַרְבֵּךְ מִבְּקָד פְּשָׁתִים
לְבֹז וְהוֹרִיז לוֹ סְרַגְגֵּס וְהַרְבָּה שְׂאֵלֵתִי וְדַרְשָׁתִי לְדַעַת מֵה
לְשׁוֹן הוּא וְאִיז מִגִּיד לִי עַד שִׁיְהוּדֵי צַרְפְּתִי וְהֵן הַגִּיד לִי
כִּי בּוֹ הַלְבִּישׁוּ גַם בּוֹ הַצַּרְפְּתִים

סרגנס

והוא בעשה ממיז בגד דה מאד ונקרא בלשונם סרחה
 ברפי על הגימל והוא שנקרא בלשון לעז סרחה ובלשון
 אשכנז אריס והוסיפו בו הסמוך כמנהג לשון לעז בהרבה
 שמות באשר בארתי בשדש ליקטים :

סרחה בסרחה חכמתם לשון סירחון ואין לו דומה
 עוד במקרא ורבותינו זכרונם לברכה הרגילו
 בו הרבה אך בבניו הפעיל הסריח מסריח יסריח והוא
 בלשון נחמה טפה סרוחה והשם סירחון בלשון אשכנז
 גישטנה ובלעז פויצה ורבותינו זכרונם לברכה פנו בלשון
 זה כל ענין עוז וחטא ומרד באמרים משל למלך שסרחה
 עליו מדיבה משל לבן מלך שסרחה על אביו וכן בפעלים
 מלשון עוות כמו אשר הענה עבדך די סרחה העויתי
 סרחית והשם סורחון בשורח כמו אין בידי רעה ופושע חוב
 וסורחון ומה חטאתי ומה סורחוני ובדברי רז"ל תולה
 סורחוני באחרים וכיש ספרים סורחוני בחירה ולא בחירה
 כי סרחה הוא מענין הראשון :

ידמות מ"ט
 סמואל ב' ז"ט
 סמואל א' כ"ד
 ראשית כ'

סררה כשנדבחה ראה של בהמה בעלעות או אינא
 לאינא וכו' הודין לה סירבה וכו' אין סירבה
 בלי נחב ודומיהם רבים ורבותי פירשו לי שהוא ענין
 נביחה וקשיחה ובעל הערוך לא דיבר בו גם לא מצאתי

ע

תשבי

לֹא דוֹמָה בְּתַרְגוּם אֶה בְּלִשׁוֹן עִוֹת תַּרְגוּם שֶׁל לְעֹת אָדָם
בְּרִיבוֹ לְסִרְכָּא אֲנוֹשׁ מִסְכּוֹ בְּמִצְוֹתֶיהָ וְכֵן רֵאִיתִי
עֹתֵתִי חֲזִיתָא לֵי סְרוּד דְּסְרִיכוֹ לִי וְאוּלַי סִרְכָּא הוּא לְשׁוֹן
עִוֹת וְכֵן מַה שֶׁאָמְרוּ מִשּׁוּם סְרוּד כִּתְּהָ הוּא מִנְהָ תְּלִשׁוֹן |

איכה ג'

איכה ג'

סרס

זֶה הַשְּׂרֵשׁ לֹא נִמְצָא בְּמִקְרָא רַח עַל עֲבִיד
אִישׁ סְרִיס פִּירוּשׁ סְרִיס בְּצִים אִו סְרִיס
צִיד וְרַבּוּתֵיבוֹ זְכוּרָם לְכַרְכַּח הַשְּׂאִילוֹ זֶה תְּלִשׁוֹן עַל עֲבִיד
עֲחִידָה בְּאִמְרָם שֶׁנִּסְתַּרְכָּה עֲבוּדָה זָרָה בִּימֵיהֶם וְכֵן מִקְרָא
מִסּוּרָס סְרִסְהוּ וְדִרְשָׁהוּ פִּירוּשׁ צִיד לְעַחּוּד הַפְּסוּקָה
וְלִשִׁים סוּפּוֹ לְרֵאשׁוֹ לְהַבִּיז מִשְׁמַעוֹתָו |

סרסר

הֵלֵךְ וְהַעֲיִבִים סְרִסְרֵי הַעֲבִידָה וְכֵן הַקּוּבָה עַל
יַד סְרִסְרֵי הוּא הַאֲמִיצְעֵי בֵּין הַקּוּבָה וְהַמוּכָר
לְעֵשׂוֹת הַמִּקְחַת וּבִלְעֵז סַנְסָאָר וּבִלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵד אִינְטֵר
חוּפְלָר רַבִּישׁ מִחוּמוֹת בְּתָרָא מַעְחֵלֵר |

סרק

אֵילָן סָרְק פִּירוּשׁ שְׂאִינֵו עוֹשֶׂה פִּירוֹת בְּלֹא
אוֹן גִּישְׁלֵאכְט וּבִלְעֵז סְטִירִילֵו וְהוּא עֲבִיד
רְחוֹת תַּרְגוּם אֶחָד תַּרְקִים חָד מִן סְרִיחָא יְהִגֵּו רִיחַ
מִרְבָּבִין סְרִיחָתָא |

סמואל ב' ו'
תילים ח'

סרק

בְּדַבְרֵי רַבּוּתֵיבוֹ זְכוּרָם לְכַרְכַּח הוּו סוּרְחִין
אֶת בְּשָׂרוֹ בְּמִסְרָה שֶׁל בְּרָזֵל הוּא הַכְּלִי
שְׁסוּרְחִין בּוֹ אֶת הַפְּשָׁתָה וְהוּא מְלִשׁוֹן עוֹבְדֵי פְּשָׁתִים

ישעיה ז'

תשבי

שְׂרִיחוֹת אֶת עַל פִּי שְׂבַכְתָּב בְּשִׁיז וְכִז תִּרְגֹּם דְּפִלְחֵי בְּתַנָּא
דְּסִרְיִקִיז בְּלֹא הֶעֱכַל וְכִז הַכְּלִי שְׂסוּדְקִיז בּוֹ אֶת הַסּוּס
בְּלֹא שְׂטוּרִיגִיל וְכִז זְקָרָא הַכְּלִי שְׂסוּדְקִיז בּוֹ בְּנֵי אָדָם שְׁעַר
רֵאשִׁים מִסְרָח בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֻ שְׂטַרְעֵל וּבִלְעֻז פִּעֻטְנֻ |

סְתָם בְּשֵׁאָדָם מִזְכִּיר אֵיזָה עֲבִיז אִו שֵׁם וְאִיבֻ מִבְּאִר
עַל אֵיזָה הוּא מִדְּבַר אֲמָרוֹ עֲלִיו סְתָם פִּירוּשׁ
שְׂהַדְבַר סְתָם וְאִיבֻ מִבְּוֹאֵר אֵלֹא שְׂבַתְנֻ בּוֹ כָּלֵל בְּגֹז בַּל
בְּהַר סְתָם הוּא פֶּרֶת וְכֵל מִשׁוּרֵר סְתָם הוּא דוּד וְכִז בַּל
סְתָם מִתְּנִיתִיז רַ מְאִיר וְכִז בְּלֹא שְׂלַעֲכַט וּבִלְעֻז שְׂחִיטֻו |

נשלמה אות הסמך ברוך לכל גופל סומך אות העיז

עֵבֶד בְּדַבְרֵי רְבוּתִיבֻ זְכָרוֹנָם לְכַרְנָם בְּדַעֲבַד מוֹתֵר
אִו אֲסוּד וְכִז תְּרַבָּה וּפִירוּשׁ בְּשְׂהַדְבַר בְּבַר
בְּעֵשָׂה תִרְגֹּם עֵשָׂה עֵבֶד וְהַדְּלֵת בְּמַחֹס אֲשֶׁר וְנִמְצָא בְּלִי
בֵּית דַּעֲבַד בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֻ גִישְׁעָהוּ וּבִלְעֻז דְּפוּ פֹאט |

עֵבֶר קִרְאוּ רְבוּתִיבֻ זְכָרוֹנָם לְכַרְכָּה לְחֵטָא וּלְעוֹז
וּפִשְׁעַ עֵבֶרָה לְפִי שְׂבָה עוֹבֵר הָאָדָם עַל מִצְוֹת
בּוֹרְאוֹ בְּגֹז עֵבֶרָה גּוֹרְרֵת עֵבֶרָה וְכִז עֲרוֹת זְכַר עֵבֶרָת פְּתַנְמָא
זְכֹר אֶת כִּי בְּזַמָּה יִבְיֵאֵנוּ מִטּוֹל דְּבַעֲבַרְתָּא מִיִּיתֵי לִיָּה וְאִין
עוֹד בְּתִרְגֹּם וְשֵׁם הַתְּאֵר עֵבֶרִיז וְלֹא גְבַנְה מִמְּנֵי פִעַל |

דבדיס כ'ג
משלי כ"א

תשבי

עבר

דרד העברה לל מאמר אחד שאינו עומד
על דרך האמת רק העברת הלשון והדמיון
בגזו שאומרים הקבה מלביש ערומים ולפי האמת אין
הוא המלביש אותם רק אומרים כן דרך העברה וכן אמר
רבי עמונאל אל באחד משיביו ומהללך אמתי הוא ומהלל
בדיבי עם בדרך העברה |

עבר

בעבור זה כמו בשביל או בגלל ואין לשמש
בהן זולת הבית וכן אמר ראע כל האומר
עבור מין בעבור לא אכל מעבור הארץ פירוש הוא בהמה

עבר

אין כ"א

שורו עבר הוא פעל יוצא כמו מוליד ואין
לו דומה במקרא בלשון אשכנז מכט
טראגז ובלעז איצפריבר ורבותינו זכרונם לברכה שמשו
בו בלשון הריוז האשה בגזו אשה מעוברת אין אשה
מתעברת מביאה ראשונה ונקרא התבוח בעודו במעי אמו
עובר ומזה נקרא לשנה של יג חדשים עובר ודברו בו
בכבזו פעל הדגוש כמו חזקה עבר גיסו בגיסו וכן
ממחרת החדש השבי תרגום מיומי דבתרוהי והוא עובר
ידהא תניבא וכולי וכן ענין ברכות בהשבו עוברין
ומעברין שני |

סמואל כ'
סיר 6

עדר

קהלת ג'

אשר עדו לא היה אשר הם חיים עדנה ופירשו
בו שהוא כמו שתי מלות פירוש עדו כמו עד
הו עדנה כמו עד הנה ורבותינו זכרונם לברכה הוסיפו
יוד בין המלות והניחו ואמרו עדו כמו ועדו לא שכנה
מתעורר כמו עד הנה או עד כאן |

תשבי

עֵדָד

זו עֵדָד כְּבֵר פִּירְשָׁתוֹ בְּשֵׁרֶשׁ זָו |

עֵדָר

כְּבֵר פִּירְשָׁתוֹ בְּשֵׁרֶשׁ הָעֵדָר עֵיז שֵׁם |

עֵז

גֵּזִי עֵז פָּנִים | תֵּאָר לְמִי שְׂאִיז לוֹ בּוֹשָׁח

דברים כ"ח

וְהַרְבֵּים עֵזִי פָּנִים וְהַשֵּׁם עֵזוֹת פָּנִים וְכֵן

אֲנַחְנוֹ אוֹמְרִים בְּתַפְלַתְנוּ הַצִּילֵנִי מֵעֵזִי פָּנִים וּמֵעֵזוֹת פָּנִים
פִּירוּשׁ הַצִּילֵנִי מֵאֲנָשִׁים שֶׁהֵם עֵזִי פָּנִים וְגַם לֹא יִהְיֶה לִי
עֵזוֹת פָּנִים וְדַע בִּי כֹל לְשׁוֹן עֵזוֹת פָּנִים וְחֹזֶק מִצַּח הוּא
מִנְדָּה בַעַח אֲבָל חֹזֶק לֵב וְאִמִּיץ לֵב הוּא מִנְדָּה טוֹבָה |

עֵיז

ממואל א' י"ח

בְּמִצַּח בְּשֵׁרֶשׁ הָזֶה פֶּעַל מִהַקֵּל וַיְהִי שְׂאֵל עֵיזִי

אֵת דָּוִד פִּירוּשׁ שֵׁם עֵלְיוֹ עֵיז בְּרַחַ וְרָדַל הַרְגִילוֹ

בּוֹ בְּבָנָיו פֶּעַל הַדְּגוּשׁ בְּאִמְרָם עֵיזִי עֵלְיוֹ פִּירוּשׁ שֵׁם עֵבִיד

עֵלְיוֹ וְכֵן אִיז מֵעֵיזִיז בְּמַחֲוֹם שְׂמִבְרִיעִיז וְהַשֵּׁם צְרִיד עֵיזִי

וְרִשִׁי פִירוּשׁ מִנְהָ כֹּל מֵעֵיזִי בְּךָ רֹצֵחַ לֹמֵר עֵיזִי

תוליס פ"ז

וּמִחֲשַׁבְתִּי בְּךָ בְּלִשׁוֹן אֲשַׁבֵּנוּ גִיטְרַעְכֵּט וּבִלְעֵז כִּטּוּדִי |

עֵיז

במדבר י"א

עֵיזִי זֹחֵר וּמִרְאָה כְּמוֹ וְעֵיזִי כְּעֵיזִי הַבְּדוּלָה

כְּעֵיזִי תְּרִשִׁישׁ וְכֵן יִתֵּן כְּבוֹס עֵיזִי פִירוּשׁ זֹחֵר

יחזקאל א'

וְצַבְעוּ וְכֵן פִּירוּשׁ רֵאֵע שְׂפַתוֹתָיו שׁוֹשְׁנִים בְּרִיחַ לֹא כְּעֵיזִי

משלי כ"ג

בְּלִשׁוֹן אֲשַׁבֵּנוּ וְאִרְבֵּא וּבִלְעֵז הוֹלֵר |

פיר'ה'

עֵבֵב

לְשׁוֹן עֵבֵבָה לֹא בְּמִצַּח בְּמִקְרָא וְרָדַל הַרְגִילוֹ

בּוֹ הַרְבֵּה אֵךְ בְּבָנָיו פֶּעַל הַדְּגוּשׁ כְּמוֹ אִם לֹא

צִתּוֹ לֹא עֵבֵב מֵעֵבֵב לְעֵבֵב וְכוּלֵי וְהַשֵּׁם עֵבֵב וּבִלְשׁוֹן

בְּחֵבָה עֵבֵבָה וַיֵּשׁ אוֹמְרִים בִּי וְלֹא יַעֲקֹבֵם בִּי יִשְׁמַע הוֹלֵר

איוב ל"ג

כְּמוֹ יַעֲקֹבֵם הַבַּת וְהַקּוֹת מִתְחַלְּפִים כְּמוֹ שְׂפַתְכֵתִי בְּשֵׁרֶשׁ

תשבי

בשט וכן תרגומו ולא יעכביזו וכן כל לשון התמהמה
מתרגם בלשון עכבה בלא זוימן ובלעד טארדרי |

עכל

לשון עכיל המאכל שבאסטומיכא ובראה
לי שבמיצא גם כן באלת כדי שיתאכל בלא
וד דייאן ובלעד פיידיר וכן בספרי רפואות כל דבר
המעכל קשה להתעכל |

עכשו

אם לא עכשו אימתי אמור מעכשו כמו
עמה ולא נמיצא בתרגום ויש בותכין
עכשו ביד ואינו צריך |

עלה

בדניאל עלה ושחיתה לשון עלילה מלשון
עלילות דברים ובספרים היצונים שמשו
בה בלשון סבה כמו שכתבתי בשורש סבב |

דניאל ו'
דברים כ"ב

עולם הבא

יש מחלוקת בין האחרונים על זמן
עולם הבא יש אומרים שהוא עולם
הנשמות רוצה לומר תקף אחר המיתה ויש אומרים
שהוא זמן ימות המשיח ויש אומרים שהוא אחר תחית
המותים וכל אחד מביא ראיות להם דעתו ואני איני כדאי
להכניס ראשי בין ראשי החכמים הקם אך מי שרוצה
לעמוד על אמתת הענין הזה יעיין בפירוש דון יצחק
אברבינאל דל בספר בחלת אבות בפרק בן זומא כי היטב
לדבר בזה מאד ועוד אדבר מזה במלת עתיד |

עם הארץ

חורין למי שאינו יודע תלמוד תורה עם
הארץ כי סתם העם המוני אינם יודעים
תורה

תשבי

ובלשון רבים עמי הארץ ויש שאומרים עמי הארצים
ובאמת הם עם ארצים וכבר כתבתי בשרש בור ההפרש
בין בור ובין עם הארץ ובלשון אשכנז נקרא עם הארץ
אז גילעדנט ובלשון לעז אינדיוראנט ו

ענה

כל לשנא ענוי שבמקרא הוא בבנין פעל

ממות ל'ג
תילס ת'ב
דמ'א 564
נעיה כ'ח
עזרא ט'
זכריה ח'

כמו אם ענה תענה אותו ענה בדרך כחי
ודומיהם והשם ענוי ולא נמצא בפסוק וענין קרוב לזה
ענין צום ולא בא רח בהתפעל כמו להתענות לפני אלהים
וכן תרגום לא תצומנו ביום לא תתענוז והשם תעבית
קמתי מתעביתי וכן הצום צמחוני אני תרגום הצום תעבית
אתיו מתענין קדמי ועוד אזכרנו בשרש תעבית ו

עסק

ויקרא שמו עשה כי התעשהו עמו שניהם
בתיבין בשין ואין להם עוד דומה במקרא
ותרגומן בסמוך עסק ארי אתעסקו וכן תרגום של אודות
עסק ונמצא שם אדם בדברי הנמים נקרא עשה
בשין ימנית ו

ראשית מ'
ד'ה ח'ח

עצם

כל דבר יש לו עצם ומקרה ופירוש עצם
גוף הדבר כמו כעצם השמים ומקרה הוא
הדבר שחל על העצם כמו אבן הוא העצם והלכנות או
השחרות או הגודל או הקטנות שבו נקרא מקרה ועוד
אדבר מזה בשרש קרה וכן שם העצם כמו אברהם ושרה
ודומיהן ובלא אז אים זעלברט ובלעז פרופיריו ו

ממות כ'ג

תשבי

עקם רזל הרגילו בזה השירש אך בפעל הדרוש כמו
עקם להם הדרד חוליכוז דרד מעקם והוא
לשוז עוות בעויתי שהותי עקומת שהייתי בלא הרומפא
ובלעז טורטו |

עקר

בדביאל עקר שרשוהי ואיז הפרש ביו עקר
ושרש וכוז תרגום ושרש דבר במצא בו ועקר
דמלתא אשתכח ביה וכוז מה שנמצא בדברי רזל כלל
ועקר או כל עקר פירוש שום דבר של עקר כלל וגם
הרגילו רבותנו זכרונם לברכה להרא להקנה עקר באמרם
בופר בעקר וכוז תרגום ללשונוז בגביר מאז דכפריו בעקר

דביאל ה'

חוב יט

ערב

לא במצא שרש בכל המקרא שיש לו כל כך
הוראת בשרש הזה כי אחד עשר לשונות
במצאו בו ובכר חברתי שירה חדשה בכספר הבחור של
עשרה בתים ובסוף כל בית מלת ערבים ולכל אחד הוראת
מיוחדת ולא יכולתי להכניס בו מלת עורבים מז כל עורב
למינו כי אינו בכנס במשקל של זה השיר ורזל הרגילו
הרבה בלשוז תערובות בלשוז אשכנז מושז ובלעז
מישקולאר באמרים ערוב תבשיליז ערוב הצרות ודינם
מבואר בפוסקים |

ויקרא זא

ערבב

כדי לערבב השטז וכוז בכנסו בערבוביא הוא
לשוז תערובות דלעיל ובפלו בו למד הפעל
ותמיתתי על תרגום של והאספסות שתרגם וערבוביו ותיה
לו לומר וערבביו ואולי לפי שהאספסות כפול תעין
נהלמד רצה התרגום לכפול אותם גם כן |

במורכ יא

תשבי

עֵרֵךְ

בְּעֵרְכָאוֹת שֶׁל גֹּזִים פִּירוּשׁ מוֹשֵׁב הָעִיר וְהַכּוֹנֵן
לְשָׂרִים וְלִשְׁפָטֵי הָעִיר לְדוֹן שֵׁם
טְרִיאָבֻנָּאל וְ

עֵרֵךְ

חֹרֵץ לְתוֹשֵׁב הָעִיר עֵרוֹן אִו עִירוֹנִי וְלִרְבִים
עִירוֹנִים וְלִבְחֵבָה עִירוֹנִית וְלִרְבוֹת עִירוֹנִית
וְכֹן בּוֹהֲגִין לְקָרָא הָעִיר בְּצִרִי וְצִרָאָה לִי יוֹתֵר בְּחִירָה
עִירוֹן כִּי הוּא בְּגֵזֵר מִלְשׁוֹן עִיר וְהַנּוֹן בּוֹסֶפֶת כְּמִנְהַג הַתַּאֲרָה
לְפַעֲמִים וְכֹן בְּלַעַד צִיטָאֲדִיבּוֹ וְכַלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנוּ בִירְגָרִי וְ

עֵרַע

כָּל לְשׁוֹן פְּגִישָׁה וּמִקְרָה מִתּוֹרָצִים בְּלְשׁוֹן עֵרַע
חֹרֵץ מִבְּכַתּוּבִים מִתּוֹרָצִים בְּלְשׁוֹן אֶרֶץ בְּאֵלֶּה
וְכֹן הִרְגִים אֲשֶׁר פְּגִישָׁתִי דִּי עֵרַעִית וַיִּקְרָא וְעֵרַע בֵּית
וְהַפְּגוּשׁ אֹתָם וְעֵרַעִת וַיֵּשׁ בּוֹסְחָאוֹת מִשׁוֹבְשׁוֹת בְּקִצְתָם
אֶרֶץ וּבְקִצְתָם עָרָא בְּאֵלֶּה וּבְאֵלֶּה אֶרֶץ מִמֶּהֱתִי שְׂדֵל בְּהֵתִי
לְכַתּוּב עֵרָאִי בְּגִזּוֹן שִׁיבַת עֵרָאִי בְּגִזּוֹן עֵרָאִי בְּעִיז בְּרָאשׁ
וּבְאֵלֶּה בְּסוֹף וְזֶה לֹא בְּמִצָּא לֹא בְּכַתּוּבִים וְלֹא בְּכָא סְפָרִים
וְהִיא רְאִוִי לְהַפְתֵּב אֶרְעִי אִו עֵרָאִי וּפִירוּשׁ הַמִּלָּה בְּלְשׁוֹנֵם
דְּבַר שְׂאִיבּוֹ בְּעֵצִים וּבְכַתּוּבָה רַח דְּרַךְ מִקְרָה וְכַלְשׁוֹן אֲשַׁכְּנוּ
אִוֹן גִּיבְעֵר־לִיד וְכַלְעֹז אַחֲאִוֹן וְ

עֵרֵת

בּוֹהֲגִין הָאֲשַׁכְּבָדִים כְּשֵׁישׁ לְאֶדָם אַהוּב וּמְכִיר
שֶׁהוּא מִדְּוִיחַ עֲמוֹ בְּטוֹב חוֹרֵץ לוֹ מִעֵרֵב
בְּאִמְרָם יֵשׁ לְפָלוֹנִי מִעֵרֵב טוֹב וְלֹא יָדְעוּ שְׂאִיבּוֹ אֵלֶּה
מִעֵרִית רֹצֵחַ לּוֹמֵר מְכִיר וְכֹן בְּלְשׁוֹן לַעַז חוֹרֵץ לוֹ הוֹנֵדוּ
לְשׁוֹן הַכְּרָה בְּלֹא אִיזוֹן גּוֹטֵר הוֹנֵד וְכֹן בְּמִצָּא בְּפּוֹסְקִים
מִתֵּר בְּחוֹל הַמוֹעֵד לְהַלּוֹת לְגוֹי שֶׁהוּא מְכִירוֹ וּמִעֵרִיפוֹ
וְכֹלֵי מִשׁוֹם אָבוֹד מִעֵרִיפִיָּא וְשִׁמְצָתִי שְׂמִרְגִים הִלֵּא

ס

הלמת ל'ג
במדבר כ'ו
במנאל ח' כ'ה

תשבי

בויעד מודעתנו מערפננא ובקשתי ולא מצאתי כז רח
 דאשהמודע לבא ואולי כז הוא בתרגומים אחרים ועוד
 אדבר מזה בשרש פוס ויש מפרשים מזה ואם לא תפיה
 וערפתו אינו רוצה לומר שתמית אותו כי הבחמה מה
 חטאת אלא הוא לשון הפכה פירוש תעשה בו סמן להביר
 אותו שהוא בכור אבל דברי רזל הם האמת |

טמות יג

עתידי בדברי רבותינו זכרונם לברכה לעתיד לבא
 הרבה טרחתי למצא הפרש בין מה שאמרו
 רז"ל לעתיד בסתם ובין אמנם לעתיד לבא ולא עלתה
 בנדי אך זה לבד מצאתי שעל הרוב נשחית במקום הפסח
 אמרו לעתיד לבא כגון ודע מתי שברו של צדיקים
 לעתיד לבא וכו' איז גיהנם לעתיד לבא וכו' בעכו ועכ"ל
 ביום הזה ואיז אתה עכיר לעולם הבא אבל בשאינו במקום
 הפסח אינו אומר אלא עתיד סתם כגון עתיד הקדוש ברוך
 הוא לעשות מחול לצדיקים וכו' לפני מי אתה עתיד לתן
 דין וחשבון וכו' תקנו מסדרי התפלה ואתה עתיד לטלה
 מימני ולהחזירה בי לעתיד לבא ואני איז דעתי משעת
 להבין ההפרש שבין עולם הבא ובין לעתיד לבא כי זה וזה
 יכול להאמר ליום הדין או לימות המשיח או הבת אחר
 מיתה וכבר דברתי מזה במלת עולם עיין שם |

יהושע ז

עתק אשר העתיקו אנשי חזקיהו תרגום דכתבו
 בחמוי דחזקיהו ומזה בקרא הסופר הכותב
 ספר מלשון ללשון מעתיק והוא מלשון ויעתה משם

משני כ"ה

ראשית י"ב

תשבי

לשון הסרה והספר או הכתב ההוא אשר הוא מעתה
צקרא העתקה בלשון אשכנז אנ גישריפט ובלעד חופיית
או סימפליריוו |

נשלמה אות העיון ברוך המוציא לחם ויין אות הפא

פגם פגימתה של לבנה פירוש החרוץ שגרא
בלבנה בהסרוצה וכן תרגום עד ירח לא יאהיל
עד דפגמא סיהרא וכן חרוץ שבמצא בכפוז בקרא פגימא
וכן הפעירה פים תרגום שופיבא לחרפא כהוז פגימת כל
מז דפרזל בלשון אשכנז שארט ובלעד טארו |

פגור כבר כתבתי בש"ש צבל כי כל לשנא צבלת
שבמקרא אינו בא רק על גויית בהמה וזנה
ועות שמיתה ולא על אדם רק בשלא מת מיתת עצמו
ולא צמלט מהם איש רק אחד עיני שם וזנה פגור כמעט
הפד מנה כי כל לשון פגור הנמצא במקרא אינו בא רק
על גויית אדם מת ולא על שאר בעלי חיים רק במקום
אחד והוא וירד העיט על הפגרים שהם היו פגרי בהמות
ועוד דע כי כל לשון פגור לא נמצא רק על פגרי אנשים
דשעים לכו איז מזכירין זה הלשון רק על מיתת דשעים |

ראשית כ"ג

פוד כבר כתבתי בש"ש לול כי זאת המלה תתחבר
לפעמים עם לולי ולו ואולי וזנה איז לה מלה

תשבי

מייחדת בלשון עברי אך בתרגום באה על מאמר הנאי
ובגממטיקה לשון רומי חורין לשמוש בזה זוכינמנטיכום
זהוא ידוע בלשונם ובלשון עברי באה על הרוב על העבר
וצריך להוסיף על המאמר הזה אחת ממילות הניה

ולתפר העבר לבינוני כמו לולי אהי אבי היה בעזרי פי
עמה רקם שלחמני תרגום אילולי פון אלהא דאפא וזמר
תרי הוא כאלו אמר פי אפה רקם היית משלה אותי בלא

דו הישט גיזענט מיד וכן לו יש חרב בידי פי עמה הרגתיך
אילולפון אית חרבא בידי ארי בעז קטלתיך כאילו אמר
הייתי הורג אותך בלא איד היט דר שלאנו דיד וכן אולי

בטתה אילו לפון לא סטת כאלו אמר לא הייתה נוטה
בלא היט די גיט אב גיבייגט וכן אפה הפית את ארם בכו
פון מהית ית ארם כאלו אמר היית מכה בלשון אשכנז

דו הישט גישלאנו וכן בלם דוח ותמצא |

ראשית ל"א

במדרש כ"ב

במדרש כ"ב

מלכים ב' א'

פזם

חורין לקצת הפיוטים פזמונים ולא ידעו מה
הוא ושמיעתי אומרים שתרגום של ויעז איוב

הראשון ופזים לשון צעקה ואני הפשתי בהרבה נוסחאות
מדויקות ולא מצאתי רח ואתיב כמו שמתורגמים שאר
חבריו ואולי כן הוא בתרגום ירושלמי או בתרגום עקילוס
או בתרגום רב יוסי אשר לא נמצאו בינינו היום וכן
הפורטים על פי הנבל תרגום דמחרבצין וכן הלא בועז
מוצעתני אומרים שתרגום מערפננא וכל אלו לא
נמצאו בתרגומים שלנו |

איוב ג'

ענוס ו'
חת ב'

פזר

חורין למעוה שמוציא האדם לצרכו ופזר
בלשון אשכנז צירונג ובלעז שפיזה מלשון

תשבי

יש מפור י ואנחנו חודיו למי שמפור יותר מדי פורז |

ועלי יא

פחת

לא פחות ולא יותר וצדו ממנו פעל

ויקרא יג

באמרו אין פוחתיו וכו הפוחת לא יפחת

חגי ב' מלכיס ב' יח

ולא נמצא כלשון מקרא ויש אומרים שמזה פחתת היא לשון חסרון ורוב המפרשים לא אבו כן גם חודיו לאדם שפל וצדוע פחות ויש אומרים שמזה פחת יהודה פגי פחת אחד שהם שרים ונבדלים כן לפי שהם פחותי המעלה והממשלה משאר השרים כלשון אשכנז גדוב ובלעז חובט וזה לא יתכן כי הפיו אינה שרשית והראיה להם הפחה וכו לחיות פחם שהוא כמו פחם |

נחמיה ה'

פטר

זה הלשון נמצא במקרא עומד ויוצא בקל

ד'ה ב' כ'ג

כי לא פטר יהודע את המחלחות יוצא

שמואל א' יט

ויפטר מפני שאול עומד וכו בדרזל לפטור את כל העולם וכולי עומד הנבי פטר ומוחל לפלוני יוצא ועל הרוב הרגילו היוצא בפעל הרגיש באמרו לא פטרנוהו בלי לויח ברוד שפטרני גם שמישו בו בבניו בפעל כמו התלמי הפפטר מרבו וכו אומרים על אדם שמת נפטר כמו ביון שפפטר יעקב אבינו והתאר חייב ופטר כלם ענין היתר ושלוח וכו לשנא שלוח מתורגם כלשנא פטור בחרבה מחומות כמו וישלח לכם את אהיכם ויפטר לבח ית אחיהו והאנשים שלחו והכריא אתפטריו והשם פטור הפא בחידה וכו ספר פרייתות תרגום גט פטוריו וכו ראוי לומר שטר פטור זה ואנחנו אומרים פטור ופטורים

ראשית מ'ג

ראשית מ'

דברים כ'ג

תשני

בשוא תחת הפא וטעות הוא כידועו פי פטורים הוא שם
 תאר בלשון רבים ממשקל פטור וחייב דלעיל וכו בלשכות
 פטורים ויש בלשון הפסקה אך בבנין הפעיל כמו איז
 מפטירין אחר הפסקה אפיקומן וכו האיש הנקרא לאחרונה
 לספר תורה בשבת נקרא מפטיר והוא האומר ההפטר
 והנה אכתוב מה היא סבת ההפטר כפי מה שמיצאתי
 בתוב שאנטיוכס הרשע מלך יון גזר על ישראל שלא
 יקראו בתורה ברבים מה עשו ישראל לקחו פרשה אחת
 מנביאים שענינה דומה לענין מה שכתוב בפרשה של
 השבת היא והמשל בשבת בראשית קראו כה אמר האל
 לא בורא שמים ולפרשת צח קראו פרשת כי מי צח זאת
 לי וכו כל פרשה ופרשה ועמה את שבטלה הגזרה המנהג
 הזה אינו בטל ועד היום חוזרין אותו הפרשיות של נביאים
 אחר קריאת התורה ונקראה הפטר לשון הפסקה |

ד'ה' ט'

ימעה מ'ב
ימעה ל'ר

פטרוז

לאב לפרעה פירוש רשי לחבר ולפטרוז
 פירוש לאדוז והוא לשון לעז מימש ובלקח
 מז פאטיר שהוא בלעז אב |

ראשית מ'ה

פי

מציעו במקרא לשון פי על שיעור הדברים
 כמו פי שנים פירוש שיעור שני חלקים ועל
 הרוב בא עם למד או כח השמוש כמו לפי אכלו כפי
 עבודתו ודומיהם וכו את על פי הנמצא בדברי רז"ל פירוש
 את לפי דבריו או לפי הענין הנזכר ושמשו בו במקום
 בעבור כמו לפי כד וכו הגיו לכתוב אותו מלה אחת כמו
 לפיכך אנתנו חייבים בלא דרום ובלעז אי פיר או |

דברים כ"א

סמות י"ב
בנוכר ד'

תשבי

פּוֹיט קורין למשורר או לחרוז פּוֹיט וְהַשִּׁיר אִי
הַחֲרוֹז בְּקֶבֶט פּוֹיט וְכֵן קוֹרִין אֵינִי לְקַרְבוֹת
שְׁמוֹסִיפִים בְּנִמִּים טוֹבִים בְּתַפְלָה פּוֹיטִים וְאוֹמֵר אֲנִי שְׁהוּא
בְּלֶחֶם מִלְשׁוֹן רוֹמִי שְׁהוּרִין לְמִשׁוֹרֵר וְלִבְעַל חֲלֵצָה פּוֹיט
וְנִתְּאָה לִי שְׁבַר אֲשׁוּבָה הוּא בְּלֶחֶם מִלְשׁוֹן יוֹ |

פּוֹיט תְּרַגְמוֹם לֹא יֵאָבֵה בִּי תְּרַבָּה שְׁחָד לֹא מִתְּפִיִּס
כִּד תִּסְגִּי שׁוֹחֲדָא וְהַשֵּׁם פּוֹיט לְשׁוֹן
בְּצוֹן וְחֲכָמִים שְׁמִשׁוּ בּוֹ בְּלִשׁוֹן בְּקִשָּׁה וְתַחֲבָה בְּאִמְרָם
דְּאוּבּוֹ שְׁפִיִּס מִשְׁמַעוֹן בְּרַ וְכֵן פְּרָגוֹם לְהַתְּחַנְּנוֹ לֹד
לְפִיִּסָא לִיה |

פְּלַג קוֹרִין לְרִיב וּמִחֲלֻקַּת פְּלוֹגָמָא תְּרַגְמוֹם סְלַע
הַמִּחֲלֻקוֹת בֵּינָה פְּלוֹגָמָא דְּבִרֵי רִיבּוֹת פְּתַגְמָא
פְּלוֹגַת דִּיבָא בְּלִם עֲבִנּוּ הַפְּרֵשׁ וְהַרְחִיקָה וְחֲלֻקָה בְּגוֹר
מִלְשׁוֹן גְּפֻלְגָה הָאֶרֶץ וְקָרוֹב לְעֵבִיז זֶה מֵה שְׁאִמְרֵי רַדְל אֵל
תְּהִי מִפְּלִיג לְכָל דְּבַר וְכֵן בֵּין סְמוּךְ בֵּין מוֹפְלַג וְכֵן זְחַד
מוֹפְלַג חֲבֵם מוֹפְלַג פִּירוּשׁ מוֹפְרֵשׁ וּמְדוּחָה מֵאֲנָשֵׁי דוֹר
בְּזַחְצָה אוֹ בְּחֲכָמָה וְהַשֵּׁם הַפְּלַגָה כְּמוֹ שְׁאוּמְרִים פְּלוֹגִי
יִודַע סֵפֶר בְּהַפְּלַגָה |

ממחל א' כ"ג
דברים יו
ראשית

פְּלִסוֹת פִּירֵשׁ בְּעֶרְוֹד פְּלוֹסוֹפָה הוּא הוֹדָה בְּכַבִּים
וְאֵינּוּ אֵלֶּא לְשׁוֹן יוֹ מִמִּישׁ וְהִיא מִלָּה
מְוַרְבְּבַת מִן פִּירוּשׁ אוֹהַב סוֹפִיא פִּירוּשׁ חֲכָמָה
דְּהִיבּוּ פִּירוּסוֹפּוֹס אוֹהַב חֲכָמָה

השבי

פלפל

ידוע שהבושם הנקרא פלפל הוא חד וחריר
מאד לפיכך חודיו לחרירות פלפול באמרים
בפלפול המלמידים וכו' והחזיקם עתצא בן קנז בפלפולו
והודיו לאדם חריר מפלפל בלשון אשכנז שארף ובלעד
אחוטא | ובראה לי שמזה מה שמתורגם ואיש צבוב
ילבב ובר צש מפלפל ידויה |

חוב א'

פומבי

הלוחות תראשונת לפי שנתנו בפומבי בשברו
פירו בפרהסיה ואינו אלא לשון לעז שחודיו
לשמחה גדולה ומפורסמת פומפא ותרגום מוציא אסירי
בפושרות בפומבי וכבר הראיתי לה בהקדמתי כי דברי רזל
ותרגום ירושלמי מסבימים עם לשון לעז ורומי בכמה
מקומות וכן תראה בשדש שאחר זה |

תלים ס"ח

פמליא

בדברי רזל פמליא של מעלה וכן בפסוק
הנך יפה רעיתי תרגום בפמליא במלאכיה
הדישא ופירש בערוך חיילות אבל בלשון רומי ולעד חודיו
לאנשי בית האדם פמליא הפא רפניה והפוס בחירה כמו
וישמע בית פרעה | שפירש רשי מאשיבאדה בלעד של
לשון צרפת והוא בלשון אשכנז גיזינד |

פיר א'

חלמית מר'

פנה

כשאפנה אשנה שמיא לא תפנה פירוש
כשאהיה פניו ונטל ממלאכתי בלא מוסיה
ובלעד אוציוז והלשון הזה לא צמיצא בפסוק כי אם לפי
המדרש ופניתי אליכם פונה אני מפל עסקי והשם פנאי
אל משקל גבאי והתאר פניו כמו מחוס פניו ולמי שאין
לו אשה נקרא פניו ותקבה פנייה |

ניקרא כל'

פנה

עוד שמשו כשרש יהוה לעבדו הוצאת הרעי
מז הגות באמנם הנפנה בשדה וכו בפניו
אחורי הגדר אפילו בשדה המלאה פרנס ולא בא אלא
בבניו בפעל והוא לשון ופנו את הבית לשון בעור או הוא
לשון הרחה ותער פנה תרגום ירושלמי ופניאת וכו
מריקים שקיהם פנו בלשון אשכנז אויז דוימן או לער
ובלעז סחומדאר |

ויקרא יר
ראסית כל
ראסית מ'ב

פסד

כבר נכתב בשרש הפסד עיין שם |

פסל

כל הפסול פוסל הוא שם תאר למה שאינו
בשר פגול הוא תרגום ירושלמי פסול יהי
והוא שם דבר על משקל גבול וכו לא במצא פסול
בדעו ובמשקל אחר פסולת בגון סולת שאיז בו פסולת
וכא פעל ממונו כל מקום שפא אלה פסל את הראשונים
והנפעל בפסלות מלכנות הבית בלא ואלש ובלעז ואלשו
והוא קרוב לעבדו כדיתה כמו פסול לב |

ויקרא י"ט

סמות ל"ד

פסק

זה השרש לא במצא במקרא אבל לשונות
הרבה בעברי מתורגמין בלשון הפסקה בגון
לשון מציצה ושבינה ותדילה ועוד עיין במתורגמין והשם
הפסקה או הפסקה ומזה פסקה ופסקוים וכו טעמים
חמפסקוים ושאינו מפסקוים וכבר דברתי מפל אלה מה
שיספיק בספר טוב טעם |

פסק

שופטים דייבין הפוסקין את הדיו וכו תרגום
בו משפטת אתה חרצת ונת דייב פסקת
ומה שיפסקו הדייבין בקרא פסק ומזה הפוסק מעות
לצדקה בלשון אשכנז אויז שפרעכו ובלעז סיטיבציר |

מלכים א' ל

תשבי

פִּקֹּר כֹּל שֶׁכֶּן דִּפְקֹר טָפִי וְכֵן פּוֹקְרִים הַמֵּינִים לְשׁוֹן מֵינֹת הוּא וְהַעֲקֹר שֶׁהוּא בְּלִקַּח מִזֶּן אֶפְקוֹרוֹס פִּירוֹ בְּעֶרְוֹד זֶה הַמְּבֹזָה תִּלְמִידֵי חֲכָמִים וְאֲנִי כִּבְר בְּתַבְתִּי בְּשֶׁרֶשׁ מִיִּז כִּי מִיִּז וְאֶפְיֹהוֹרוֹס הָיָה שְׁנֵי אֲנָשִׁים שְׁלֹא הָיָה בְּעֲלֵי דַת וְהַנְּמַשְׁכִּים אַחֲרֵיהֶם בְּקֹרְאִים מֵינִים וְאֶפְיֹהוֹרְסִיז וְאוֹלֵי אֶפְיֹהוֹרוֹס הִיָּה מְבֹזָה תִּלְמִידֵי חֲכָמִים |

פִּקֹּר בְּדַבְרֵי רוֹל מִזֶּן הַהַפְקֹר לְשׁוֹן הַיְרֹוֹת וְהַפְּשִׁי וְאִיז לְשֶׁמֶשׁ בּוֹ רַח בְּהַפְעִיל בְּלֹא וְרִי וְכַלְעֵז לִימְרוֹ וְלֹא נִמְצָא בְּתַרְגוּם גַּם בְּעַל הַעֲרֹד לֹא דָבָר מִמֶּנּוּ דָבָר |

פִּרְדָּס פִּרְדָּס רְמוֹזִים גְּנוֹת וּפְרִדְסִים פִּי גֵז שְׁגָדְלִים בּוֹ אֲלֵנִי מֵאֲכַל וּמִזָּה חוֹדֵד הַגּוֹיִם לְגֵז עֶדֶן פְּאֶרְדִּים וְכַלֵּא פְּאֶרְדִּים וּמִה שֶׁאֶמְרוּ רוֹל אֲרַבְעָה בְּבִנְסִיז לְפִרְדָּס רְמֵז לְמִרְכָּבָה הַעֲלִיזָה וְזֶה יְרוּעַ בְּחַבְלָה וְאִיז לִי בְּזֶה עֶסְקָה |

מיל ר'
קסלת ב'

פִּרְהָסִיָּא בְּנִצְעָה וְלֹא בְּפִרְהָסִיָּא פִּירוֹשׁ כִּמוֹ בְּפִרְסוֹס אֵא שְׁמוֹ פִּרְסוֹס בְּגֹר פֶּעַל כִּמוֹ שִׁיתְפֹּאֵר בְּשֶׁרֶשׁוֹ וּמִזָּה לֹא בְּגֹר פֶּעַל לְעוֹלָם וְנִרְאָה לִי שֶׁאִיז מִשְׁמִשִּׁין בּוֹ זִזְלַת בֵּית הַשְּׁמוּשׁ בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנַז אוֹפֵן בּוֹר וְכַלְעֵז פּוֹכְלִיחוֹ |

פִּרְט פִּרְט הוּא הַהַפֵּךְ מִזֶּן כֹּלל וְהוּא בְּגֹר מִזֶּן וּפְרִט כְּרִמּוֹת הֵם גְּרַצְרִים הַנּוֹשְׁרִים מִהַגָּפֵן וְכַלְשׁוֹן אֲשַׁכְנַז אֵיִיִנְצֵלִיג וְכַלְעֵז פִּירְטִיחוֹלֵר וּמִזָּה בְּגֹר פִּירוֹשָׁה בְּאֶמְרֵם שׁוּה פִּירוֹשָׁה שְׁתֵּי פִירוֹשׁוֹת הוּא שֵׁם מִטְּבַע קִטְבָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁמִזָּה הַפִּירְטִים עַל פִּי הַגָּבֵל רוּעָה לִזְמוֹר עֲמוֹס ו'

ווקרא כ'ה

עמוס ו'

השבי

שבתו כל אחד פרוטה למשורר ומזה פרוטרוט באמרם
הקולבן הוא סלע לפרוטרוט פירוש לפרוטות הטבות
ובאמר גם כן על גרר הזרע פרוטה כמו שאמר רבותנו
זכרונם לברכה זרע אדם וזרע בהמה מפרוט אחת יוצאת
במה פרוטות ויש אומרים שתרגום הפרטים דמקרבצו
וכבר כתבתי דעתי בשרש פזם |

ורמיה לא

פרבס עות המפרבס בהמה המפרבסת לשון בעבוע
וכן בפסוק וישלח אנבתם את ידו תרגום
ירושלמי דלא בשעת צעריה אפרבס בלשון אשכנז
צאפלז ובלעז בוליאאר |

ראמית כ"ב

פרבס כל לשון מרעה ששב על האדם לא על הבהמה
מתורגם בלשון פרבסא כמו הרועים הרועים
את עמי פרבסא דמפרבסיו ית עמי ורעו אתכם ויפרבסו
יתבוז ושם התאר כן משה ביתי גבר פרבסא דעמי אל
הסוכו לות פרבסא ובדברי רז"ל פרבס הממונה על
הצבור ודומיהם בבית ואין לשמש בנה השרש רח בפעל
הרגיש |

ורמיה כ"ג

ראמית ט"ו
ישעיה כ"ב

פרס ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע
מאות פרסה היא ובלשון רבים פרסאות
וכתב הפייטן בסילוח דפרשת שקלים כי דרד יום הוא
עשרה פרסאות וכל פרסה היא ארבעה מליז עיז שם

פרסם לשון פרסום הוא כמו בפרהסיא אלא שבא
פעל מזה כמו לא פרסמו הפתוב מצוה
לפרסם את החגפים והתאר גנב מפורסם מוסר מפורסם

תשבי

פרע

רבותינו זכרונם לברכה הרגילו הרבה בזה
הלשון בלשון תשלום כגון מי שפרע מהור
המכור וכו' ודומיהם רבים כלם בכנין הקל וכו' בכנין בפעל
ותמיד בקשר עם מלת מן כמו בשתלמה בפרע מן האמה
וכו בפרעיו ממנו בגלוי עתיד להפרע מן האדם והשם
פרעון וממנו בגזר פורענות ובלשון רז"ל פורענות וכו'
כל לשון נקמה כמו נהום נקמת אתפרע פורענות וכו'
דיום נהם ויזמא דפורענותא ולא נמצא בפסוק משרש זה
רק בפרוע פרעות לפי דעת קצת ו

במדרש צ"א
ועשה ס"א
סופנים ה'

פרע

הקורא את המגילה למפרע פירוש לאחור וי"מ
מנה וגם אני אפרע פירוש לא אשוב אהור ו

וחזקאל כ"ד

פרץ

נמצאים מלות בזה השורש שהוראתם דבר
והפכו כגון ויפרוץ האיש לשון חזקה ויפרוץ
בהומת ירושלים לשון שבירה וכו' בדברי רז"ל כמו נמה
פרצה טהרה בישבא פי גדלה ונתחזקה ובלשון שבירה
בנים מאד כמו הדור פרוץ פרצו גדר של עולם והשם
פרצה חודאה לעב פירוש שבירה שבקיר ו

באבות ל'
מלכים ב' י"ד

פרצה

אדם הראשון נבנא שני פרצופיו פי בערוך
פרצות גוף ותמחתו והלא הוא לשון יוז
מימש חודיו לפנים פרצות וכו' מנהג בלשוננו לומר נמה
פרצות מכווער זה פירוש פנים בלשון אשכנז גישטאלט
ובלעז פאצא ו

תשבי

פרק

עובדיה א

על תעמוד על הפרה פירוש מהום פנרי
שמישם יתפרהו הדרכים בלא בלום לשון

מזות לב

ניתפרהו שהוא לשנא הפרשה וכוז קראו לחלקי הספרים
פרקים והוא מה שקוראיו בלשון הקודש פרשה כמו
שיתבאר בשרשו וגם נובל לומר כי פרק הוא לשון אבר
מלשון רזל כאמרם פרק של חיד פרק של חרוע גם
הפרק של הספר הוא אבר וחלק מן הספר ו

פרק

בו בפרק מתה שרה וכוז בתו עומדת על פרקה
לשון עת וזמן ו

פרקמוטיא

חלמת כל

בתוב בערוך שיש ספרים שכתוב בהן
פרקמוטיא בגימל ובתרגום ירושלמי
עובר לסוחר בפרקמוטיא בפתח ואגי מיצאתי בספרים
מדויקים דמתקבלין בכל פרקמוטיא בחות ואולי הוא
טעות סופרים וכוז בלשון ינו חוריו לסחורה פרקמוטיא
בגימל רפניה ו

פרש

יחזקאל 5/3

לשון הכדלה והפרשה ולא גמיצא במקרא
רק במקום אחד בתוך צאנו בפרשות ורזל
שמשו בו הרבה והתאר פרוש פרושים והם הפרושים
מדרכי העלם הנה כמו שהיו הפזירים אבל כל צויר תרגום
צוירא ולא פרוש ותמתתי על מה ששמשו רבותינו אל
בזה השרש פנמיז פעל תרגוש בפעלים עומדים באמרם
בשפידש יעקב מאביו וכוז המפרש לים וכוז ואלו פירשו

תשבי

לחיים שהם מהדגוש בראיית היוד המורה על הצירי והנה
 יותר זכון לומר בכנין הקל הפורש לים וכולי ובהפעיל
 שמשו בו הדגה הפריש מפריש יפריש וכו' והשם הפרש
 ובפעל הדגוש פרשה כי אם לא היתה ריש היתה
 דגושה על משקל פפרה וכו' קראו לכל הלה מינן חלקים
 שנהלקה בהו חמשה חומשי תורה פרשה וכו' פרשה
 פתוחה פרשה סתומה אשר פירשתי ענינם בספר מסורת
 המסורת |

פֶּרֶשׁ לפרוש להם על פי יא לשון באור והשם
 פרשת הקסת ומשמשיז בו בכנין פעל כמו בד
 וכו' פירש פלוני וכו' באשר פירשו רזל ובעזרא בתורת
 אלהים מפורש פעול מבנין פעל והשם פרוש |

ויקרא כל
 אמת ר'

נחמיה ח'

פָּרַשׁ ואת פרושו | פירש הרדה הוא הזכר שבכרס
 הבהמה ונראה לי שאח שבכרס האדם נקרא
 בו וקראוהו ויצא הפרשדוגה |

ממות כט

מופנים ג'

פָּשַׁט מבהג פשוט הוא | דין פשוט הוא | פירוש
 בתפשט בכל מקום וכו' נקרא כל דבר שיש
 בו שטח ישר ואין בו עקמומיות פשוט בלא שלעכט
 ובלעז דישטיסו וכו' פירוש כל פסוק לפי משמעו נקרא
 פשט וכו' מה שאמרו אין מקרא יוצא מידי פשוטו פירו
 אינו יוצא מידי פשוטו לצמרי אבל יש לו פשוטו עם
 מדרשו ואינו יוצא מידי כל אחד מהו וכו' אמרו פשיטא
 על דבר שהוא ידוע ופשוט בלשון אשכנז ור זענהליד
 ובלעז בין שאווי |

תשבי

פֶּשֶׁט

חודיז למטבע שאיבה מתחלקת לפרוטות
פשוט ובלשון רבים פשיטיז או פשוטיז
בלשון אשכנז פפענינג ובלעז כולדו |

פֶּשֶׁשׁ

יפשפש במעשיו פירוש יחפש וכן תרגום
ויחפש לבן ופשפש וכן כל לשון חקר
באיוב משלי תילים מתורגם בלשון פשפוש |

ראשית ל"א

פֶּשֶׁשׁ

הרמש הנמצא בקירות המסות בקרא פשפש
וכן בקרא בלא וואנטש לויז פי בני הקירות
ובלעז צימוזי ובקרא פשפש מלשון הפוש בדלעיל פי
האדם ממשמש בה וכן אמרו רזל ברית כרותה לפשפש
ריחו כטעמו וארפו כרחבו וכל המוללו מריח בו |

פֶּשֶׁר

ומי יודע פשר דבר איז לו דומה במקרא והוא
כמו פרוש בהפוך אותיות או בחלוח שיז לתיו
שהוא כמו פתר וכן תרגום של כל לשון פתרוז פשר
וכמו שלשון פתרוז לא נמצא בעברי רק בעצו הלומות
בז לשון פשר לא נמצא בתרגום רק על לשון פתרוז וכן
בדניאל פשר הלמא הלמא ופשריה ודומיהם |

קהלת ז'

דמאלט ב'

פֶּשֶׁר

מים שגתחממו מעט עד שאינם חריז ואינם
חמיז בקראים מים פושריז וכן בפסוק בצסתי
לי תרגום מרזכיו דשריז מיו פושרי בלא לוליד ובלעז
טיפידי ומנה קראו החשואה העושים ביו שני בעלי דיביו
פשרה ובנו ממנו פעל באמרים מיצנה לפשר ואחר
שגתפשרו ודומיהם בלשון אשכנז אייניג ובלעז אהורדא

קהלת ב'

השבי

פֶתַח בְּחֻדַת הַפֶּתַח יִדְוֶעָה וְרוֹב יָמֵי תְמַחְתִּי עַל מַה
שְׁחֹרְאִין חֲמִיד רְפוּיָה וְחָרִי הִיא דְאֹיָה לְהַדְגֵשׁ

אַחַר הַפֶּתַח גַּם רוֹב הַיְהוּדִים חוֹרְזִין הַמְלָחָה מִלְרַע וְאִינוּ
אַלָּא מִלְעִיל וְכֵן חוֹרְאִין אֲנַחְנוּ הַאֲשֶׁכְּבָדִים בְּפֶתַח מִלְעִיל

פֶתֶל הַחוּטִין שֶׁמְשִׁימִין בְּפִי הַנְּדוּת בְּקִרְאִים פְּתִילוֹת
וְכֵן בְּמִדְרַשׁ אֵשֶׁת לְפִידוּת שְׁעוֹשָׂה פְּתִילוֹת

לְמִקְדָּשׁ בְּלִשׁוֹן אֲשֶׁכְּבָד צוֹכֵן וְכַלְעַד כְּטוֹפִינִי וְבִקְרָאִים
פְּתִילוֹת לְפִי שֶׁתְּחוּטִין מִשְׁוֹרְזִין וְגַפְתָּלִין יַחַד בְּפֶתֶל וְעַקֵּשׁ

תְּרַגְוִם פְּתִילָא וְעַחְוָמָא |

**בְּשֵׁם אֲשֶׁר הִכַּל צוֹפָה
אֵת הַצִּבְיִי**

צִבְע בְּקִרְאֵי אֲנָשִׁים הַחֲנָפִים רוֹצֵה לֹמֵר שְׂאִיד
הוֹכֵם בְּבָרִים צְבוּעִים פִּירוּשׁ שְׁמִירָאִים צִבְע

אַחַר מִמָּה שֶׁהֵם וְכֵן אָמַר הַמְשׁוֹרֵר הַאֲיוֹבִי וְהַחֵד בְּנִי
מִן הַצְּבוּעִים בְּשִׁיחָתָם צְשִׁיחָה צְעִיחָה וְיֵשׁ מִפְּרִשִׁים מִן

הַצְּבוּעִים פִּירוּשׁ אֲדַמּוּזִים בְּטַבַּע וְצִבְע שְׁעָרִים אֲדוּם בִּי
רוֹבֵם הֵם רַעִים בְּטַבַּע |

צִבְע מִהַשְׂרֵשׁ הַזֶּה אֲצִבְע וְסַחֵם אֲצִבְע הוּא שְׂאִיחַר
הַגּוֹדֵל כְּמוֹ אֵת אֲצִבְעוּ בְּדָם וְדוּמִיחַו וְצִבְעוּ

גַּם כֵּן עַל הַכֶּלֶל רוֹצֵה לֹמֵר כֵּן אֶחָד בְּקִרְאָה כֵּן וְכַלְשׁוֹן
רַבִּים אֲצִבְעוֹת וְצִבְעָה גַּם כֵּן אֲבָר הַאִישׁ אֲצִבְע בְּאֲמָרִים

אִין כֵּן הַאֲצִבְעוֹת שׁוֹת |

צִדָּד כֵּן שְׂרֵשׁוֹ שֶׁל צִד וְכֵן צִדָּדוֹ רָדָל בְּדַבְרֵיהֶם
לֹמֵר בְּלִשׁוֹן רַבִּים צִדָּדִין עַל שְׁנֵי צִדָּדִין

וּמִלֵּת כִּי צִד הוּא מוֹרְבָּבֵת מִן כְּאִי צִד |

בְּמִסְכֵּס ל'
מַעֲלֵי ח'

וְקִרְאָה ר'

צדק

הַרְגִּילוּ דָל לְקַרְא לְמִתְבַּת עֲבִיִּים צְדָקָה וְכֹז
פִּירְשׁוּ וְצְדָקָה תִּצְוֶל מִפְּוֹת י צְדָקָה תְּרוּמָם
וְלִפִּי לְשׁוֹן הַמְּקַרְא אִיז הַפֶּרֶשׁ בֵּיז צְדָקָה לְצְדָקָה רַח
שְׁדָה לְשׁוֹן זָבֵר וְזָה לְשׁוֹן זָקָה וְקַרְאֵי הַצְּדָקָה בְּלְשׁוֹן
הַגּוֹיִם אֲלִמְוֹזֵן וְהוּא בְּלִחַח מְלִשׁוֹן יוֹז |

מסלי ז
מסלי לר

צדיק

קַרְאֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְכַרְכָּה לְאוֹת הַזֹּאת צ
צְדִיקָה בְּאִמְרָם צְדִיקָה בְּפִוֹת צְדִיקָה פְּשׁוּט וְכֹז
חֹרִיז לָהּ הַאֲשֶׁכְּבֹזִים וְהַצְּרַפְתִּים צְדִיקָה אֲבָל שְׂאֵר הַיְהוּדִים
גַּם בָּל הַמִּדְקָדְקִים קַרְאֵי לָהּ צְדִיקָה |

צדוק

שְׂבִי תִלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְאֶנְטָגֶנוֹס אִישׁ סוֹכֵר
אֶחָד שְׁמוֹ צְדוּקָה וְאֶחָד שְׁמוֹ בִּיתוֹס וַיִּצְאֵי
לְתַרְבּוֹת רַעָה וְכִפְרוּ בַתּוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה וְלֹא הֶאֱמִינוּ רַח מַח
שְׁבַתוֹב בַּתּוֹרָה שְׁבַכְתָּב עַל כֵּן חֹרִיז לָהֶם חֲרָאִים לְשׁוֹן
מְקַרְא וְעוֹד אֲדַבֵּר בָּם בְּשֶׁרֶשׁ קַרְא וּבְלְשׁוֹן רוּמֵי חֹרִיז לָהֶם
צְאִדִּיצִיאֵי כִּי כֹז מִנְחָג לְשׁוֹנָם לְשִׁים צְדִיקָה בְּמִחוּס חוּף
שְׁלֵבֵי כִּמוֹ שְׂאֲכָאֵר עוֹד בְּשֶׁרֶשׁ קַסֵּר |

ציות

בְּדַרְזֵל תְּמַסְרֵב לְצִיּוֹת דִּיז לְחֶכְרוּ וְהוּא לְשׁוֹן
הַאֲזָנָה וְהַקְּשָׁבָה בְּתַרְגּוּם הַאֲדִינֵי הַשְּׁמִים אֲצִיּוֹת
שְׂמִיא וְכֹז הַקְּשָׁב אִיזֵב אֲצִיּוֹת אִיזֵב בְּלְשׁוֹן אֲשֶׁכְּבֹז בּוֹר
בַּעֲמֹז וּבְלַעַז אֲסַחּוֹלְטֵר |

דברים ל'ב
איוב ל'ג

צלל

מִיִּם צְלוּלִים יִיז צְלוּל הוּא הַפֶּךְ עֲכוּר וְכֹז
פִּירְשׁוּ רִשִׁי עֲכָרְתֵּם אוֹתֵי צְלוּלָה הִיְתָה הַחֲכִיבִית
וְאִתֵּם עֲכָרְתֵּם אוֹתָהּ וְהוּא בְּלִחַח מְלִשׁוֹן צְלוּל בְּעוֹפְרֵת

ראשית ל'ד
במות כ"ו

ח

תשבי

שהוא לשון שקיעה כתרוממו אשתקעו כאפרא כי כל עוד
שחמים והשמן איבזו שהועים על הרוב הם עכורין וכאשר
הם שהועים הם זכים וצלולים בלא לויטר ובלעד היארדו |

צֶלֶם

כבר באר הרמבם ז"ל בספרו מורה הנבוכים
ההפרש בין צלם ודמות ואנחנו חוראים לכל
פסל צלם וכן בדביאל צלם חד |

דניאל ב'

צְמִצִּים

בדברי רז"ל צמצמו בין שני בדי ארוז והשם
צמצום לשון דוחק וסתר כי כסתה פניה
תרגום ירושלמי ארי צמצמה אפחא בלשון אשכנז
צווינגן ובלעד סטרינדאר |

חלמית ל"ח

צִנֵּן

צנוז וחזרת הצנוז הוא שרש כדמות לפת
בלשון אשכנז רעטיר ובלעד ראכניל וחזרת
הוא עשב הנקרא בלעד לאטונא ובלשון אשכנז לאטיר |

צִנֵּעַ

בדברי רבותינו וכרוצם לברכה דברים שבצנעת
פירוש בסתר וכן תרגום ויבא משה את המסות
והוא מעצב צניעות נקראו האנשים השפלים
והמסתתרים בעבור ענותותם צנועים |

במדבר י"ז

צֶעַר

לשון צער ומכאוב ולא צמצא במקרא אך
תרגום בעצב תלדי בנים בצערא תלד בניז
ותמתתי כי כל לשון קלוז וקללה שבמשלי מותרגם
בלשנא צערא |

חלמית ג'

צֶרֶב

צרבא מדרבנו פירוש בערוה חזקה תלמידי
חכמים ורשי פי לשון חריפות ולשגי הפרושים

תשבי

הוא צדור מז אש צרבת שאין דבר חזק וחד ממצד
נאבחנו חודאין צורבא דרבנו כל מי שקורא ושוצה
בתלמוד אפלו אם אינו נקמדי לרבנות |

מסלי ה'

צדק

זה הש"ש לא נמצא במקרא רק במהום
אחד בדברי הימים עצים מז הלכנו ככל
ודמותיו זכרונם לברכה שמשו בו הרבה בשמות
ובפעלים אך נכניז המל ובפעל לא נמצא והשם צדק
והתאר צדיק ובתרגום לא נמצא רק בשמות כמו ידו ככל
יד כל בו הוא יהא צדיק לכולא ואח בני אנשא יהו
צדיקו לית וכל לשון חפץ מתורגם בלשון צדוק כמו
אעשה כל חפצני אספיה כל צדק בלא בידורפניש ובלעד
ביזוביי ושמשו גם בזה להוצאת הריעי כמו מסיד הוא את
בגליו עבד הוא ית צדיק וכו אמרו והוא צדיק לנחביו |

ר"ה ב' ב'

רמית ה'

מלכיס א' ה'
מסמס ג'

צדק

הרבה נופל זה הלשון על לשון עבודה זרה
ופסל כמו לשדים לא אלוה לשדיו דלית
בהו צדוק אם אלהים הוא אם אית ביה צדוק ודומיהם
דבים כלם לשון פח ותועלת וכו מה אועיל מחטאתי
מה צדוק מתעל סודחצי וכו לא יצלה לכל לית ביה צדוק
לכל מדעם בלשון אשפנו ניץ ובלעד אוטילו |

דברים ל"ב

מלכיס א' יח

חוב ל"ח

ירמיה יג

תשבי

צרת לשון חבור ודבוק לא נמצא בפסוק גם בתרגום
לא מצאתיו רק במקום אחד בתרגום ירו' וצ"ס
מיד פתים ויצרפון עמהון ליוניז מן רומא פי ויתחברון
ורבותיו זל שמשו בו הרבה כגון הקנה מצרפו למעשה
מצטרפיו יחד והשם צרות וכו' צרות האותיות וזה ידוע
לבעלי השכלה ונמצא ספר הנקרא ספר הצרופים וא"ז
לי בזה עסק ו

מורב כ"ר

צרפת שני צרפת הם האחד צרפת הסמוך לצדון
והוא שם מקום שנאמר היום לך צרפתה אשר
אשר לצדון והשני שם מדינה שנאמר כנענים עד צרפת
בלעז פרנצא ובלשון אשכנז ודאנחריווד ו

מלכים א' י"ז

עובדיה ח'

נשלמה אות הצדי
ועל זה לאהינו נודה
אות הקנה

קביא המשהח בחובביא ובדברי חובביא את והם עצמים
קטנים של ששה פאות חקוק על הפאה האחת
בחדה אחת ועל השנית ב' ועל השלישית ג' ומל וכו' כלם
לשחוק בהם ובלשון אשכנז ודאודפיל או טופיל שטייז
ובלעז דאדי ושם הואר חוביוסטוס פירד שוחה בחובביאות
ובערוד פירוש שהוא הגונב צפשות והראשון בכוז ו

קבל לשון חבלה לא נמצא רק בעזרא ובדברי
הנביאים ובאסתר שהם ספרי הגולה ופעם
אחת במשלי שמע עצה וקבל מוסר אבל בתרגום

משלי י"ט

תשבי

במצאים הרבה לשונות מתורגמין בלשון קבלה עייז
במתורגמין גם רזל שמשו בו הרבה מאד ואיז צריך
להביא עליהם ראיות והשם קבול או קבלה והתאר קבלן
ומקבל בקרא מי שלמד ספרי קבלה והם סתרי תורה
ובביאי שקבל איש מפיי איש עד מרעה לכך בקראת קבלה
והיא בקלקת לשני הלחים עיונית ומעשית ואינני כדאי
לבאר ענינה כי בעונותי לא למדתי תכמה זי ודעת
קדושים אלה לא אדע ולא אבין |

קבל

קובל אני על פלוני הוא לשון תרעומות
ובז כל לשון צעקת חמס מתורגם בלשון
קבלה כמו צועקים אלי קבלו קדמי צעקת סדום קבילת
סדומאי ודומיהם רבים בכלז הבית רפויח אבל לשון
קבלה דלעיל היא דגושה וסימנך שמוע אשמע צעקתו
קבלה אקבל קבילתיה ודוח |

קבע

קבע לו זמן וכו עת קבוע והשם קבע או
קביעות כלם לשון קיום הדבר והקבלתו בלא
גיזעט ובלעז דטירמינטו ולא במצא זה הלשון במקרא
אולי יש לדמות לו קבעת בוס התרעלה שהם השמרים
ובקראו כז לפי שהם קבועים בתחתית הכלי |

קדר

קדר ופארור וקלחת שלשתו מתורגמין
קדרא וכו בדברי רזל קדרא וכו שותפי לא

תשבי

קריבא ולא חמימא והוא הפלי שמבטליז בו ובוהגים
לקרא אותו קדבה הקוח בשוא והולת בצרי ובהא בסוח
וכו בקדבה שבשלו בה בתבשלו בלא האכו ובלעד פיניוטה

קדר

אנחנו חודיו העם הנקרא טרטרז חדרים בשם
בני ישמעאל קדר ואדבא ומכשם שהם שוכנים
בערב אבל הטארטוז אינם דרים בערב אלא לפי שגם הם
שוכני אהלים בבני ישמעאל בקראים חדרים כמו הם |

חלמית כ"ה

קדש

לשון זה משמש בדברי רבותנו זכרנם לברכ
לענינים רבים קדוש וקדיש וקדשה וקדוש
וקדושין וקדוש ולא אוכל לפרש כל אחד ואחד אך כל
אחד הוא יתבאר במקומו לפי ענינו |

קהל

קבוץ גדול בקרא קהל כמו צבור ומשקל אחר
קהלה ובוהגיו להפריש ביניהם וחודיו לקבוץ
יהודים חדרים בעיר אחת קהל ולעיר שבה קהלה בקראת
קהלה כמו קהלת פאדואה או ויניציא ולרבות קהלות
אבל קהל לא יתרבה לומר קהלים גם המקום שבו בתי
חיים רוצה לומר קברי מתים בוהגיו לקרא קהלה אח על
פי שהוא כפר ואין בו קהל רב |

קטגור

אין קטגור בעשה סניגור פירוש מלשון ורכיל
והוא לשון יוז ממש ובלשון אשכנז היגדרר
וכלעד אינטריגדור והשם קטגוריא |

קטניות

מיני קטניות ובלשון רבות קטניות ובלשון
הקדש בקראים זרעונים וכלא צומיז ובלעד
לזאמו או מינוטיא לשון קטניות לכה בקראים קטניות |

תשבי

קל

קלות ראש רבים סבורים שקלות ראש הוא מי
שהולך פרוץ בראשו וטועים כי הוא מקרא
גלוי הראש כמו שאמרו אסור ללך ד' אמות בגלוי הראש
אבל קלות ראש הוא מה שאמרו אל יקל אדם את ראשו
ופירושו בערוך שלא ילך בתבטת ראש אלא בכפיפת ראש

תוליס מ"ס

קלמוס

עט סופר מחיר תרגום היד קולמוס דספרא
בגיל וכו' חורין לו בלשון דומי קלמוס
ובלעז קלמי ומנה חורין לכלי שמימיז בו הקלמוסים
והדין קאלימר וכו' בבראשית רבא משל למלך שקנה
קאלמריז לבגו וכולי |

קלס

חוקאל לב

כל לשון קלס בלשון המקרא לגנאי כמו לעג
וקלס וקלסה לכל הארצות ויתקלו בה אבל
בדברי רבותינו זכרונם לברכה הוא לשבח כמו מקלסין
לפני המלך לברך לעלה ולקלס וכו' ופילגשים ויהללות
תרגום ויקלסו להון ובלשון אשכנז לובן ובלעז לוידאר |

סיר ז'

קלסתר

איוב כ"ט
איוב י"ז
איוב י"ד

קלסתר פניו פירושו צורת פניו וכו' תרגום
של ואור פני לא יפילו וקלסתר אפי
ויצורי כצל כלם וקלסתר אפי משנה פניו ותשלחהו
מתני קלסתריו שלשתו באיוב ולא מצאתי להם דומה
בתרגום ובערוך בתיב קלסטר בטית ולא מצאתי בו בכל
הספרים המדויקים |

קלת

דלמית ז'

אשר פצל ברהטים תרגום די קלים ואת הבית
יקלית בלא שילן ובלעז שחורצילאר והשם
קליפה כגון קליפת השום קליפת העץ ומנה בקרא העור
שכותבין עליו קלת לפי שנקלה ממינו השער בלשון
אשכנז פערמוט ובלעז פירגמינו |

תשבי

קמא הרבה צהתי וזל במלה זו באמרם פרה קמא
 תנא קמא פירוש ראשון ולא מיצאתי זה
 הלשון בתרגום רח מתמודל שלשום מתורגם בכל מקום
 מאיתמלי מדקמוהי רוצה לומר מלפניו ויש ספרים
 שכתוב בהן מדקמוהי והוא טעות סופר דוח ותמצא |

מעות כ"ב

קמט ותקמטני לעד היה פירוש הרמב"ן זל לשון
 קשירה מדברי רז"ל ומזה אמרו קמטין והוא
 בשפלה הפשר והעור יתקשר יחד בלשון אשכנז רובצלז
 ובלעד פאלדי וכן פירש רש"י לקחת אם לקמטין שבפניה

חוב א

ועל צ

קמיע הוא כתיבה מעוטה על קלה שנשאת בצואר
 לרפואה או להצלחה ופירש בערוך שהוא
 לשון קשר ונראה לי שהוא לשון קמצא בדברי רבותי
 זכרונם לברכה שפירושו מעט ולפי שמשמין בקמיע
 פתחיו קטנים עם כתיבה מעוטה בראשי תיבות וגימטריא
 של שמות קדושים והשבעות לפיכך בקרא קמיע |

קמץ חודין לאדם כילי קמץ ונדברי רז"ל
 הוא לשון אסיפה וקמץ באמרם המקמץ
 צואת כלבים והרדח פירש מזה לקמצים לשון אסיפה
 וכן דרך הכילי לאסוח ולקמץ על יד וכילי בלשון אשכנז
 קארז ובלעד סקארסו ומזה בקרא גם כן האצבע שלפני
 ויקרא ב' ה' הוצת קמיצה מז מלא קמץ שבת תנה תבתו מודד הקטרת

חלפת מ"א

ויקרא ב' ה'

תשבי

עייז בשרשי הר"ח ומנחה קראו גם כן לזכויה כזו קמוץ
שבתברתו צדיק לקמוץ שפתיו יחד ונפתח צדיק לפתוח
אותם

קנוניא

בדברי רז"ל שנים שעשו קנוניא וכו' חיישינן
לקנוניא פי' פערוד לשון רמאות ונראה לי כי
קנוניא מלה מודקבת בלשון לעז מן קוז ואוז כי קוז בלע
עם ואוז בלעז אחד דהיינו ביהוד גם אובייר בלעז לשון
השואה באמנם אוביטי אינסימי דוזה לומר בהשואה
יחד בלשון אשכנז אייבש ובלעז אוביט זה מה שגראה
לי הישר והנכון בפירוש המלה הזאת |

קנה

בדברי רבותינו זכרנום לברכה קבול קנין וקנין
סודר והוא במחוס מה שאומר הפסוק וזאת
לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר
שלה איש בעלו וכולי כן אנחנו חובין עתה בסדר שהוא
הקנין וזה שלוחהיו שני עדים ומבארים לפניהם דברי
תנאיהם וכל אחד מהעדים פושט כפת בגדו והמקבלים
עליהם לקיים כל דבר בוגעים בגפיהם וזה קנה קנין
סדר וכן תרגום קנה לך וישלוח בעלו אושיט ידך לקנוניא
עייז שם |

חת ל'

חת ל'

קנה

אל יקנה אדם בערור שקנה בו חברו וכו' הרבה
בדרזל ואין משמשין בו רח בבנין פעל הדגוש
והשם קניה כגון קניה סעודה והוא מה שאיכלין אחר
ר

תשבי

הסעודה ובלשון יוז צהרא אפיקומין כמו שבארתי בשרשו

קנטר

התחיל לקנטרן והשם דברי קנטורין והתאר

קנטרן וכן אמרו מפני שקנטרין חז ובעל

הערוד כתב קנטר בתיו ופירשהו לשון בעס ואני לא

מיצאתיו רק בטית ואנחנו מפרשים אותו לשון צחוק

בלשון אשכנז שפוטן ובלעז שויאר |

ראשית כ"ג

קנטר

וישחול אברהם לעפרון פירש רש"י יש מחום

ששקליהו גדולים שהו קנטרין ציבטנריש

בלעז | כבר דהב טהור תרגום ירושלמי קנטר דהב דכי

וברהא לי שהוא בלקח מלשון דומי שקורין לכך משקל

או מספר של מאה ציבטינאר וחקוקת וחקדי מתחלפים

כמו שיתבאר |

ממת כ"ח

קונטרס

בעלו התוספות קראו לפירוש רש"י שחבר

על התלמוד קונטרס ואומרים שנקרא כן

לפי שבראשונה הוא חבר הפירוש קונטרס קונטרס ואחר

כה בעשה ממונו ספר מיוחד וקונטרס בלקח מלשון לעד

שקורין לקונטרס קוניבטירנו לשון חמשה שבר ברהגין

לעשות קונטרס מחמשה עליו בלשון אשכנז כוזו ובלעז

פוליי שכל אחד מהם שבי עליו נמצא שכל קונטרס

עשרה דפין ויש שנעשה מן ארבעה עליו דהיינו שמנה

דפין וקורין לו קונטירנו רוצה לומר של ארבע דפין |

קנס

בדברי רבותינו זכרונם לברכה קנסין אותו כד

וכך פירוש עובשין והשם קנס פירוש עובש

ובדברי קנסות בלשון אשכנז כוס ובלעז פינח |

השבו

קסר

בַּיָּמִים הַדְּמוּזִיִּים קָרְאוּ לְכָל מִלֵּךְ שֶׁל רוֹמִי
צִיֶּסֶר וְזֶה לְפִי שֶׁהַמֶּלֶךְ הִרְאִישׁוּ שְׁלֵהֶם הָיָה
בְּזוֹ פְּחוּצָה פִּירוּשׁ שְׁמִתָּה אֲמֵנו בְּלִדְתָּה אוֹתוֹ וּבְחֻצָּה
אֶת צִיֶּסֶר וְהוֹצִיאוּ הַיֶּלֶד הַזֶּה וְעַל כֵּן בְּקִרְאָה צִיֶּסֶר
כִּי בְּלִשׁוֹן רוֹמִי צִיֶּסֶרִיו הוּא לְשׁוֹן חֲתִיבָה וְאַנְחָנוּ אוֹמְרִים
קִיֶּסֶר כִּי כֵן מֵה שְׁמוֹדָאִים הֵם בְּצַדֵּי הוֹדָאִים אֲנַחְנוּ בְּחוֹת
וְזֶה בְּעֵבֶר אוֹת הַצִּי שְׁלֵהֶם שְׁעִירָתוֹ כְּצוּרַת כֶּת הַפּוּכָה
כְּזֶה C לְפַעֲמַיִם הֵם הוֹדָאִין אוֹתוֹ בְּמַהוּם צִי וְלְפַעֲמַיִם
בְּמַהוּם כִּי |

קפד

בְּחָגוֹ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל הִרְבֵּה בְּלִשׁוֹן הַקְּפָדָה בְּעֵבֶר
חֲשֵׁשָׁה בְּאֲמִרָם לֹא הַקְּפִיד עֲלֵינוּ וְכֵן הִרְבֵּה
אֶךְ בְּלִשׁוֹן הַפְּעִיל וְהוּא גְּלַח מִלִּשׁוֹן הַפָּדָה בֵּא שְׁהוּא
עֵבֶר כְּרִיתָה מִן הַפְּדָתִי בְּאוֹרֵג הַיִּי וְכֵן הִרְבֵּה מִלִּשׁוֹן קְצוֹר
מִתּוֹדָגִם בְּלִשׁוֹן הַקְּפָדָה כִּי כֵן מִי שְׁאִינוּ מִקְּפִיד עַל דְּבַר
מִחֻצֵּר בּוֹ וְכִזְרַת אוֹתוֹ מִלְּבֹד וְאִינוּ חוֹשֵׁב בּוֹ עוֹד וְהֵשֵׁם
הַקְּפָדָה וְהַתּוֹאֵר אִין הַקְּפָדוֹ מִלְּמַד |

חזקאל 5
ימעה ל'ח

קפה

קָפָה שֶׁל צְדָקָה קָפָה שֶׁל בְּשָׁמַיִם הוּא כְּלִי
בְּאוֹז הַכֶּה קְטַנָּה אוֹ אֲרֻצוֹ שְׁמִשְׁלִיכִין בּוֹ מִעוֹת
אוֹ דְּבַר אַחֵר וּכְשֶׁאוֹמְרִים קָפָה סָתֵם רוֹצֵה לֹאמַר קָפָה שֶׁל
צְדָקָה בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֹד בּוֹכֵשׁ וּבִלְעַד בּוֹשְׁלוֹ |

קפח

אִין הַקְּפָחַ מִקְּפָחַ שְׁבַר שׁוּם בְּרִיָּה וְהוּא לְשׁוֹן
כְּרִיתָה תְּרָגוּם פֶּשֶׁט גְּדוּד בְּחוּץ וּבְמִדְּבָרָא בִּימִמָּא
קְפָחִין פִּירוּשׁ כּוֹדְתִין וּמִמִּיתִין בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֹד אֵב שְׁבִידוֹ
וּבִלְעַד טַאֲלִיָּאֵר |

המע ז'

תשבי

קצב חודיו למוזכר בשר קצב וכן עשו ממנו פעל
לקצב עליו בשר והוא מז ניקצב עץ פירוש
חתך או כרת ו

מלכים ב' ו'

קצב ימיו של אדם קצובים פירוש סדורים וקבועים
מז בעדר הקצובות פירוש סדורות זו אחר זו
והשם קצבה מלשון מדה וקצב אחד פירוש סדר אחד
ויש מפרשים מזה לקצבי הרים ירדתי לשון קץ וקבול
כאלו אמר לקצווי כי הם אחד במבטא ו

סדר ד'

חזקאל א"א
חנה ב'

קרא רבותיני זכרונם לכרבה קראו לפסוק קרא
באמרם רישא דקרא או סיפא דקרא ומא מקרא
אין מקרא יוצא מדי פשוטו מקרא מסודר הוא גם קראו
לכל העשרים וארבע מקרא באמנם חזרנו על כל המקרא
לעולם ישלש אדם שנותניו שליש במקרא ונוהגין התמוז
לקרא ספרי בניאים ביהודי מקרא ובתקדמתו לספר מסרת
המסורת בתתי כזה טעם ו

קרא כבר כתבתי בשוש צדח ענין הצדוקי והבניסותי
שהם בקראים קראים וכלשון יחיד קראו אותו
קרא ויש קראי על משקל בנאי וכן נהגו לקרא לאדם
בקרא במקרא קראי כגון כשמת רבי איעזר ברבי שמעון
כן ינחי היו בני דודו חודיו וסופדיו עליו בכלל שבחיו
קראי וכולי פירוש בעל פסוק ו

קראי יש מלה דקראי ולא בתיב או כתיב ולא קראי
וקאלה רבות בארתי בלם בספר מסורת המסורת

תשבי

קרי

קראו רבותינו זכרונם לברכה לשכבת זרע קרי
באמרים בעל קרי וכו' לא ראה קרי מימיו
דיעחב והוא לשון מקרה לילה ומלת אם תלכו עמי קרי
פירוש שתאמרו מקרה הוא |

דברים כ"ג
ויקרא כ"ו

קרבץ

האשכנזים חורים לפיוטים שאומרים בשבתו
וימים טובים קרובץ ולא מצאו לזה טעם רק
שאומרים שהוא ראשי תיבות חול רצה וישועה באהלי
צדיקים ולזה הטעם איז טעם ולא אוכל להאריך והגבי
נותו לך טעם איד צפל בינינו זה השבוש הזה ידוע כי
אנחנו האשכנזים באנו מגזע הצרפתים כי כאשר גורשנו
מצרפת שבת בלה גרש יגרש בתפשוטנו בארץ אשכנז
ונשארנו בפנינו הרבה מלות מלשונם ודברים ממונה סבורים
שהם מלשון הקדש כמו שכתבתי במלת סרגנס והנה
הפיוטים בקראו קרובות בתיו לפי שמקרבין אותם אל
התפלה וכו' חוראים אותו כל שאר היהודים וכו' זכרם
הרדח בשדש עתה עיני שם ולפי שהצרפתים אינם
מבדילין במכטא בין הצדי ובין הפיו הרפויה וכאשר
שמענו שאמרו קרובות חשכנו שאומרים קרובץ וקדמוננו
לא מצאו טעם למה בקרא כן אלא שהוא ראשי תיבות
בדלעיל ואחר כך מצאתי בספר האשירי בפרה איז עומדין
ודא לשונו ורבי אליעזר הקלירי שעשה קרובץ וכולי
ואני אומר אולי לפי שגם הוא היה אשכנזי היה רגיל
לקראם קרובץ ועוד הרי הוא קרא אותם קרובץ ולא
קרובץ וכו' בטליו דברי הראשי תיבות דלעיל ועוד אפילו

תילים ק"ח

ממות י"א

תשבי

חיוו הראשונה לא תתכו במלה בתוהת הבית דגושה ודוח |

קרוז קרוז ורינות והקרוז חיימת לו לעולם הבא קרוז
הוא מה שנמצא בלשון עברי בקצת מקומות

שנקרא אשם פמו על גזל הגר להשיב האשם אליו וכז
האשם המושב שניהם בתרגום ירושלמי קרצא ועקר קרוז
הוא לשון חוזק ותוקח פמו קרוז ישעי ודומיהו והרינות
הוא מה שנתוספת על הקרוז ועוד אדבר בו בשרש רוח |

במדבר ה'
במדבר ה'
תלים יח

קשט בדברי רבותינו זכרונם לברכה קשט עצמו
ואחר כך קשט אחרים הוא לשון עדי ותרגום

ותקשרים בפלה בקשט פלחא והשם קשט עיין בשרש
בשט גם בשרש תכשיט ובלשון אשכנז צירונג ובלעד
אודנאמענט |

דף ס"ה
ומעיה מ"ט
הוא

קשקש זה המין לקרא הפעמונים הגדולים שהולים
הנוצרים בתוך מגדלי בית אלהים קשקשים
בלא גלוקז ובלעד האמפאני והקשקש הוא לשון השמעת
הול וכז אמרו רבותינו זכרונם לברכה אסתרא בלוציצא
קיש קיש קריא וכתב בעל הערוך כי במצא בקצת מוסקא
ביש ביש בבח |

**נשלמה אות הקות
בשם כל כפות יזקות
אות הריש**

ראת דבר שהיא חוב וככז לעשותו חודאין לו דבר
ראוי ולא במצא בפסוק רח הראויות לתת לת
בלשון אשכנז ווירדיג ובלעד דיבייו |

אמת ב'

תשבי

ראה

חמישה אינות יש לראיה בלשון אשכנז לונג
וכלעז פולמוז ואיז לשאול למה בקראת
דיאה כי איז טעם לשמות גם בעל הערוך לא תביאו

רב

לשון שר וצניד וצניד מתורגם רב כמו שר צנא
רב היליה נשיא אהים רב קדם יא צניד שמותיו
לר רב שויתיה לר וכן עם הכנעניים רבו רב רבי וכן אבי
אבי רבב ישראל רבי רבי וכלם הריש פתוחה והיוד לכנני
אבל רבי יהושע ורבי ישמעאל ודומיהם הריש בחירה
והיוד נוספת ביוד אכזרי ודמיהם ואמר רזל כל רב ומר
מבבל וכל רבי מארץ ישראל ותמיהתי על מה שנמצא
בחרבה סדורי תפלות רבי הריש בשוא ולא יתכן במקור
כלל כי הבית דגושה ואיז דגוש אחח שוא בע ובראה לי
הטעם כי קרה זה לפי שלפעמים כותבים במקום רבי הריש
לברך במקודה עליה כזו ר וקודה בשוא ולא במקודה
אחרת לפי שהשוא אינה תנועה לבר בשארה גם כן במלת
רבי אך קשה לי שאנחנו האשכנזים חודאים חברת הריש
בקמץ חטות ונאמר רבי על משחל חלי עזי ולעולם לא
מצאתיה כן לכו אני אומר שדינה להיות בחירה רבי כי
שרשו רבב והראיה כי הפייטנים כאשר חתמו את שמים
בתבו אחר הריש יוד כגון איצוד בריבי חלידי להורות על
חירה הריש ויש שמשמין גם כן יוד אחר הבית הראשונה
כמו רבי שמעון הגדול שחתם שמו שמעון בירובי יצחה

ראשית כ"א
ראשית כ"ג כ"ד
מלכיס כ"ב

תשבי

ורבי מאיר שליה צבור תתם שמו בהרדית אקדמות
מליז מאיר ביר ריבי יצחה בשתי תיבות כי ביר הוא כמו
בר בתרגום ירושלמי כמו לא ביו לו ולא צבד בעמו לא
ביר ליה ולא ביר דביר ויש מהרפנים הנקראים רבז כמו
רבז גמליא ורבז יוחנן הנביז בוספות והם השוכי המעלה
יותר מרב ורבי והרבי רבנים ובסמיכות רבני אבל רב
ורבי לא יתרבו כי לא בוכל לומר רבים ורבים ושם התאר
של השם יתעלה רבז הריש בחירה וכן רבזו של עולם
דביש בוסחאות בחודה בפתח רבז רבזו והוא טעות כי
כן תרגום אדון כל הארץ רבז כל עלמא וכן אם אדוני
יתן לא אשה אם רבזיה ו

לויב יא

החזע ג'
במות כ"א

רבית צטד כסה צטד אוכל רבית כספא רבית עבוד
וכן תרבית ומרבית כלז מתורגמין רבית הריש
בחירה ואנו אומרים רבית כמין חטות בטעות כמו
שנאמר רבי כטעות באשר בארתי בשרשו ו

רבית כ"ג

רביתא בדברי רבותינו זכרונם לברכה מאי רביתא
שמשינו בו במקום התחדשות וכן רביתא קא
משמע לז ועקרו מלשון גודל ורבי פירו דבר יותר גדול

תשבי

וְלֹא בְמוֹצָא בְתַרְגוּם רַח עַל עֵבֶר גְּדֻלָּה וְשִׁרְרָה כְּמוֹ זֹאת וְיִקְרָא ז'
מִשְׁחַת אַחֲרָיו וּמִשְׁחַת בְּבִיז תַּרְגוּם שְׂבִיחָם רְבוּתָא וְכֵן
בְּדִבְיָאֵל וּרְבוּתָהּ רַבָּת |
דְּנִיחָל ד'

רַבִּיז הַרְבִּיז הַנּוֹרָה בִּישְׂרָאֵל וּמִדְּבִיזֵי הַנּוֹרָה בִּין קְרָאֵי
בְּעַלֵי יְשִׁיבָה שֵׁישׁ לָהֶם תַּלְמִידִים רַבִּים בְּתַלְמוּד
וְתַמְחֵתֵי אִיד לַקְּחוּ זֶה הַלְשׁוֹן וְעַל הַרְבִּיז אֵינוֹ בָּא רַח עַל
בְּעַלֵי חַיִּים שְׂאִיבִים מִדְּבָרִים וּבְכַפְרֵי בְּכַפְרֵי חַיִּים בְּהַגִּיז
לְקָרָא אוֹתָם מִדְּבִיזֵי הַנּוֹרָה וְלִשְׂאָר הַרְבָּנִים חַיִּים חוֹרְאִים
חֲכָמִים סְתָם כִּי לֹא חַיִּים בִּיבִיחָם הַסְּמוּכִים לְרַבְּנֵי כָּל
מִפְּנֵי שְׂאִמְרוּ רְבוּתֵינֵנוּ זֶל אֵין סְמִיכָה בְּחֻצָּה לְאַרְצָא |

תקף
זלתי

רַגְלֵי לְשׁוֹן הַרְגַל הוּא מוֹרְגַל בְּדְבָרֵי רָזָל בְּכַבֵּז הַפְּעִיל
וְלֹא בְמוֹצָא בְּמַקְרָא רַח אֲנִכִי תַרְגְּלֵתִי לְאַפְרִים
שְׁחַר כְּמוֹ תַרְגְּלֵתִי וְכֵן לֹא שְׂמִשׁוּר בּוֹ רָזָל רַח בְּכַבֵּז הַפְּעִיל
הַרְגַל מִרְגִּיל מִרְגַל אֲרִגִּיל וְכוּלֵי וְהַתָּאֵר רַגִּיל רַגִּילִים
וְהַשֵּׁם רַגִּילוּת אוֹ הַרְגַל וְכֵן אָמַר הַחֲכָם הַהַרְגַל עַל כָּל דְּבַר
שֶׁלְטוֹן עֵבֶר בְּחִיאוֹת וּמְחִירוֹת עַט סוֹפֵר מִחִיר תַּרְגוּם
חוֹלְמוֹס סְפָרָא רַגִּיל וְלֹא מִצְאֵתִי לוֹ חֶבֶר בְּתַרְגוּם וּבְלִשׁוֹן
אֲשַׁכְנֵז בִּיהַעֲבָד וּבְלַעַז פְּרָאטִיקָא |

הופע יא
תלם מלה

רַגִּישׁ עֵבֶר הַהַרְגֵשׁ יְדוּעַ בְּדְבָרֵי רָזָל בְּכַבֵּז הַפְּעִיל כְּאֹז
הַרְגִישׁ מִרְגִישׁ וְהַשֵּׁם הַרְגִישָׁה אוֹ הַרְגֵשׁ כְּמוֹ
חֹשׁ הַהַרְגֵשׁ בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֵז אֲנַכְפִּיבְדוֹן וּבְלַעַז סִיבִיטִיר |

ש

5

תשבי

רוח ר"ל הרצילו הרבה כלשון זה בכפוז הפעיל הרזית
מרויח ארויח וכולי וכל תועלת ממוז שמיצע
לאדם בקרא רוח ויש שכותבין ריוח ביוד להבדיל בינו
ובין רוח והוא צנור מן ורוח פשימו שחוא לשון הרנחה
שהוא הפך הצוקה בלא גיוויז וכלעז אוטלו או גיוואדאניז

ראשית ל"ב

רזיאל אומרים שיש מלאך אחד שנקרא רזיאל וכן
תרגום עוף השמים יוליד את הקול מלאכא
רזיאל מכריז בכל יומא מן שמיא ואומרים שהוא בעל
סודו של הקפה בלעז סיקורטאריז מלשון כל רז לא אנס
לך גם במצא ספר בקבלה שנקרא ספר רזיאל ו

קהלת 9

דניאל 7

רחם אוכס פטרא רחמנא רחמנא ליצלז בריז
רחמנא והוא כפוי לשם ותעלה תרגום רחום
רחמוז רחמנא ורחמנא וכן והוא רחום תרגום והוא
רחמנא ויש מפרשים רחמנא תורה והוא טעות בגלה כי
הוא לשון זכר והראיה באמרים בריז רחמנא אמר רחמנא

תילים ק"ג
תלים ע"ח

רפב לשון הרפכה שמרכיבין שני מיני אלנות יחד
וכן עצה בן צבעוז הרכיב חמוד על סוס בקבה
ותרגום ובהמתך לא תרכיב ובעיניך לא תרכיב ולא ידעתי
לפותרו כלשון אשכנז וכלעז הומפושטו ו

ראשית ל"ג
ויקרא וט

תשבי

רומא

במדבר ב'ר
חכיק ג'

ועים מנד בתים וסיעו יצטרחו מז רומאי
וכו גזר ממכלה צאז תרגום ישתיצו רומאי
פירוש יושבי עיר רומא אבל לא מצאתי בכל התרגום
דעשרים וארבע רומא באלת דה רומי בירד כמו מבני
בעולה מבני רומי ותרא אונבתי ותחזי רומי ושמהי בת
אדום רומי רשיעא וכו הרבה ו

ושעיה נ'ר
מכח ז'
חובה ל'

רמוז

חוב ט'ו
ושעיה נ'ח
ממלי ז'

ענין רמיזה ידוע בדברי רבותינו אל
ולא במצא בפסוק דה בהפוך אותיות מה
ירמון עיצונו כמו ירמון ותרגום שלה אצבע מרמז
באצבע וכו הורץ בעיצו רמז בעיצוהי והשם רמז או
רמיזה בלשון אשכנז טויטן ובלעד ציביאר ו

רע

ראשית ח'
ראשית ח'

דוב לשון מתחת מתרגם מלרע ויש מתרגם
תחות כמו מתחת לרקייע תרגום מלרע לרקייע
מתחת השמים תרגום מתחות שמיא וזה דבר הימה בעיני
וכו כל מילה שטעמה בסוף קראו המדקדקים מלרע
וכאשר הטעם אינו בסוף קראו מלעיל וכבר פירשתי כל
זה באר הטב בטוב טעם ו

רעי

חוב כ'
ויקרא י'

חוריו לכל היוצא מפני הטבעת למטה רעי וכו
תרגום בגללו לנצח יאבד היר רעיה וכו ואת
פרשם תרגם ירושלמי ואת רעיהו בלא מישט או
וכלעד שטירדו ו

רעם

ממת ז'

וילן העם ואתרעם עמא וכו כל לשון תלוזה
מתרגם בלשנא התרעמות בכנין התפעל והשם

תשבי

תְּרַעֲוִימָה הַלְוִיָּוֹתָם תִּרְגְּמוּם תִּרְעוּמוֹתֵיהוּן בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֶה
מִזְרַמְלֵן וְהוּא לִשׁוֹן לַעֲד מִיִּשׁ מִרְמֵרָאֵר |

מזכיר ה'

רצע רבוּתֵינוּ זְכוּרֹנָם לְכַרְכַּח קִרְאוּ לְהוּ שֶׁל עוֹר
רְצוּעָה כְּגוֹן רְצוּעָה שֶׁל הַפְּלִיז וְתִרְגְּמוּ יְרוּשָׁלַיִם
שְׂרוּךְ בְּעַל רְצוּעָה דְסַנְדְּלָא וְעַמֵּר הַלִּשׁוֹן מִן וְרִצְע אֲדוּבֵינוּ
אֶת אֲדוּבוֹ בְּמִרְצַע וְלִכְז כֹּל מִי שֶׁמִּלְאֲכָתוֹ בְּמִרְצַע בְּקִרְא
רִצְעוֹ כְּמוֹ אֲרִמֵּן הַבְּעָלִים בְּלֹא שׁוֹשְׁטֵר וּבְלַעֲז הַאֲלִצוּלָאֵר

רצות ז'
רצות ז'
רצות ז'
רצות ז'

רצת הֲלֹל שֶׁמִּשׁוֹ בְּזָה הַשְּׂדֵשׁ בְּלִשׁוֹן הַבּוּר בְּאִמְרָם
כִּי וְכִי יִמִּים רְצוּפִים וּבְפִטוּחַ בְּמִצָּא תוֹכוֹ רְצוּת
אֲהַבָּה שֶׁהוּא מִלִּשׁוֹן רְצַפָּה שֶׁהוּא הַצַּעַת אֲבָנִים וְהַבּוּרָם
זֶה בְּזָה בְּקִרְחַע וְיִתִּיָּה צִרְתָּ וְרִצְתָּ עֲנֵנו אֶחָד |

צור ד'

רשה בְּעִזְרָא בְּרִשְׁיוֹן כּוֹרֵשׁ מֶלֶךְ פָּרַס הוּא כְּמוֹ
רְשׁוּת בְּאִמְרָם רְשׁוּת הַרְבִּים רְשׁוּת הַיְחִיד
אֲבָל בְּלִשׁוֹן תִּרְגְּמוּם לֹא בְּמִצָּא הֵךְ רִשׁוֹ כְּמוֹ לֹא יוֹכֵל לְבַכֵּר
לִיִּת לִיָּה רִשׁוֹ וְכִז לֹא אִיכָל לְגֵאל לִיִּת לִי רִשׁוֹ עַל מִשְׁחַל
זְכוּ וְזָכוּת וְיִתְכּוּ לַעֲשׂוֹת מִמּוֹנֵי פֶּעַל אֲבָל בְּכִנּוּן הַפְּעִיל
לְבַד כְּמוֹ הַרְשָׁתוֹ וְהַשְׁלִטָּתוֹ וְהַכִּיבוּבֵי מִרְשָׁה וְהַפְּעוּל
מִרְשָׁה וְהַשֵּׁם הַרְשָׁאָה וְכֹל זֶה יְדוּעַ וְאִין צְרִיךְ לְפָרֵשׁוֹ |

עזרא ג'
דברים כ"א
רות ד'

רשל רבוּתֵינוּ זֶל שֶׁמִּשׁוֹ בְּזָה הַשְּׂדֵשׁ בְּכִנּוּן הַתְּפַעַל
בְּעִנּוּן עֲצָלוּת וְרִפְיוֹן בְּאִמְרָם הַמִּתְרַשֵּׁל בְּמִצָּח
וְהַשֵּׁם הַתְּרַשְׁלוּת וְתִרְגְּמוּ אֵל תְּעַצְלוּ לֹא תִתְרַשְׁלוּן |
אֲתָם מִתְרַפִּים אֲתֵינוּ מִתְרַשְׁלִים וּבְכִנּוּן פֶּעַל אֵל תִּרְתָּ יְדִיךְ

פוסקים ז'
יהושע יח

השבי

לא תִּרְשַׁל יָדְךָ עַל כֶּן הוּא מִרְפָּא הוּא מִרְשַׁל בְּלִשׁוֹן
אֲשַׁכְנֵז טַרְעָג אִו שְׁלֵאָת וּבִלְעֵז פִּיגְרֵוּ |

הוֹטַפֵּי
וּרְמוֹת לֵחַ

רָשָׁם יִצְיָאָת הַצְּרִיחַ מִזַּן הַעִיר עוֹשֶׂה רוֹשָׁם וּמִשְׁהַל

אַחַר וְאִיז רִשׁוֹמוֹ בְּכַר לִשׁוֹן אוֹת וְסִמּוֹ וְהַתְּוִיָּת

יחזקאל ט' ט'
דניאל ה' ו'

פִּיז וְתִרְשׁוֹם תְּוֹא אֲשֶׁר עָלָיו הַתִּיז דִּי עֲלוֹתָי רוֹשָׁם תְּוֹא

וְכֵן בְּדַגְיָאֵל כְּתָבָא דִּי רָשִׁים רָשָׁם כְּתָבָא וּבִלִּשׁוֹן

אֲשַׁכְנֵז צִיבֹן וּבִלְעֵז סִיבִיז |

רִתַּח מִיָּם רוֹתְחִין פִּירוּשׁ מִיָּם חֲמִים בִּיזְתֵר וְכֵן

תוליס לט'
איוב מ"א
ירמוס ח'

תְּרַגֹּם חָם לְבִי רִתַּח לְבִי וְהוּא מִלִּשׁוֹן יִרְתִּיחַ

בְּסִיר וְכֵן סִיר בְּפוּחַ תְּרַגֹּם דִּרְתַּח בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֵז דֵּא

וּוֹאֵלֵט וּבִלְעֵז בּוֹלִיִּיא וּמִזָּה תְּרַגֹּם שֶׁל כָּל חִימָה דְּבִקְאָמַת

מִתּוֹרְגָם בְּלִשׁוֹן רִתְחָא |

נשלמה אות הריש

ואיך בה עוד שרש

אות השייך

שִׁשְׁבֹּד צוֹהָגִים אֲנַחְנוּ לְהִרְא לְרִיעֵי חַתְנוֹ שׁוֹשְׁבֵינִים

מנפמס יד

וְכֵן לְרַעְהוּ אֲשֶׁר רַעְהָ לֹו דְשִׁמְשׁוֹן תְּרַגֹּו לְחִבְרִיָּה

דְּהָהָ שׁוֹשְׁבִיבִיָּה וְגַם לְמִי שְׁאִיבֹו חַתְנוֹ בְּהִרְא חֲבֵרוֹ שׁוֹשְׁבֹו

מנחל ב' יג

כְּמוֹ וּלְאֲמַבּוֹז רִיעַ תְּרַגֹּם שׁוֹשְׁבִיבָא |

שִׂאֵל יָדוּעַ כִּי בְשִׁרְשׁ תְּזַה שְׁבִי עֲבִיבִים אֶחָד בְּהַל

וְאֶחָד בְּהַפְעִיל וְהֵם שׁוֹאֵל וּמִשְׁאֵיל הַשׁוֹאֵל

הוּא תְּלוּמַת בְּהַלּוֹאָת בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְנֵז אֲנַטְלִיחִיבֹן וּבִלְעֵז

טוֹר אִיבְפִרִישְׁטוֹ וְהַמִּשְׁאֵיל הוּא תְּבוּתוֹ בְּהַלּוֹאָת בְּלִשׁוֹן

אֲשַׁכְנֵז אִיִּין לִיִּיהַר וּבִלְעוֹ פִּרִישְׁטוֹר וְכֵן בְּלִשׁוֹן תְּקַדֵּשׁ

תשבי

מבנה לפעמים לטחת לשון אחד כהלואה מלשון אחר
ובקראים שמות מושאלים כמו שבארתי בפירוש המינים
וזקאל כ"ב וכן במצא בפעלים כמו חרשיה תגרמי הוא דרך השאלה
כי לשון גרם אינו נופל על חרש אלא לשון שבירה ו

שביל

בדברי רבותינו זכרונם לברכה בשביל כך וכך
כמו בעבור ואין לשמש בו בלי בית השמוש
כמו שבארתי בש"ש עבר ו

שבש

בדביא ורבבבוהי משתבשין ענין שבש ידוע
שהוא לשון טעות וכן פתיתי יא ואפת
שבשתי יא ואשתבש בראה לי שהוא לשון סכסוך וכן
ישתרגו עליו על צוארו תרגום אתבשו בשבשין דגופבא
ובראה לי אשתבשו וכן גידי פחדיו ישורגו פחדיו משבשין
בלז לשון סכסוך וסכסוך פי כן המשובש הוא צבוח
ומכוכבך ו

דביא ה'
ירמיה כ'

לזכה ה'
לזכב מ'

שגל

בקראת אשת האיש שגל בעבור שהיא מוכנת
לו למשגל שהיא הפעילה וכן חרוני גיד האמה
אבר המשגל ואין לגלות דברי ערוה ו

שד

וזכחו לשדים דבחו לשדיו ותרגום ירושלמי
לשדיא אבל בצותיהם לשדים דתלים תרגום
למזיקים ובלשון יחיד שד ולא במצא בפסוק וכן בלשון
תרגום לא במצא בלשון יחיד ושעיר על רעהו יקרא
ושדיו חד עם חכריה ויש אומרים שנקראו כן בעבור
שהם שודדים והוא טעות כי היה ראוי להיות שדים תדלת
בדגש ו

דברים ל"ב
תלים ק"ו

מצעיה ל"ד

השבי

שדי

אמר רז"ל שהקפ"ה בקרא שדי מלשון די
והשין לשמוש וכז פירש רש"י מי שיש די
באלהותו או מי שאמר לעולמו די ולפי זה תנה ראוי
לפותרו בלשון אשכנז ביבוצהאפטיגר ומה שכתבו לפותרו
אלמעכטיגר הוא מה שפותרוהו רוב המפרשים שהוא
לשון תקיח ומבצח בעצ"ז שוידד כי הדלת דגושה |

שדך

לשון שדוך בופל על זונה שמזווגין יחד
איש ואשה ובלשון עברי בקרא חתון כמו
שפירשתי בש"ש חתן והתאר שדכו והשם שדכנות ועשו
ממנו פעל בכ"ז הדגוש משדכין התבוננות ולשדך הכנות
בלשון אשכנז בישועגרז ובלעז פירינטר |

שדך

איש שדה תרגום בח שדכו יש מפרשים
אותו מז הש"ש הראשון ואני לא ידעתי
לכז הלשון וקראת לי שהוא מלשון רז"ל חודאין לאדם
בטל שדכו שהוא מלשון שתיקה וחצייה תרגום ירושלמי
וישובו המים ושדיבת ארעא ויש בוסחאות בתיב בח שרכז
בריש והוא טעות עי"ז בערוך בש"ש שדך השלישי |

ראמת כ"ה

ראמת א'

שדל

ע"ז ההשתדלות יהוה בדברי רז"ל וכו' ו
בחתפעל כמו אל תשתדל לדאותו הוה
משתדל להיות איש וכז בלשון תרגום ויאבא איש עמו
ואשתדל בהאבחו עמו בהשתדלותיה וכז ואפה עשית
ולאז אשתדלת למעבד ע"ז שהידה וחרצות בלא אונטר
וויבזן ובלעז שוליצטאר ויש מלשון זה שהם ע"ז פתגי

ראמת ל"ב
ות כ'

תשבי

והסתה אבל הם בכניז פעל הדגוש כמו כי יפתה איש
 בתולה תרגום ארי ישדל וכו פתי את אישך שדילי ית
 בעלך וכו בדברי רזל מפני שאמו משדלתו בדברים
 והכלל כל שהוא מבניז התפעל הוא לשון השתדלות וכל
 שהוא מהדגוש הוא לשון פתוי בלא אומר רידן וכלעז
 סימונאר ומנה בזהגיו התמוז כשרואים איזה דבר שנעשה
 למפור ונראה בתחלת התבטח שהוא טוב ויפה וכשמציניז
 בו היטב נמצא שהוא גרוע ולא יצלה לכל חודיו אותו
 שדול כי הוא נעשה לפתות בו האדם שיהנהו |

ממות כ'כ
 מספוס י'ד

שדרא

השסועה פירשו רבותנו זכרונם לברכה ברה
 שיש לה שני צביו ושני
 שדראות וחיט השדרא הוא החוט הלבו שירד מז המות
 דרך חוליות השדרא והם שמנה עשר עד האשכים ויש
 חודיו אותו כשיו שמאלית מלשון ושדרות בארזים ואינו
 אלא כשיו ימיו וכו בקדושה של ראש השנה יסד הפייטן
 שמנה עשרה חוליות שבשדרתיהו בכל המחזורים כשיו
 ימיו וביש בוסהאות כתיב בזיו שבשזרותיהם והוא הנכז
 שבו תרגום לעצמת העצה להכל שזרא בלשון אשכנז
 דוקגרוט וכלעז פילדי שהינא |

דברים י'ד

מלכים א' ו'

ויקרא ג'

שהח

לשון שהייה ידוע בדדול ענין אהור ועכוב
 תרגום התממההו ותמהו אתרפו שהו וכו

נעיה כ'ט

תשבי

והאיש משתאח וצבא שהי בה והשם שהיה ואין לשמש
בו רק בכניו הקל כגון כמה שנים שהתה שרה עם אנבהם
משח שהח שמנים יום בהר בלא זוימן וכלעז שארזר |

שוב צהג רבותינו זכרונם לברכה לשמש במלח זה
במקום עוד באמרם שוב אינו רואה והוא כמו
תוב עיין בשרשו |

שום ר"ל שמשו במלח זו למעוט כגון שום אדם
שום מקום וכו' הרבה ולא תבא אלא עם מלת
לא או אין לפניה או לאחריה כמו מלת כל המשמשת
שמוש מאומה כמו שבתבתי במקומה ואין לנו מלח
בלשו עברי המשמשת שמוש שום כי אין בה צורך
ובאשר השמש מים בראשה שמושח במקום בעבור כמו
משום שנאמר פה וכך וכו' משום כבוד אשתו ועוד צהג
לשמש בה עם מלת על כמו שאנו אוכלים על שום מה
על שום שלא וכו' ויש אומרים שהוא מלשוז ארמי
כמו על שם ולא נהירא כי לא נמצא רק בדברי המשנה
ולא עם מלות לשון ארמי בלשוז אשכנז כן וועגן
ובלעז פיר לא אמורי |

שות וילך שפי פירש רשי לשון שופי ושקט וכז
בד"ל שלש שנים ובשופי רוצה לומר בהשקט
בלי שום מחלוקת ועוד אוקרנו בשדש שפה |

שור השורה הראשונה שבמדתה וכז שורות הספר
והם מה שחורין ר"ל ששה ויש מפרשים בזה
ת

במורכב כ"ב

תשבי

בין שורותם יצהירו פירוש בין שורות הזתים ומזה מה
 שאמרו רבותנו זכרונם לברכה לפני משורת הדיו והוא
 כשיעשה אדם איזו טובה או חסד לחברו שאינו מחוייב
 בו וזהו ההפרש בין צדיקה וחסיד ומזה אמרו גב' השבאה
 מהלקלת השורה פירוש שלפעמים יחלקל אדם שורת
 הבהגתו ויצא חוץ לשורה מפני השבאה כמו שפירש רש"י
 גבי בלעם וכו' האהבה מהלקלת השורה גבי אברהם ו

חוב כ"ר

במורה כ"ב
ראשית כ"ב

שחרר בדברי רבותינו זכרונם לברכה בתנ' בוגרת
 שחרר עבדך וכו' עבד משוחרר פירוש
 בשחרר יוצא מעבדות לחירות זקרא משוחרר והוא
 מלשון לא חמור אחד מהם בשאתי תרגם אויבולו שחרית
 לשון שרה כמו שאמרו הדבא לשחרור וישתחוה לך
 ושחרר שרשו שחר וכפול בו למד הפעל על משקל
 סגיר בלשון אשכנז ורייא ובלעז ליברו ותמתיי שבפל
 הערוך לא דבר מזה דבר ו

עמ"ל כ"ז

שטה בדברי רז"ל שורת הספר זקרא שטה באמרם
 בראש השטה בסוף השטה כאשר בארתי
 בספר מסורת המסורת במאמר חמשי עיני שם ובלשון
 אשכנז ציילז ובעז ריגא ו

שטה שטת התלמוד פירוש הלכתא ומנהגא וכיש
 מהומות קראי לזה סוגיית התלמוד ואת הוא
 מלשון הלוד ומרוצת התלמוד כן תרגו כלו שב במרוצתם
 בלהוז מסגז ברעות בפשיחוז ואם כן סוגיית התלמוד רוצה
 לומר מרוצת התלמוד בלא דער לוייה ובלעז חורשו ו
שטה בדברי רבותנו זכרונם לברכה שוטה רשע וגס
 דים וכו' איז מביאיז ראיה מן השוטים וכו'

תמונה ח'

תשבי

תרגום של אויל וכסיל שטיא וכו אמר בכל בלבו אמר תליט ז
שטיא ושמעתי מוקצת מלמדים אומללים אומרים שוטח
בשין שמאלית ואומרים שהוא גזור מז כי תשטה אשתו
בהם שוטים גמורים ושטי בזב ו

לשטז לו תרגום לסטז ליה וכו כל שטז דאיוב במדבר כ"ב
מתורגם סטז בסמוך אבל כל שטז דזכריה
מתורגם יחטי ולא ידעתי מהו ו

שטופי זמה סתם הוא זנות ושטות הוא עבד
מהירות כשטת המים שהוא ממהר לרוץ כי
זנות הוא שוטת תוצאים לזמה ודרי הם שטופים בזנות
ועל כן גקראים שטופי זמה בלשון אשכנז ציכלוצט
ובלעז אונראטו ו

שטר רחוב שטר בתופת וכו כל לשון שטר
בדרזל הוא כתב שכתוב בו הממשלה שנותו
אדם לזולתו עליו והוא לשון התשים משטרו בארץ וכו
תרגום ואכתוב בספר דירמיה וכתבית בשטרא ובלשון
רבים נאמר שטרות ולא שטרים אבל בסמיכות נאמר
בלשון זכר שטרי כמו מערות בעתו תרגום שטרי מזליא
בזמניה וכו דדרי תימז שטרי מזליא לכו טועים
האומרים בתפלת אבינו מלכנו כל שטרי חובתינו השין
בשוא והטית בקמץ ודראוי שטרי כמו שכתבתי ומה
שנמצא בדברי רבותינו זכרונם לכרכה כד וכו שנים
לשטרות כן היה המנהג מזמן אלכסנדרוס מוקדון שכל
השטרות שתיו כותבין היו מתחילין למנות משבת מלכותו

תשבי

ולא משמת בריאת עולם וזה היה ג' אלפים וה'ו לבריאת
עולם במבואר בסדר עולם |

שיור בדברי רבותנו זכרונם לברכה לא שייד למימר
וכן בעדיה השייכים לגיפה עביו תוספת וחבור
דברים הראויים יחד ולא נמצא בתרגום ובלשון אשכנז
עז גיהודט זיד ובלעז קוצוויז |

שיור וברזל לשון השארה ויתרוז וכן יותרת הפכד
תרגום ירושלמי דמשפיר מן פכדא וכן
משארותם פירוש רש"י שיורי מצה ומרור האלה בתחלת
בירד כמו בעמקי שאול בעומקי שיול וכן כל שאול
דבכתובים |

שיור בדרזל היוצא בשיירה פירו' במחנה או בגוד
וכן תרגום של שניהם משריתא וכן ארחת
ישמעאלים תרגום שיירת ערבאי בלא שארז ובלעז |
קומפניאה |

שכב הראו רזל למי שהוא חולי על ערש דני שכב
מרע תרגום אביד חולה אביד מרע בלשון
אשכנז הראנה ובלעז אמלאר ועביו שכבת זרע זכרתי
בשרש קרי |

שכה בדברי רבותינו זכרונם לברכה מלתא דלא
שכיה פירוש דבר שאינו מצוי וכן כל לשון
מציאה מתורגם בלשון שכיה |

שכז הראו רזל לרוח הקדש שכיה על שם שהוא
שכן על הנביאים וכן נתתי רוח יעקב פירוש

ויתרה כל

צמות יב
משלי ט

ראשית לז

ראשית מז

ראשית מח

תשבי

רשי שרתה עליו שכיבה וכו אמרו איז שכיבה שורה אלא
על גבור וכו וכו במחום שהשכיבה שורה כלו לשון חנייה
בתרגו ויחזו ושרי וכו כל לשון שכו ששב על השם יתעלה
מותירגם שכנתא אני יי שכו דשכיבתי שריא וכו אשר
שכנתי שמי שם דאשרתי שכנתי תמן וכל זה כדי להרהיח
הגשמות ממינו יתעלה ולבעלי הקבלה יש סודות גדולות
על מלת שכיבה ואיז לי בזה עסק |

סמות יט
במדבר ל"ח
ירמיה ז'

שכך

רבותינו זכרונם לברכה קראו לרחובות העיר
שכונות וכו אמרו משכיבה לשכיבה כלשון
אשכנז גאסן ובלעז הונטרדה |

שלשל

בדרזל שלשלת כמו שדשרת כלשון עברי
כי תריש והלמד מתחלפות כמו מירות
ומגלות מפלשי ומפרשי כלשון אשכנז היטן ובלעז
האטיבה וכלשון רבים שלשלאות ובספרים חצונים
בהשתלשלות הסבות פירוש שתלויזות זו בזו בשלשלת |

שלשל

בדרזל הודיו להוצאת הריע יותר מדאי
שלשל וכו ברפואת מאכילין אותו דברים
המשלשלים ואולי נקרא בו לפי שהצואה תרד
בהשתלשלות זו אחר זו |

שם

בדרזל על קדוש השם מפני הלול השם בו נהג
רזל להזכיר שם הקבה וזה לפי שאסור להזכיר
אחד משמותיו לבשלה ולא נהג בו אלא עם הא הידיעה

תשבי

השם כמו שכתבתי במלת מהום ומלת גבורה אבל
בשיסמך למלה של אחריו אינו צריך להא הידיעה כמו
שם שמים שם של ארבע אותיות ודומיהם |

שם הרבה צהאי רבותינו זכרונם לברכה לומר על
שם במהום בעבור כגון בן סורר ומורה בהרג
על שם סופו ועם פת השמודש שמשו בו במהום מלת כמו
באמרים כשם שאי אפשר באמר כשם שמקדישין אותו
בפת בחרה בשוא ויש חורין אותה בפתח והוא טעות
ובלשון אשכנז און וואל ובלעד חושי ביו |

שמיא הרבה שמשו בעלי המשנה במלה זו במהום
דלמא שהוא תרגום של פון ודלמא ושמיא
אחד הוא כמו שפירש רש"י כי תאמר בלכנך רבים הגוים
על ברחך לשון דלמא הוא שמיא תאמר בלכנך וכו' תרגום
של אולי בקצת מהומות כמו אולי בקרבי אתה יושב אולי
ישן הוא וייקץ שניהם מתורגמין דלמא אבל על הדוב
תרגום של אולי מאים שהוא כמו לו כמו לו שחול ישחל
בעסי תרגום מאים אבל פון לא יבא לעולם במהום לו רח
הוא מורה על דבר שמפחד האדם שלא יתה ולא יבא
וכן הוא מתורגם לפעמים דלא כמו פון תאלת אורחותיו
דלא תילת ועיין במתורגמין בשרש דלמא ומאם |

דברים ז'
יהמע ט'
מלכים א' יז
חייב ו'
משלי כב'

הַשְּׁבִי

שְׁמַיִם

הַכֹּל בְּיַדֵי שְׁמַיִם חוּץ מִיִּרְאֵת שְׁמַיִם וְשֵׁם
שְׁמַיִם שְׁגִיר בְּפִי קִרְאֵי לְהַקְבִּי שְׁמַיִם לְפִי
שָׁהם מִכּוּז שְׁבָתוֹ וְכִז לְפִי דַעַת בְּעֲלֵי הַקְּבִלָּה וְאַתָּה תִּשְׁמַע
הַשְּׁמַיִם פִּירְשׁוּ בּוֹ וְאַתָּה הַקְּבִי תִּשְׁמַע וְגוֹמֵר ו

מלכים ח' ח'

שְׁמִיר

בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֹנָם לְבִרְכָה בְּשַׁעַת הַשְּׁמִיר
וְכִז מִלְכוּת יְנוּ הַרְשָׁעָה צָרוֹ שְׁמִדוֹת וְהַלְשׁוֹן
בְּצָרוֹ מִזֵּן לְהַשְׁמִי לְהַרְוֵג וְלֹאֲבֹד וּמִזָּה אֲבַחְנוּ חוֹרֵיז לְיִהוּדֵי
הַמְּמִיר דָּתוֹ מִשְׁמִיר לְפִי שְׁסַתֵּם הַמּוֹמְרִים הַתְּהִילוּ בְּשַׁעַת
הַשְּׁמִיר וְקִרְאֵי לְהֵן מִשׁוֹמְרֵים רֹדְפָה לֹמֵר הַמִּירוֹ בְּשַׁעַת
הַשְּׁמִיר וְאַתָּה עֲתָה שָׁהם מִמִּירֵים חֲדַת בְּרִצּוֹנָם בְּשֵׁאֵר לְהֵם
זֶה הַשֵּׁם וְתִרְגְּמוּ כָּל כִּז בְּכֵר לֹא יֵאָכֵל בּוֹ כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל
וְאַשְׁתַּמְד ו

ממות זב

שְׁמִישׁ

כָּל לְשׁוֹן שְׁרוּת מִתְּוִרְגָּם כְּלִשׁוֹן שְׁמוֹשׁ
נִישְׁרַת אוֹתָם וְשְׁמִישׁ יִתְהוּז מִשְׁרַת מִשָּׁה
מִשְׁמִישׁוֹבֵי הַנּוֹז בּוֹסְפֵת וְהַנְּקִבָּה מִשְׁרַת אֶת הַמִּלֵּד מִשְׁמִישׁ
כִּז מִצְּאֵתִי בְּאֵלֶּה וְדֹאֵי לְהִיּוֹת מִשְׁמִישׁ עִם הָא וְכִז לְשׁוֹן
בְּעִילָה בְּאֶשֶׁר בָּא אֶל בֵּת שְׁבַע תִּרְגְּמוּ כִּז שְׁמִישׁ עִם בֵּת
שְׁבַע תִּטְחוּ לְאַחַר אֲשֶׁתִּי תִשְׁמִישׁ עִם אוֹתְרוֹ אֲנִתִּי וְהַשֵּׁם
תִּשְׁמִישׁ וְדוֹל קִרְאֵי לוֹ תִשְׁמִישׁ תַּמְטָה וְכֹא גַם כִּז עַל
שָׂאֵר דְּבָרִים כְּעִז תִּשְׁמִישֵׁי מִצְּנָה וְדוֹמִיתָם ו

ראמות מ'
יהושע ח'
מלכים ח' ח'

תילים כ'א

איוב ל'א

תשבי

שמתא

שלשה מיני חרמות הן זבחי חרם ושמתא וזבחי הוא הרחוק עיין בשרשו ואם לא היה

שב היו מחרימין אותו וזבחה חרם שנכנס בדמה אכריו ואם לא היה שב היו משמתין אותו ופי' שמתא שם מיתה במי

שעבד

סמות ג'

את עובי עמי תרגום שעבוד עמי והפעלים מענין זה על הרוב הם מתורגמין בלשון

התפעל כמו ועבדום וישתעבדו בהו' ורב יעבוד צעיר ורבא ישתעבד לזערא

דלמית מ' דלמית כ'ה

אכל רזל שמישו בו בכניו פעל הדגוש עם לשון עצם כמו פלוני שעבד את עצמו הנבי

מישעבד את עצמי ודומיהם והפעול משעבד משעבדים היינו לפרעה כלם ענין הכבועה בלשון אשכנז אוגטר

טעניג וכלעז אוכליאציוז

שעה

הרבה מלשון עת ורגע מתורגמין שעה כמו רגע אחד אעלה שעה חד העת לקחת השעה

סמות ל'ג מלכיס ב' ה' חכה ל' דניאל ג' מלכיס ב' כ'

היא לך דבסיבתא ומשקל אחר שעתא כמו ההפוכה כמו רגע דתפיכת בשעתא ובדניאל בה שעתא במעלות אשר

ירדה כצורת אבן שעתא ורוב שאר עת ורגע מתורגמין בלשון זמן

שעל

ראיתי בספרי רפואות שחודרין לגניח שאדם מוציא מפיו מז הראה שעול בלשון אשכנז

דלמית ח'

הושטז וכלעז טושה והוא לשון ערבי וישאר אר' נח היה גזבה דם

ופירוש בערוך שהיה מוציא חול בעיו שעול ומשליך דם וביש בוסתאות בעיו שועל והוא טעות סופר

שפע

בדברי רזל הקדים משה לצאת אמרו מה ראה בן עמרם לצאת שפוא אינו שפוי בתוך ביתו

פירוש אין לו שלום והשקט כלומר אשתו מושלת בו

שפיע

בדברי רז"ל ושיפועו מציץ כנצד בית המקדש
וכן תמינה בשפוע תהר תתה ובלשון אהר
קראו לשפוע מוודרוז ובלשון מקרא בתרא מוודר וכן
מים מגרים במוודר תרגום דאשדיו במוודרוז אבל לשון
שפוע לא במצא בתרגום ובלשון אשכנז טאל האפטיג
ובלעז פינדינטו |

איכה ה

שרה

תרגום ויחז ושרי וכבר בארתי בשרש שכז
עייז שם |

סמות י"ט

שרה

ועתה הנה פתחתיו תרגום וכעז הא שריתיו
וכן בדביאל משרא קטרוז והטריה חרציה
מישתריו כלז לשון תהר ופתוח בלשון אשכנז לידגז או
אנטפינדז ובלעז שולייאת וכן בדברי רז"ל לשון מחילה
וקליחת באמרים שרי רחמנא להלל וכן בתפלת כל גברי
בלהוז יהוז שרז פירוש במחלים |

ירמיה מ"א
דמאל ה' ה'

שתז

מישתיו בקיר זה הלשון ידוע בדברי רבותנו
זכרונם לברכה בהשלת מי רגלים בלא
ברובצז או דאייכו ובלעז פישאר ולא שמשו בו רח בנבז
הפעיל השתיו אשתיו והמפרשים פירשו משתיו בקיר זה
הכלב שדרכו להשתיו בקיר ואני אומר שיותר נכון לפרש
משתיו בקיר כל זכר שדרכו להשתיו בקיר כי הנחבה אינה
משתנת בקיר ואם גפרשהו על הכלב אין נחבת הכלב
בכלל כי הכלבה אינה משתנת בקיר והשם השתנה
ובספרי רפואות חודיו לו שתז ובדברי רז"ל חודיו לו מי
רגלים וכן לשמות את שיניהם מימי רגליהם קרי |

סמות ח' כ"ט

יעציה ל"ו

שתת

שלשה שותפים יש באדם אביו ואמו והשפה
והוא לשון חברותא תרגום וחברי צנבים

יעציה ח'

השבי

וְשִׁתְּפוּז לְגַבִּים וְהִזְקֵבָה שׁוֹתֶפֶת תְּרָגוֹם וְהוּא הַבְּרִיחַ
 שׁוֹתֶפֶתךָ וְהַפְעֵלִים כָּלִם בְּלִשׁוֹן הַתְּפַעֵל כִּמּוֹ פִּיֶּד
 מִשְׁתַּתְּפוּז וְכִז שְׁבִים שְׁבַשְׁתַּתְּפוּ וְהַשֵּׁם שׁוֹתֶפֶת תְּרָגוֹם
 בְּתַשׁוּמַת יָד בְּשׁוֹתֶפֶת יָדָא וְכַעַל הָעֲרוּךְ כְּתַב הוֹתֶמֶד
 וּפְתִילָךְ וּמִטְבַּח תְּרָגוֹם יְרוּשְׁלָמִי שׁוֹתֶפֶךְ וְהוֹטְרָךְ וּבְקִשְׁתִּי
 וְלֹא מִצְאָתִי וְגַם לֹא הִכְבַּתִּי וְ

מגלחי ב'

ווקרא ו'
ראשית לח

נשלמה אות השיך ו'
 בשם שאנו מקדישיך ו'

אות התיך

תיבה צְהַגְי רָדֵל לְקִרְא לְמִלָּה אַחַת תִּיבָה כְּגוֹז כָּל
 תִּיבָה שְׁצִיבָה לְמִד בְּתַחֲלָתָהּ הַטֵּל לָהּ הָא
 כְּסוּפָה וְכִז רֵאשִׁי תִיבוֹת וְכֹסְפֵי תִיבוֹת וְכִבְר בְּתַבְתִּי כְּסֶפֶר
 מִסוּרַת הַמִּסוּרַת הַתְּפַרֵּשׁ שְׁבִיז תִּיבָה לְמִלָּה וְאִמְרַתִּי שְׁשֵׁם
 מִלָּה נוֹפֵל עַל דְּבוּר שְׁאֵדִם מוֹצִיא מִפִּי בְּחִתוּךְ הָאוֹתִיּוֹת
 אֲבָל תִּיבָה לֹא אִמְרוּ רַח עַל מִלָּה הַכְּתוּבָה בְּתוֹךְ הַסֵּפֶר
 וְהֶאֱרַכְתִּי שֵׁם עִיז שֵׁם וְ

תבע תְּרַבָּה שְׁמִשׁוֹ רָדֵל בְּזֶה הַשְּׂרֵשׁ בְּעִיז שְׁאֵלָה
 שִׁישְׁאֵל אָדָם מִחֲבֵרוֹ מֶה שִׁישׁ לוֹ לְהַבֵּל מִמּוֹנֵי
 בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנּוּ וְאִרְדְּרוּ אוֹ אוֹ הִישֵׁן וּבְלַעַד דִּימְאֵנְדָאֵר וְ

תגר בְּדִרְדֵּל תִּיהָ חוֹרָא תַּגְד בְּצִרֵי תַחַת הַתִּיז עֲגִיבֵנו
 לְשׁוֹן רִיב וּמַחְלוּקַת תְּרָגוֹם כָּכֵל עַת מִדִּינִים
 יִשְׁלַח תִּיגְרָא רַמִּי בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנּוּ חֲרִיג אוֹ צֶאֱנָה אוֹ הָאֵדֵר
 וּבְלַעַד הוֹסְטִיוֹן אוֹ לִיטַח וְלֹא יִתְּכֵנוּ לַעֲשׂוֹת מִמֵּנוּ פֶּעַל

מגלחי ו'

תגרי

בת איש כצעני בת גבר תגריא וכן סוחריה
שרים תצרה רכרכיו והרפוי ומסחר תרוכלים
וסחורת תגריא ויש הורין לסחורת תגרות ו

ראשית ל'ח
ימניה כ'ג
מלכים ח'א

תגרימא

ריפת ותגרימא אומרים שהוא ארץ
טורקיא וכן הורין לאנשיה תוגרימים
והמלך שלהם תוגרי ומז תדיו היה באוי להקרא תוגרימי
כי המם שרשית ותגרימא תרגום ירושלמי בדבריאה ו

ראשית י

תהה

תהה ובהה תרגום ירושלמי תהיא ובהיא וכן
בדברי רזל תהי בה רבי ויחצו לשון תימה וכן
ויחריד יצחק תהיה ותהה יצחק תימהא ובדניאל צבובד צצר
מלכא תהה ואולי שרשו תה או תהה ומנה אמרו תהה על
הראשונות וכן וינחם יי כי עשה תה ותהי תהי מז קדם יי

ראשית ח

ראשית כ'ט
דניאל ג'

ראשית ו'

תוב

לא יוסיף עוד לערוץ תרגום לא יסיה תוב
למתבר וכן כל עוד שבאמת מתורגם תוב ויוכל
להיות שהתיו מקום שיו שוב עיין בשרשו ורזל צהגו לומר
תו במקום תוב באמרו ותו לא מדי כמו ועוד לא ו

תלמיט א'

תחם

תחום שבת והוא תרגום של גבול כמו והגבלת
את העם תרגום ותתחם תחום שבת הוא מתלך
אלפים אמה כמו שפי רשי בפסוק אך רחוק יהיה ביניכם
וכינו כאלפים אמה במנה כדי שתקרבו אליו בשבת ו

ממות יט

יהושע ג'

תשבי

תיק

תיק בתוך תיק תרגום שלה ויצא מנהג תרגום
מן תיקא וכו' ועשית מצקה ותעביר תיקא והוא
לשון יוז ממש ובלשון אשכנז בוטרי ואס ובלעד פודרה
ומנה מה שאמר רז"ל הוציא חמפה חמה מפרתיקה והוא
מודפב מז בר ותיק וגר הוא החמפה אבל וישלוח בעלד
דמתורגם ברהק יד ימיביה הוא סותר הפירוש הזה ומנה
בחה רז"ל בששאלו איהו הושיא בזמרא ולא מיצאו לח
פירוש אימרים תיקו ופירשו בו כנבר העומד בתוך תיק
ואיז ידוע מה שבתוכו ויש שדורשין אותו בוטריקוז ראשי
תיבות תשבי יתרוץ חושיות וכציות והוא פירוש של הכל ו

אחכ כ'
דגיס כג'

חת ר'

תכז

ושמים בדרת תכז אנכי תכתי עמודיה ודומיה
לשון תקוז וכו' כל לשון תכנה איז הפרש בין
שנכתב בכה או בקוח ועוד אדבר מנה בשדש תקוז ו

טעיה מ'
תיליס ע"ה

תכז

ותוכז לבות ז' והשם ותוכז לבנים כל הנאים
על זה המשקל הם לשון מבין וחשבון ומנה
בקראת תכמת המעלות והגלגלים תכונה כי אי אפשר
ללמוד אותה המלאכ אם לא ילמוד חודם תכמת המספר
והתשבורת ובעל המלאכה בקרא תוכז ו

טעליכ"א
פמות ה'

תכת

שליש תכיפות הז תכת לזאולה תפלה תכת
לסמיכה שחיטה תכת לגטילת ידים ברבה
פירוש תכת מיד בלי איהור ועכוב וכו' כל פתאום תרגום
ירושלמי תכית ואובקלוס ויונתו תרגמו כל בפתע פ"א
בתכית בלשון אשכנז אהו כאלד ובלעז שוביטו ו

תשבי

תכשט

כבר כתבתי בשרש פשט והשט ששניהם
קרוכים בעצבן כי הפה והקוף מתחלפים כמו
תכו ותמו ותמו בתכשיט נוספת בתיו תלמיד אבל מה
שתרגם יזבתו ואז תשכיל בכז תכשט תתיו לזוכה ציין
בשרש פשט ו

יהסע א'

תלמוד

כבר כתבתי בשרש גמרא פי המשנה
והגמרא יחד בקראים תלמוד אך נמצא
בהרבה מהומות שהגמרא לבדה בקראת תלמוד וכו' בפסוק
ישחבי מבשיחות פיהו תרגום ושתא סדרא משנה ותלמוד
בגודסא וכו' דרשו כל ימי עני בעים אלו בעלי תלמוד
וטוב לב משתה תמיד אלו בעלי משנה גם נמצא
שהמשנה לבדה בקראת תלמוד כמו שאמרו איז לומדין
הלכה מפי תלמוד רוצה לומר מן המשנה ותלמוד הוא
שם דבר כמו למוד ותתיו נוספת על משחל תענוג תמרוח
ומצה תלמוד לומר כמו שאמרו יכול מראש
חדש וזומר תלמוד לומר פיוס ההוא ורוב העולם טועים
בביאור מלת תלמוד ומבאריז תתיו לזוכה כאלו באמר
תלמוד על משחל תפחוד ואינו אלא שם כמו למוד כמו
שכתבתי ובלשוז אשכנז לערנונג ובלעז לידו ו

סיר א'
נפלי טו'

תלמוד

מביז עם תלמיד שם תואר ואיז לו חבר
במשחלו בתארים אך בשמות נמצא תרשיש
תכריר ו

ד'ס א'ס

תשבי

תלמיד חכם פירשו רבותינו זכרונם לברכה מי
 הוא הראוי להקרא תלמיד חכם
 והרבה שאלתי לדעת למה נקראו בלשון תלמיד השינוי
 לי שתלמיד הוא סמוך באלו באמר תלמיד של חכם
 ואחרים אמרו לי שפירושו תלמיד הנעשה חכם ולי נראה
 שקרה להם מה שקרה לחכמי היונים שבאשונה קראו
 להם סופוס פירוש חכמים ואחר כך הוכנס ביניהם שלא
 יהיו נקראים עוד סופוס דרך גאונה והתבארות אלא כל
 אחד יהיה נקרא פילוסופוס פי אוהב חכמה כמו שכתבתי
 בשדש פלסוף וכן כל רב גדול וחכם מופלג לא רצה
 להקרא חכם אלא תלמיד חכם דרך ענוה ושפלות דוח |

תנין במצא תנין ואם תנים בלשון יחיד וכן בלשון
 רבים תנינים ותנים בלשון אשכנז טראכו |

תנא בדברי רז"ל תנו רבנן הנה רבים משתבשין
 בקריאת זאת המלה וחורין הנון בןיו שורה
 הנו או תנו תמוצה על משקל שנו חכמים וטועים
 כי שנו הוא לשון עברי מזו ושננתם לבניך תרגום ותתנינו
 ובלשון תרגום באים העוברים לבסתרין מנחי למד הא פא
 הפעל בשנא ועין הפעל בחולם כמו בדניאל ענו בשדאי
 ובעו דניאל וחבריה וכן ופלשתים חנו במכמש שרו וכו'
 ויחנו ושרו וכו' ראוי לומר תנו רבנן פירוש למדו ומית
 נקראו חכמי המשנה תנאים אשר הראשו מהם שמעו |

דברים /
 דניאל ב'
 שמואל א' יג'
 שמואל יג'

תשבי

הצדיק והאחרון רבינו הקדוש ואחר כך התחילו האמונאי
אשר הראשון מהם רבא והאחרונים רבינא ורבא אשי
שחברו התלמוד ונקראים אמונאים מלשון אמירה לפי
שהיו אומרים מימדות ומצאתי בתרגום של פסוק יחד
אסירים שאננו לא שמעו חול בוגש בחדא אסירי מדרשיא
שליאי לא שמעו יבחי בי רבא הל אמונאה |

איוב ג'

תנאי

בדברי ר"ל תנאי התנה הקפה עם בריותיו
וכן בתנאי בני עד ובני ראובן ענין תנאי הוא
ידוע ואין צריך לבאר ובנו מפינו פעל אך בבניו הפעיל
בגון שבנים שהתנו ביניהם וכן המתנה עם חברו ויש
מפרשים מלשון זה אפרים התנו אהבים פירוש עשו
תנאים עם אהבים |

מנחם ל"ב

הנפע ח'

תבוק

בדברי ר"ל תבוק בן יומן הוא לשון יוצה והתיד
בוספת על משקל תירוש והרבי בלשון תבוקות
וכן אמרו המינים והמוסרות כמו שבארתי
בשרש מסר עיז שם |

תבוקות

תענית

בדברי ר"ל הוא לשון עניי שרשו ענה על
משקל תכלית מז פלה ובקוצא חמותי
מתעניתו ולא יבא רח על הצום בלשון אשכנז ואשטז
ובלעד דיזובר אבל עניי בופל על כל צער |

עזרא ט'

תפליון

תמחתי מאד פי בעל הערוך הביא תפליון
בשרש תפל ואין שרשו אלא פלל והתיד
בוספת בתיו תפלה ותהלה |

תשבי

וענין תפלין מבואר בפוסקים וכלשון יחיד קראו תפלה
באמרים תפלה של יד תפלה של ראש |

תקל

כל לשון מוכשול מתורגם בלשון תקלה כמו
לפני עור לא תתן מוכשול תרגום לא תשים
תקלא בלשון אשכנז שטרדיכלינג ובלעד אינסאמפאר |

ויקרא י"ט

תקוז

כל לשון הכבד ותקוז הפתוב בבת מתורגם
בלשון תקוז בקוח כמו מי תבז את דוח |
מאז התקוז וכו' כוונתו למשפט כסאו תקוז לדינא כודסיה
ולא במיצא לשון תקוז בקוח בכל המקרא רק בקהלת
ומתורגמיו בפנים אחרים וכו' שמשו בו רבותינו זכרונם
לכרעה כגון עזרא תקוז בתבה לאשה וכו' הרבה וכלם נבבין
פעל הדגוש מתקוז לתקוז עולם ותמיהתי איד שאני
האשכנזים אומרים בתפלת מוסת דשבת תכנת שבת בנת
ותיה יותר ככוז בקוח וכו' הוא בנוסחאות סודרי שאר
היהודים תקנת שבת |

עשה מ'
תילס ט'

תקוז סופרים

אמרו רז"ל שמנה עשרה מלות הם
תקוז סופרים והם נמנין על פי
המסורה כגון ואברהם עודני עומד לפני | תקוז סופרים
הוא שהדי השם בא לעמוד לפני אברהם לומר לו זעקת
סדום ולכו השר הסופרים שמא יקראו האנשים כן וזה לא
תיה דרך כבוד בלפי השכינה לכו תקנו שהפל יתנו לב
שיהיו חורין הפסוק כמו שהוא וזהו התקוז שלהם אבל
לא שהם שנו דבר מהתורה חס ושלום זהו מה שנקרא
לי בזה ומי שימצא טעם טוב מזה ובהרהו |

ראמת י"ט

תקע

עבדו תקיעת כח צמיצא בשבי אופנים האחד

מחוס ג'

הכות כח אל כח לעבדו שמחה כמו תקעו כח

עליב בלשון אשכנז הלופפו ובלעד באטיר והשבי לעבדו

הכות האדם כפיו אל כח חברו בערכו בלא גלובו ובלעד

תילוס מ'ז

פרו מיטיר וכו פירש רש"י כל העמים תקעו כח הריעו

ואומר התעברו יחד זה עם זה להריע ויותר צכו להיותו

כמשמעו וכו תרגמו תקעו ידא בהדנה ו

תרגם

רבים חושבים כי לשון תרגום אינו נופל רק

על לשון ארמי ואינו כן כי תרגום רוצה לומר

עצרא ג

פירוש וכו בעזרא ופתח השתון כתיב ארמית ומתרגם

ארמית רוצה לומר ומפונדש בלשון ארמי וכו כל המפרש

לשון אחד בלשון אחר בקרא תירגמו או מתירגמו

חלסית מ'ב

ובלשון עברי מליץ כמו כי המליץ בינותם תרגום ארי

פמות ר'

מתירגמו ביניהו וכו והוא יהיה לך לפה לתירגמו וכו

בשארם משמיע דבריו על יד אחר באותו לשון עצמו

בקרא מתירגמו וכו אמרו רז"ל כל מזמור שנאמר בו

משכיל על ידי מתירגמו אמרו וכו היה מבהג הדרשנים

הקדמונים שאמרו דבריהם על ידי מתירגמו ובנו ממנו

בניו פעל כגון אובקלוס תרגם או יוצתו תרגם ובפסוק

לחתי ג'

ישבו עם אחד בתרגום ירושלמי ומתירגמו כבביאיהו ו

תרגל

תרגול ותרגולת ידועים ובפסוק בימים

לחתי ח'

החם בשבת בתרגו ירושלמי תרגלא דדחבא

וכולי עד תרגוליו מקרקרו וכולי תרגלא ברא

ס

תשבי

וכו לשכני כיפה לתרגל ברא ביונתא הוא תרגול מדברי
בלשון אשכנז אריאר האז וכו וזיז שדי שני פעמים
בתלים מתורגמין ותרגול ברא וזה דבר הדיוש |

איוב ל"ח
תילים כ'

תרף

בית התרפא פירוש בית עבודה זרה וכוזרין לו
כו לשון גבאי לעג וקלס ממיקנותא ותרפא
וכו בית תרפא של האשה הוא כנני לערותה וכו בלשון
רומי חודין לערנה טורפטודו |

תילים מ"ד

תרף

ועלהו לתרופה חתימה על הרדק שהביאו
בשדש דוק ומי הכריחו שלא תהיה חתי
שרשית על משקל בתילה רפואה וכו תרגם יזבתו לאסותא
וכו הצרות הביאו בשדש תבת |

יחזקאל מ"ז

תרפים

והצנוב רחל את התרפים תרגם איבולוס
עלמניא וכו תרגם יזבתו התרפים של מיכל
בת שאול והם עלמים המגידים עתידות וכו ואיז אפוד
והתרפים אפודא ומחוי פירוש מגידים וכו אומר הפסוק
והתרפים דברו אנז ומצאתי שפך היו בצעשיו התרפים
שוחטיו אדם בכר ומלקיו את ראשו ומולחיו אותו במקל
ובשמים וכותביו על ציץ זהב שם דוח טומאה ומניחיו
אותו תחת ראשו ונתנים אותו בקיר ומדליקיו לפניו ברות
ומשתתפים לפניו ולכו הנה מדבר עמהם וכו ציין בפרקי
רבי אליעזר בפרק לו |

ראשית ל"א
מנוחל א' יט

הנפע יג

זכרים ז

תשבי

תריץ

תוליס כ"ה
דברים י"ג
מלכים א' ט"ז

טוב וישר יי תרגום טבא ותריץ וכו' דברי
צדיקים פתגמי תריצין בתום לבב וכיושר
בקשיטות לבא ובתריצותא ומצה קראו להפדת ספה
תירוצ השואל הספה בקרא מקשו והמשיב בקרא תרצו

תשש

ראמית י"ד
דברים ל"ב

וירדות עד דו פירש רשי שם תשש כחו לשון
חלשות ושמשו בו בחסרון הכפל תש כחו
בגבחה ולפי מדרש רבותינו זכרונם לברכה מזה צור
ילדב תשי והוא בגד הדקדוק

תשבי

מחלל כ"א

ירמיה כ"ט
מיכה א'

סופנים כ'

אליהו התשבי מתושבי גלעד הנה חפשי
בכל פירושי המפרשים אשר ראיתי ואין אחד
מהם מפרש למה בקרא אליהו מתושבי גלעד
ולמה לא היה בקרא אליהו הגלעדי כמו ברזילי הגלעדי
וכו' ירמיה הענתותי מיכה המורשתי ודומיהם רבים ואין
אם אחד הבקרא מתושבי עיר פלוני ויוצתו תרגם אליהו
דמתושב מתותבי גלעד והרדה פירש שבראשונה ישב
בעיר ששמה תושב ואחר כך ישב בגלעד אבל לא פירש
למה בקרא מתשבי גלעד כדלעיל ואני אהו בזה טעם
בכוז בידוע שאחר מעשה פלגש בגבעה צוה ישראל להרוג
את יושבי גלעד שנאמר ויצו אותם לאמר לכו והפיתם
את יושבי יבש גלעד ואי אפשר שלא במלטו מהם או
שלא היו אנשים שלא במצאו שם בפעם ההוא ולא בקרבו
והנה אליהו היה אחד מהם ואחר זמן שנתישבה העיר
הזרה ובתשבו שם התושבים הראשונים שנמלטו

תשבי

וְהָם בְּקִרְאֵי הַיּוֹשֵׁבִי גִלְעָד וְאִם יִשְׁאֵל שׁוֹאֵל מִיָּדוּעַ לְנֶגַע
שְׂאֵלֵיהוּ הִנֵּה שֵׁם בְּזִמְנוֹ הַהוּא הַתְּשׁוּבָה בְּזֶה הֲלֹא רַבּוֹתֵינוּ
זָכְרָנוּ לְבִרְכָה אָמְרוּ כִּי פִינְחָס הוּא אֵלֵהוּ וַיְדוּעַ כִּי פִינְחָס
הִנֵּה כַּמְעַשָּׂה פִלְגֵשׁ בְּזַבְעָה שֶׁנֶּאֱמַר וּפִנְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן
אֶהֱרֹן הִנֵּה עוֹמֵד לְפָנָיו בַּיּוֹמִים הָהֵם אִם כֹּן הִנֵּה אֵלֵהוּ בְּזִמְנוֹ
הַהוּא יְהִי רַצוֹן שֶׁכֵּן יִהְיֶה עִמּוֹ בְּזִמְנוֹ הַזֶּה וַיְחַוֶּינּוּ בְּנֵי
תְּפִסְוֹת הַבְּנֵי אֲנָכִי שׁוֹלַח לְכֶם אֶת אֵלֵהוּ כֹּה תִפְלֹת הַמְּחַבְרֵי
אֵלֵהוּ וְלִפְרֹט הַמְּחַבְרֵי אֵלֵהוּ וְ

סליק

תהלה לאל

סיום הספר

וְהַנְּהִי בְּהַשְׁלֵמַת שְׁרֵשׁ הַשְּׁבִי בְּשֵׁלֶם סֵפֶר הַתְּשׁוּבִי
וּבְאֲמַת כִּי לֹא דָבָר יָדָה הוּא שֶׁבְּמַחְרָה יֵצֵא
הַשְּׁרֵשׁ הַזֶּה אַחֲרוֹנָה שֶׁהוּא כּוֹלֵל מִסֵּפֶר הַשְּׁרֵשִׁים וְשֵׁם
הַסֵּפֶר גַּם יִתֵּן וּבְאֲמַת לֹא בְּעֵצָם וּבְכַוֵּנָה הִתֵּה דָאֵת אֵת
הַיְכָלֵהוּ לְהַפְסִיחַ כִּי לֹא מִצְאָתִי אֶחָדִי מֵאוֹמֵה דָה שֵׁם
חֲדָשׁ תְּשִׁירִי וְכִבֵּר פִּירְשׁוּהוּ חֲכָמֵינוּ זְכָרָנוּ לְבִרְכָה שֶׁנֶּקְרָא
כֹּן לְאֹמֵר תְּשִׁירִי וְתִמְחַל לְנֹגֵ חוֹבֵינוּ וְאֵנִי אֵיזֵ לִי מֵה לְחֲדָשׁ
כֹּן וְכִבֵּר הַתְּנֵתִי שְׁלֹא אֲבִיא שְׁרֵשׁ שְׁלֹא אֶחָדִשׁ כֹּן דָּבָר מֵת
וְהַנְּהִי אֵנִי מִפִּיל הַחֲנֻתִי לְפָנָי כֹּל מִי שֶׁמְעִיז בְּסֵפֶר זֶה
מִכִּיז עִם תְּלָמִיד שֶׁגִּיאוֹת מִי יִכִּיז שְׂאֵם יִמְצֵא כֹן אֵיזֵה
טְעוֹת וְשִׁגְיֹת שֶׁיִּשְׁחַלְּבִי בְּמֵאֲזָנֵי צְדָה כִּי זֶה פְּרִי הַמְּתוֹדוֹת

סיום הספר

אשר מתרתי לבא הפה כי בצאתי מביתי לא היה הספר
בשלום ונאמת בהיותי בדרך חולד למסעי ארץ
הרים והבעות למטר השמים ולשלג אשר היה ארץ עמדת
מירעיד עיני דברים בשבלי וכתבתים על לוח לבי ובבאי
אל המלוך פתחתי פי אמתחתי והוצאתי פנקסי ונשמתי
בו את הדברים אשר נתן אלדים בלבי וגם פה לא עשיתי
מאומה מפני העדר מיציאות הספרים שהיו צריכים לי
ועם כל זה ידעתי כי מעטים הפה ובטלים במיעוטם וממ
הספמותי לעבור עליי שנית ואקבעם מכל המחומות אשר
צפונם שם ואכתבם על לוח ואקרא בשם כל שיש אשר
ימצא שם למען ירוץ תחורא בם ו

למען יהיה הספר הזה שלם מכל צד ראיו להדפיס
פה מעט הטעיות שנפלו בו הצתם מצד
המחבר הצתם מצד המדפיסים ומניתי האותיות ואלו הם
בשרש בודו כי איז טוב וראיתי צריך לומר וראיתי כי
איז טוב ו
בשרש חתו מחפתי צריך לומר מחדרו ו
בשרש טעו עצמותיכם צריך לומר עצמותיכם ו
בשרש בחש פו ישחית צריך לומר פו ובחיש ו
בשרש כרס מלא כרשו צריך לומר מלא ו
בשרש מחום ואת גם זאת כמו ואת צריך למחוק מלת
זאת

בשרש באח דיבה באח צריד לומר באח |
בשרש סבר לא השתבי צריד לומר השבתי |
בשרת פרח על תעמוד צריד לומר אל |
בשרש חלה ואת הבית יחליה על יחציע תרגום יחליה |
בשרש שפע בדרזל הקדים משה על שפה |
בשרש שפע במודרוז צריד לומר במודרוז |
בשרש תתם אך רחזה צריד לומר רחוח |

תקונים

אלו הם הדברים שלא הבאתי איש בשרשו והם מלשון
תרגום ירושלמי ומלשון יוז כי לא ראיתם עד הנה |
איר בפסוק ויאמרו עבדי המלך איד עבנא באירא
פריס |

אסתניס הוא לשון יוז ממש כז חוריו לאדם שהוא
חלש בטבע ובלא בלוד ובלעז דיבלי |
בת קול בתרגום ירושלמי ברת לאח כגוז ויבר
יחודה ואמר ברת הלא בפחת מז שמיא
וכן בפסוק וישלח יי בעם וכן בפסוק יובתי בחגוי הסלע
ובפסוק ואלה שמות הגבורים בפיה בפום תלא ולא ידעתי
במה הוא |

צנה והשם צנאי וכן בחידות דמלכת שבא שבח
לחוריו צנאי למסכניו שבח למתיו צנאי לחיו |

תקונים

דקדק אשר בשערה ישופני עד חוטי ביצתא
 מדקדק עמי וכו בפסוק לחיו בערות
 מרבין דקדוקין וטעמין |

דרד דורון לשון יוז וכו זבח ומבחה לא חפצת
 תרגו גבסיא ודורון ומשלוח מנות וישלחון דורון
טפי ולא במיצא בתרגום רח ותגדע אליה חכמה שפי
 רשי בו לשון רבוי תרגום ותטפי לה |

לסטיוס ליסטיו וכו ושאה צמים ויבדון ליסטיו אבל
 מחיצים בין משאבים תרגום מבוזת לסטיוס
 בשתי סמכין ותרגום ובני לביא ותפרדו ובני דלסטיוס
קטרג אם אמר איש כי יבלע תרגום ארי יקטרג |

אלה הם דברי הספר • הנותן אמרי ספר :

זרדש דבר חפץ	זחדושים	מעט יני מקרא	ופירוש	שם :
גם כן רבדים מ	חכמינו	תלמוד ומשניות	ומדר	שם :
גם יש לשונות מ	לשון עמים	המה לך יהיו	מפור	שם :
תהגה בתורת	ולמוד אותי	חמוצא כחפצך כי	בשר	שם :
מחשך לפניך	לאור אשים	כי אין בפי שקר	ושבו	שם :
מי י ערוך אלי	לכר אחי	המה בני אבי	מהוד	שם :
תשעה אנחנו כן	וכלנו	אחים בני איש הר	מקוד	שם :
הוא אש כנזי שב	וגם ישיש	נודע בכל ערים	ומגר	שם :
דאני אשר נולד	באחרונה	בראש לחדש סוף	להר	שם :
ופרט שנותי ראש	בלי ראש ראש	פרשת בשמים ראש	ושא דא	שם :
זרפט בעיד איזנה	בבית השר	פאולש אבי דודשים	נבון לח	שם :
לכן שמעוני	בני א חי	קולי אליכם אק	דאה אי	שם :
אעשו ובאו גם	בני נכר	קרבת לשון קדש	ודת דוד	שם :
איש עם צרוד כספו	באמתתו	תקנו ואל תהיו	כמתיא	שם :
בכן להבין ת	היו זוכים	תלמוד ופירושים	וחרו	שם :

תמו דברי המורה • והספר ער גמורא :

ברוך א' עליז אשר נתן כח עבדו בן אמתו להחל
ולכלות ספר הזה וכן יהי רצון מלפני
שיהיה עמי להדפיס שאר הספרים
כאשר בלכני

ותהי השלמותו בעיד איונא שנת חמשת
אלפים ושלש מאות ואחת
לבריאת עולם

כל אילן טוב נושא פרי טוב

A. 167

E. Th.
71

63.

פס
 לאהו
 התשב
 התשב
 שרשי
 במני
 תשב

ורובם הם שרשים | מלפנים אינם מפורשים |
 ומורגלים בדברי רבותינו | בתלמוד ומדרשים
 בראשית רבא וילמדנו | ולא יהיה שרש
 בכל הספר | שאינו דבר חדש מספר |
 ועל זה פסוק אחד אישיר | על
 דרך מליצת השיר | איז בית
 אשר איז שם מ"ת חדש
 איזה דבר | אשר
 לא נשמע
 נבר |

